CEZAEVİNDE YANINDA ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN VE ÇOCUKLARININ OYUN VE OYUNCAKLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

SELDA CAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mayıs, 2016

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 (yirmi dört) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Selda

Soyadı : CAN

Bölümü : İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin ve çocuklarının oyun ve oyuncaklar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi

İngilizce Adı : An analysis of the views of incarcerated mothers and their children in prison on toys and play

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Selda CAN

10.05.2016

JÜRİ ONAY SAYFASI

Selda Can tarafından hazırlanan "Cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin ve çocuklarının oyun ve oyuncaklar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi ……

Başkan: Doç. Dr. İlkay Ulutaş

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi ……

Üye: Yrd. Doç. Dr. Sabri Güngör

Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Kafkas Üniversitesi ……

Tez Savunma Tarihi: 10/05/2016

Bu tezin Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Tahir ATICI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

Sevgili eşim Semi Can'a

TEŞEKKÜR

Bu uzun ve yorucu yolun her aşamasında yanımda olan ilgisini, yakınlığını, yardımlarını eksik etmeyen, akademik bilgisi ile bana yol gösteren ve araştırma ile ilgili fikirlerini açıkça ortaya koyan değerli hocam danışmanım Sayın Doç. Dr. Fatma Tezel Şahin'e en içten teşekkürlerimi ve sonsuz saygılarımı sunuyorum.

Nitel çalışma konusunda bilgi ve deneyimlerini her zaman içtenlikle paylaşan araştırmanın analizi sırasında bana yol gösteren ve kendisini tanımaktan mutluluk duyduğum Sayın Yrd. Doç. Dr. Sabri Güngör'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Araştırma kapsamında hazırlanan görüşme formlarının sorularına içtenlikle cevap veren annelere ve çocuklara teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmanın hazırlanması sırasında ilgileri ve manevi destekleriyle daima yanımda olduklarını hissettiren anneme, babama ve kardeşlerime teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu araştırma süresince her türlü ve desteğini ve hoşgörüsünü gördüğüm sevgili eşime ve son olarak varlıkları ile bana büyük destek veren sevgili çocuklarım Yahya ve Taha'ya sonsuz teşekkürler….

CEZAEVİNDE YANINDA ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN VE ÇOCUKLARININ OYUN VE OYUNCAKLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Selda Can

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Mayıs 2016

ÖZ

Bu araştırma cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin ve çocuklarının oyun ve oyuncak hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu çerçevede cezaevindeki annelerin ve çocukların cezaevi yaşantısı, cezaevindeki annelerin çocuk oyun ve oyuncakları ile ilgili görüşleri, cezaevinde anneleri ile beraber kalan çocukların oyun ve oyuncak özellikleri, cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların oyun ve oyuncağa bakış açısı annelerin ve çocukların anlatımlarıyla tanımlanması hedeflenmiştir. Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda çocuğu yanında bulunan görüşme yapılan 31 anne ile 36 ay ve üstü olan görüşme ve resim çalışması yapılan 16 çocuk araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anne ve çocuk için ayrı ayrı yarı yapılandırılmış görüşme formları ile çocuklara yaptırılan "Oyun ve Oyuncak" konulu resim çalışması veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Betimsel istatistik ile çalışma grubunun sosyo demografik özelliklerinin frekans ve yüzde değerleri incelenmiştir. İçerik analizi sonucunda elde edilen veriler ise frekans tabloları halinde verilmiştir. Araştırmanın sonucunda cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun annesinin cezaevi yaşantısının merkezinde olduğu, annelerin cezaevinde çocuk büyütme ile çocuğunun dışarıda olması arasında ikilemler yaşadıkları belirlenmiştir. Cezaevinde bulunan kreş saatlerinin kısıtlı olması ve cezaevi ortamın da çocukların sahip olduğu oyuncakların yetersizliği gibi nedenlerin de cezaevinde çocuk

büyütmeyi zorlaştırdığı görülmüştür. Cezaevindeki anneler oyun ve oyuncağı çocuğun hayatında gerekli görmektedirler. Anneler oyun ve oyuncağı eğlenme rahatlama ve eğitici olarak tanımlamaktadırlar. Cezaevindeki annelerin cezaevinin sıkıntılarını unutturmak ve mutlu etmek için çocukları ile oyun oynadıkları tespit edilmiştir. Cezaevindeki annelerin çocuk hakları konusunda bilgisinin olmadığı görülmüştür. Cezaevi ortamında çocukların kısıtlı şartlarda oyun oynayabildikleri sahip oldukları oyuncakların ise bebek ve araba ile sınırlı olduğu belirlenmiştir. Çocukların cezaevinde sahip olduğu oyuncaklar birbirleriyle benzerlik göstermekte ve bu oyuncakların işlevsel, eğitici özellikleri bulunmamaktadır. Çocukların annelerini oyun arkadaşı olarak gördükleri belirlenmiştir. Çocukların oyun ortamının koğuş olduğu ve koğuş ortamını "ev" olarak nitelendirdikleri saptanmıştır. Çocukların cezaevi dışında olan kardeşleri ile oyun oynamak istedikleri belirlenmiştir. Çocukların resimlerine yansıyan oyunların evcilik arabacılık olduğu görülmüştür. Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların oyun hakkından yeterince yararlanamadıkları tespit edilmiştir.

Bilim Kodu :

Anahtar Kelimeler : cezaevi, anne ve çocuk, oyun ve oyuncak

Sayfa Adedi : 123

Danışman : Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

AN ANALYSIS OF THE VIEWS OF INCARCERATED MOTHERS AND THEIR CHILDREN IN PRISON ON TOYS AND PLAY

(M.S Thesis)

Selda Can

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

May 2016

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the views of incarcerated mothers and their children in prison on toys and play. Specifically, it aims to elaborate into the lives of imprisoned mothers and their children who reside with them by analyzing the views of these mothers about child play and toys, identifying the types of play and toys preferred by these children, and setting forth children's perceptions of toys and play, as narrated by both mothers and their children. The study was conducted in Ankara Closed Prison and Detention House for Women with 31 inmates living with their children and 16 children above the age of 36 months, with whom interviews and drawing tasks were conducted. Qualitative research interview was employed, and semi-structured interview form for mothers, interview form for children, and children's drawings titled "Play and Toy" were used as data collection tools. The data was analyzed through descriptive analysis and content analysis techniques. Through descriptive statistics, the frequencies and percentiles of socio-demographic information was analyzed. Data obtained from content analysis were presented in frequency tables. The research revealed that the child was in the center of the mother's life in prison, and the incarcerated mothers confronted a dilemma between raising their children in prison and the children's being outside of prison. It was found that prison nurseries operated within limited hours, and concerns such as lack of toys for children made it difficult for inmates to raise their children in prison. The mothers considered play and toys necessary in the life of their children, defining play and toys as enteraining, relaxing and educational. It was observed that imprisoned mothers played with their children in order to forget about the stress and worries

of the life in prison and to make their children happy. The study also showed that the mothers had no information about children's rights. The children could play under certain restrictions, and their toys were limited to merely dolls and cars. The toys children had in prison displayed similarities, and they were not functional or educational. The children were reported to regard their mothers as playmates, and the only space these children could play was the dormitory. Furthermore, they called the dormitory "home." It was also found that they would like to play with their siblings who were out of prison. The pictures drawn by the children showed that they portrayed themselves as they were engaged in pretend play such as playing house and cars. All in all, this study concludes that the children residing with their mothers in prison cannot adequately enjoy the right to play.

Science Code :
Key Words : Prison, mother and child, play and toy
Pages : 123
Advisor : Assoc. Prof. Dr. Fatma Tezel Şahin

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **v**
ÖZ ..... **vi**
ABSTRACT ..... **viii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xiii**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xv**
BÖLÜM 1 ..... **1**
GİRİŞ **1**
1.1.Problem Durumu **3**
1.2.Araştırmanın Amacı **6**
1.3. Araştırmanın Önemi **6**
1.4. Varsayımlar **8**
1.5. Sınırlılıklar **8**
BÖLÜM 2 ..... **9**
KAVRAMSAL ÇERÇEVE **9**
2.1. Kadın ve Suç **9**
2.2. Cezaevinde Kadın ve Anne Olmak **10**
2.3.Çocuğun Hayatında Oyunun Yeri ve Önemi **13**
2.4. Oyunun Çocuğun Gelişimindeki Yeri **14**
2.4.1. Bilişsel Gelişim ve Oyun **14**
2.4.2. Dil Gelişim ve Oyun **14**
2.4.3. Sosyal Gelişim ve Oyun **15**
2.4.4. Duygusal Gelişim ve Oyun **15**
2.4.5. Motor Gelişim ve Oyun **16**
2.5. Çocuğun Gelişimine Bağlı Oyun Özellikleri **16**
2.6. Oyunun Gelişim Özellikleri **17**
2.7. Çocuğun Hayatında Oyuncağın Yeri ve Önemi **18**

2.8. Oyuncakların Çocuğun Gelişim Alanlarına Etkisi 19
2.8.1. Bilişsel Gelişim ve Oyuncaklar 20
2.8.2. Dil Gelişim ve Oyuncaklar 20
2.8.3. Sosyal- Duygusal Gelişim ve Oyuncaklar 20
2.8.4. Motor Gelişim ve Oyuncaklar 21
2.9. Çocuğun Oyun Ortamı ve Önemi 21
2.10. Çocuk Hakları 23
2.11. Çocuğun Oyun Hakkı 25
2.12. İlgili Araştırmalar 27
BÖLÜM 3 31
YÖNTEM 31
3.1. Araştırma Modeli 31
3.2. Çalışma Grubu 32
3.3. Veri Toplama Araçları 36
3.3.1. Anne Görüşme Formu 36
3.3.2. Çocuk Görüşme Formu 37
3.3.3. Çocuk Resimlerinde Oyun ve Oyuncak Algısı 37
3.4. Verilerin Toplanması 37
3.5. Verilerin Analizi 38
BÖLÜM 4 41
BULGULAR VE YORUM 41
4.1. Anne ve Çocuğun Cezaevindeki Durumuna İlişkin Bulgular 42
4.2. Cezaevindeki Annelerin ve Çocuklarının Cezaevi Yaşantısına İlişkin Bulgular 47
4.3. Cezaevindeki Annelerin Çocuk Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular 61
4.4.Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocukların Oyun ve Oyuncak Özelliklerine İlişkin Bulgular 65
4.5. Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Bakış Açısına Göre Oyun ve Oyuncaklarına İlişkin Bulgular 76
4.6. Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocukların Resimlerinde Oyun ve Oyuncak Algılarına İlişkin Bulgular 79
BÖLÜM 5 88
SONUÇ VE ÖNERİLER 88

KAYNAKLAR **93**
EKLER **104**
Ek 1. Araştırma İzni **105**
Ek-2. Hükümlü Anne Görüşme Listesi **106**
EK-3. Çocuk Görüşme Listesi **107**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Çalışma Grubu* 32
Tablo 2. *Çalışma Grubunu Oluşturan Cezaevindeki Annelerin Sosyo Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım*.....33
Tablo 3. *Çalışma Grubunu Oluşturan Annelerin Çocuklarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım*.....34
Tablo 4. *Çalışma Grubunu Oluşturan Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım* 35
Tablo 5. *Cezaevindeki Annelerin Cezaevinde Bulunma Nedenlerinin Dağılımı* 42
Tablo 6. *Cezaevindeki Annelerin Cezaevinde Kaldığı Süre Dağılımı* 43
Tablo 7. *Cezaevindeki Annelerin Dışardaki Çocuklarına Kimin Baktığının Dağılımı* 43
Tablo 8. *Cezaevindeki Annelerin Çocuklarına Cezaevinde Bakma Nedenlerinin Dağılımı*44
Tablo 9. *Cezaevindeki Annelerin Çocuk Bakımında Karşılaştığı Zorlukların ve Destek Alma Durumunun Dağılımı*.....46
Tablo 10. *Annenin Cezaevinde Bir Günde Yaptığı İşlerin Dağılımı* 47
Tablo 11. *Cezaevinde Çocuk Büyütmenin Anneliğe Olan Etkisi ve Yaşanan Zorluklar* 49
Tablo 12. *Cezaevindeki Annelerin ve Çocuğunun Eğitim Programlarından Yararlanma Durumu* 56
Tablo 13. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Bir Günü* 58
Tablo 14. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumu* 59
Tablo 15. *Cezaevindeki Annenin Oyun ve Oyuncak İle İlgili Görüşleri*.....61
Tablo 16. Cezaevindeki Annenin Çocuk İle Oyun Oynama Gerekliliğine İlişkin Görüşleri62
Tablo 17. *Cezaevindeki Annenin Oyuncak Alma Durumuna İlişkin Görüşleri* 63
Tablo 18. *Cezaevindeki Annenin Çocuğun Oyununa Müdahale Etme Durumuna İlişkin Görüşleri*.....65
Tablo 19. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Sahip Olduğu Oyuncak Sayısı ve Çeşidi* 66
Tablo 20. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Oynama Süresi ve Oynadığı Oyuncaklar*.....67
Tablo 21. *Cezaevindeki Annenin Çocuğu İle Oyun Oynama Durumu* 68

Tablo 22. *Cezaevindeki Annenin Çocuğu İle Oynadığı Oyunlar ve Oyun Oynama Süresi* .70
Tablo 23. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oynadığı Oyunlar* 72
Tablo 24. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Arkadaşı ve Oynadığı Süre* 73
Tablo 25. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Hakkından Yararlanma Durumu* 74
Tablo 26. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun ve Oyuncak Algısı*.....77
Tablo 27. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Arkadaşı* 78
Tablo 28. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Resimlerinde Oyun*.....81
Tablo 29. *Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Resimlerinde Oyuncak*.....85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Resim 1. Karalama dönemi 80
Resim 2. Karalama dönemi 81
Resim 3. Resimlerde oyun.....82
Resim 4. Resimlerde oyun.....82
Resim 5. Resimlerde oyun.....83
Resim 6. Resimlerde oyun.....83
Resim 7. Resimlerde oyun.....84
Resim 8. Resimlerde oyun.....84
Resim 9. Resimlerde oyuncak 86
Resim 10. Resimlerde oyuncak 86
Resim 11. Resimlerde oyuncak 87

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsan hayatının tüm dönemlerinin ilk basamağını oluşturan 0-6 yaş dönemi çocuğun kişiliğinin ve diğer gelişim alanlarının (bilişsel, dil, sosyal, duygusal, fiziksel) en hızlı olduğu dönem olarak ifade edilmektedir. Bu dönemde çocukların sağlıklı büyümesi ve uygun gelişimsel uyaranlar alması ileriki yaşamının temelini oluşturmaktadır (Güven ve Azkeskin, 2014, s.2).

Çocuğun gelişiminin önemli ve kritik bir parçası olan oyun çocuğun bebekliğinden başlar ve onun hayatı boyunca devam eder. Oyun, çocukların sosyalleşmesinde, öğrenmesinde, düşünme ve problemlerini çözmede önemli bir yere sahiptir. Çocuk oyun oynarken aile, çevre ve dünya ile iletişim kurar (Anderson ve Bailey, 2010).

Çocuğun temel bir iletişim aracı ve işi olarak ele alınan oyun erken çocukluk döneminde farklı bir öneme sahiptir. Çocukların daha çok oyunda etkin rol almaktan hoşlandığı ve her deneyimlerini oyuna dönüştürmek istedikleri bilinmektedir. Oyun çocuğa çevresindeki kişiler, olaylar ve durumlar hakkında bilgi edinme, neden sonuç ilişkilerini anlama ve çeşitli düzeylerde bilgi edinme imkânına ulaşmayı sağlayan bir uğraşı alanıdır (Tuğrul, 2014, s. 180; Pehlivan, 2005).

Oyuncaklar; gelişim dönemleri boyunca çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psikososyal gelişimine yardımcı olan, hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren oyun malzemeleridir. Çocuklar oyun oynarken oyundaki rolüne uygun gerçek bir nesne ya da bu nesnenin yerini alabilecek bir eşyaya gereksinim duyarlar, bulamadıklarında da herhangi bir eşyayı oyun materyali yerine koyarlar. Çocukların çevresinde oyun aracı olarak kullanabileceği ne kadar çok çeşit eşya varsa çocuğun bunlara hayalinde verdiği anlamlarda o denli değişik ve zengin olur (Özdemir ve Ramazan 2012; Oktay 1999, s.257).

Çocuklar için oyun oynamak, nefes almak gibi doğal bir süreçtir. Çocuklar nasıl ve nerede oynayacaklarına karar vermek ve her an ve her yerde oynamak isterler. Bu nedenle oyun ortamlarının çocukların psikolojik, duygusal ve fiziksel yeteneklerini en üst noktalara çıkmasını sağlayacak nitelikte düzenlenmesi önemlidir. Çocuklara sunulan fiziksel ortamın onların gelişim düzeylerine uygun yaratıcı ve uyarıcı olması gerekmektedir (Ogelman, Körükçü, Güngör, Sarıkaya, 2014, s.176).

Çocuk hakları açısından da çocuğun eğitim ortamı ve çevre koşulları önemlidir. Nitelikli çevre şartları ve oyun ortamları çocuğun kendini güvende hissetmesine, kendisine değer verilen bir yerde yaşadığını düşünmesine yardımcı olacak şekilde düzenlenmelidir (Akyüz, 2013, s.72).

Çocuk hakları bildirgesi 31. maddesinde çocuğun dinlenme, boş zaman, oyun oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerine, kültürel ve sanatsal yaşama hakkı belirtilmiştir. Oyunun çocuk için hak olduğu vurgulanmaktadır. Bu maddede yer alan haklar evrensel ve bütün kültürlerde ve geleneklerde aynı değeri taşımaktadır. Nerede yaşadığına, kültürel kökenine ya da ana babasının durumuna bakılmaksızın her çocuk bu haklardan yararlanabilmelidir.

Bu hakların çocukların yaşamında taşıdığı önemin yeterince kavranmamış olması, gerekli hizmetlere yeterli yatırım yapılmaması, koruyucu yasal düzenlemelerin olmayışı ya da yetersizliği ve gerek ulusal gerekse yerel düzeydeki planlamalarda çocukların ihmal edilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Bazı çocuklar hükümlü olan anneleri ile beraber cezaevinde yaşamaktadır. Suç ve ceza sisteminin görünmeyen kurbanları olan bu çocukların mahkûm olmadıkları ve diğer çocuklar ile aynı haklara sahip oldukları unutulmamalıdır. Çocuk refahı her yerde olduğu gibi cezaevlerinde de sağlanmalıdır.

Savaş, doğal afetler, yoksulluk gibi nedenler ile temel gereksinimleri karşılanamayan, ait olduğu ortamdan ayrılmak zorunda kalan, elverişsiz çevre şartlarında yaşayan ve oyun oynayamayan çocuklar eğitim alma, sağlıklı bir çevrede büyüme, yeterli düzeyde beslenme, yeterli oyun olanakları gibi en temel çocukluk haklarından mahrum kalmaktadırlar.

Çocukların yeterli ve sağlıklı yaşam standartlarında yaşayamamalarının, oyun haklarından mahrum kalmalarının sonucu olarak bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal yönden olumsuz etkilenmektedirler.

Bu nedenle çocukların oyun haklarının, kendiliğinden oyun, eğlence ve yaratıcılık etkinliklerine katılabilmeleri için zaman ve mekân oluşturulması, bu tür etkinliklerin desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitimcilerin, ebeveynlerin, çocuklar ile ilgilenen diğer bireylerin ve devletlerin çocukların gelişimini desteklemek için mümkün olduğunca nitelikli oyun oynama olanakları, mekânları ve oyuncak ve oyun materyalleri sağlaması, gelecek nesillerin daha güçlü bireylerden oluşmasına katkı sağlayacaktır.

1.1. Problem Durumu

Okul öncesi eğitim insan hayatının temelini oluşturan unsurların başında gelir. Bu dönem çocuğun doğumundan temel eğitimin başladığı ana kadar geçen zamanı kapsayan, gelişim alanlarının büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliğinin biçimlendiği aile ortamında ve eğitim kurumlarında verilen süreci kapsar. Bu dönemde oyun çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocuk oyun oynarken, oyunun amacını ona neler kazandıracağını düşünmeden kendisini tümüyle oyuna verir ve farkına varmadan gelecekteki rollerine ve hayatına hazırlanır. Geçmişten günümüze varlık gösteren her toplumda oyun ile ilgili bilgilerle karşılaşılması oyunun, insan hayatında önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Yetişkinler oyunu, çocuğun eğlenmesi ve oyalanması gereken bir uğraş olarak görmektedirler oysa oyun, çocuk için ciddi bir iştir. Çocuğun oynadıkça becerileri artar, yetenekleri gelişir (Memiş, 2006; Poyraz, 2003, s.40).

Oyun çocukluk döneminin temel amacı olan öğrenme, yaratma, tecrübe kazanma, iletişim kurma ve duyguları ifade etme yoludur. Çocuklar yetişkinin ve dış dünyanın baskısı olmaksızın bir çok çatışmalarını, sorunlarını bu durumda yaşadığı duygularını bastırmadan yaşama fırsatı bulabilmektedir. Çocuk, oyun yolu ile deneyim kazanır. Oyun sırasında çocuk pek çok şeyi kendi kendine deneyerek öğrenmekte ve yeteneklerini geliştirmektedir (Oktay, 1999, s.254; Poyraz, 2003, s. 40; Sevinç, 2005, s.322).

Oyun oynarken, çocuklar davranışlarının içeriğini ve yönünü seçmekte özgürdür. Oyunda başarısız olma riski yoktur. Oyun dışardan gelen beklentilere ve isteklere cevap vermek için oynanmadığından çoğunlukla oynayanları memnun etmeye yöneliktir. Oyun esnasında çocuklar aktif rol alarak insanları nesneleri keşfeder, dener, araştırır ve sorgularlar. Çocuklar rollerine ve nesne kullanımına uygun kuralları yaratabilir veya kuralları değiştirebilirler (Aksoy ve Çiftçi 2014, s.2).

Oyun sırasında çocukların kendilerini ifade etmelerini sağlayan oyuncaklar çocuğun hayatında önemli bir yere sahiptir. Çocukların ilgi, ihtiyaç, yaş ve gelişimlerine göre seçilmiş ya da hazırlanmış her türlü oyuncak onların gereksinimlerini olumlu yönde desteklemektedir. Oyunun rahat bir ortamda, yeterli oyuncak ve oyun materyalleri ile oynanması çocuğun gelişimine katkı sağlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına dair Sözleşmesi'nin 31. Maddesinde "çocuğun dinlenme, boş zamanı değerlendirme, oyun ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkı" belirtilmektedir. Ancak kentsel ortamların tasarımı, yoğunluğu, trafiği, kız çocukları için evdeki aşırı iş yükü, okullardaki rekabet ortamı gibi nedenlerden dolayı çocukların oyun hakkı engellenmektedir. Ayrıca bu maddede devletlerin bu engelleri gözeterek çocuğun dinlenme, boş zamanı değerlendirme, oyun ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkının yaşama geçirilmesi için politikalarında bu konuya daha fazla yer vermesi gerekli fiziksel ve finansal kaynakları ayırması gerektiği vurgulanmaktadır (ICC, 2008).

Çocuk hakları sözleşmesinin 31. Maddesi kapsamında çocuğun içinde bulunduğu ortamın özelliği çocukların sağlığı, güvenliği ve gelişimi açısından ya koruyucu ya da risk faktörleri taşımaktadır. Küçük yaştaki çocukların oynayacakları alanlar onların keşfetme ve yaratıcılık dürtülerini gerçekleştirmelerini sağlayacak nitelikte mekânlar olmalıdır. Aynı zamanda bu alanlar çocuğun yanında bulunan yetişkinin de çocuklarını rahatlıkla görebilecekleri şekilde düzenlenmelidir. Oyun ortamları tehlikelerden uzak, güvenli ve çocukların özgür olarak oynayabilecekleri şekilde düzenlenmesi ayrıca destekleyici önlemlerinde alınması gerekmektedir (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 2013).

Çocuğun doğal davranışları ile bütünleşen, gelişimi ve eğitiminde önemli bir yere sahip olan oyunlar savaşlar, yoksulluk, olumsuz çevre koşulları nedeniyle değişmekte ve etkilenmektedir. Bu olumsuz çevre koşullarından biri de cezaevi ortamlarıdır. Değişen ve gelişen dünyada cezaevine giren kadın sayısının arttığı bilinmektedir. Cezaevinde giren kadın sayısının artması binlerce çocuğun ya annesi ile birlikte cezaevinde ya da dışarıda birçok problem ve sorunlar ile karşı karşıya kaldığı sonucunu doğurmaktadır.

Bu nedenle çocuk hakları komitesi tarafından cezaevindeki çocukların ve annelerin sorunlarının tespiti amacıyla çeşitli araştırmalar yapılmış bu araştırmalarda bir çok cezaevi koşullarının yetersiz olduğu, gıda ve hijyen koşullarının sağlanamadığı belirtilmiştir.

Cezaevleri hamile kadınlar, bebekler ve küçük çocuklar için uygun bir yer olmadığı bilinen bir gerçek iken bu çocukların annelerinden ayrılması da tavsiye edilmemektedir. Çocuk hakları kapsamında çocukların fiziksel, duygusal, zihinsel gelişimlerini desteklemek ve oyun oynama haklarının da korunması ve koşullarının sağlanması önemli konulardan biridir (Quakers, 2004).

Ülkemizde 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 65. Maddesinde yer alan "Anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan 0-6 yaş grubundaki çocuklar, analarının yanında kalabilirler. Bu çocuklar gündüzleri ceza infaz kurumu bünyesindeki veya Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı veya diğer kurum ve kuruluşlara ait kreş ve gündüz bakımevlerinde barındırılırlar. Analarının yanında kalan çocuklara yaş ve durumlarına veya ihtiyaçlarına göre yiyecek ve içecek verilir." hükmü cezaevlerinde annesinin yanında kalan çocuklarla ilgili temel düzenlemedir.

Aynı kanunun 72. maddesinde bu çocukların ihtiyaç duyduğu gıdaların kamu imkânlarınca karşılanacağı, 77. maddesinde ise sivil toplum kuruluşlarının ve özel kişilerin cezaevlerindeki eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katkı sağlayabileceklerine ilişkin genel düzenleme bulunmakta olup bu kapsamda cezaevindeki çocuklara dışarıdan destek sağlanma imkânı bulunmaktadır.

Yapılan yasal düzenlemelere rağmen özellikle kadın cezaevi niteliğinde olmayıp diğer cezaevlerinin kadın koğuşlarında annesi ile beraber kalan çocukların oyun imkânları kısıtlı olmakta ve yeterince okul öncesi eğitiminden yararlanamamaktadır. Çocuklara yakınları tarafından gönderilen mama sandalyesi, renkli kalem, oyuncak gibi çok gerekli malzemelerin içeriye alınmadığı, mali durumu uygun olmayan kadın hükümlülerin çocukları için giysi, bez, kırtasiye malzemesi gibi ihtiyaçların cezaevi yönetimleri tarafından karşılanmayarak çocuklar adeta anneleriyle birlikte cezalandırıldığı görülmektedir. Cezaevlerinde anneleri ile birlikte kalan çocukların gelişimlerini desteklemek ve onlara oyun ortamları sağlamak adına kadın cezaevi binasının dışında kreş ve anaokulu olmalı ve cezaevinde çocuklar ile ilgilenecek doktor, psikolog ve pedagog bulundurulmalıdır. Oyunun çocuklar üzerinde eğitici etkisi dikkate cezaevlerinde alınarak çocuk oyun odaları düzenlenmeli ve yeterli oyuncak bulundurulmalıdır (Çakır, 2012).

Çocukların gelişiminde oyunun ve oyuncakların önemi kabul edilmesine rağmen cezaevinde gözlerini dünyaya açan, çocukluk dönemini bu ortamda geçirmek zorunda kalan çocukların

oyuncakları, oyun olanakları ve hakları ile cezaevi gibi olumsuz bir ortamda anne olmak, çocuğuna bakmak zorunda olan anneler üzerine yapılan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın problem cümlesini "cezaevinde anneleri ile beraber kalan çocukların oyun oynama durumu, sahip olduğu oyuncaklar, cezaevindeki annelerin çocuklarının oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşleri nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin ve çocuklarının oyun ve oyuncaklar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin ve çocuklarının cezaevi yaşantısı nasıldır?
- Cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Cezaevindeki annelerin kendisi ile birlikte cezaevinde kalan çocuklarının oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun bakış açısına göre oyun ve oyuncakları nelerdir?
- Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların resimlerinde oyun ve oyuncak algıları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanoğlunun tüm yaşamı göz önünde bulundurulduğunda bazı yaşam dilimlerinin, psikolojik, fizyolojik, gelişimler açısından kritik dönemler olarak ele alınması gerektiği bilinmektedir. Çocukluk yılları da bu kritik dönemlerden biridir. Bu kritik dönem özel durumu ve ayrıcalıkları olan bir gelişim dönemi olup, çocuğun kişiliğinin oluşması ve şekillenmesi, temel bilgi beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Bu dönemde çocuğun çeşitli yönlerde gelişmesine katkıda bulunan en önemli etkenlerden biri oyundur. Oyun insanlık tarihi boyunca kalıcı ve yaygın olan evrensel bir olgudur. Her

kültürde ve zamanda oynanmış, üzerinde düşünülmüş, hakkında kuramlar geliştirilmiş olan oyun çocuğun gelişiminde anahtar konumundadır.

Çocukların yeniden üretme, dış dünyayı tanıma, duygu düşüncelerini ifade etme, sosyal ilişkileri öğrenme, özgür ve egemen olma zamanları düşünüldüğünde akla ilk gelen çocuğa özgü olan oyunlardır. Oyun hakkı çocuk için beslenme, sağlık, eğitim gibi gerekli bir haktır. Oyun oynamak çocuklar için bir ihtiyaç olduğundan çocuk ve oyun birbirinden ayrı düşünülemez. Çocuk olan her yerde oyun, oyun mekânlarının olduğu yerde de çocuk vardır. Gerçek yaşamın bir aynası olan oyun çocuğun gelişim ve öğrenme sürecinde bir eğitim aracı olarak görülmektedir.

Çocuğun özgürlüğü olan, doğal davranışları ile bütünleşen ve gelişimini destekleyen oyun olumsuz çevre koşulları nedeniyle değişmekte ve etkilenmektedir. Bu olumsuz çevre koşullarından biri de cezaevi şartlarıdır. Suçlular cezalandırıldıklarında, bu durumun masum akrabalar üzerinde de her zaman etkileri olacağı öteden beri ileri sürülmüştür. Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuklar gelişimsel olarak risk altındadır. Söz konusu olan küçük çocuklarsa, bu durumun çocuklar açısından çok derin sonuçlar doğurabileceği anneler ve çocuklarının farklı problemler ile karşılaşabileceği açıktır. Cezaevindeki anneler kendilerinin cezaevinde olmasının hem dışarıdaki hem de yanındaki çocuğunun/ çocuklarının yaşamını ne yönde etkileyeceğinin endişesini yaşayabilmektedir. Hükümlü annelerin çocuklarının gerekli öz bakımlarını ve ihtiyaçlarını çok iyi karşılayamadıkları için çaresizlik, kaygı ve yetersizlik gibi duygularla yaşamlarını sürdürmeleri gerekmektedir. Anlaşılacağı üzere, hükümlülerin cezaevi şartlarına alışması, orada kendini güvende hissetmesi zor olduğu kadar zaman gerektiren bir durumdur. Ancak anneleri ile birlikte cezaevinde kalan çocuklar bu durumun olumsuz etkilerini daha fazla yaşamaktadırlar. Çocuğun evinden, sevdiklerinden, oyuncaklarından ve oyun arkadaşlarından ayrılması gibi nedenler onun duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bebeklerin ve küçük çocukların anneleri ile birlikte cezaevinde kalmaları birçok ülkede yaygın bir uygulamadır. Bu çocukların zihinsel, duygusal, fiziksel gelişiminin desteklenmesi ve çeşitli imkânların sağlanması çocuk hakları bağlamında ele alınmaktadır.

Çocuk Hakları Komitesi tarafından anneleri hükümlü olan çocukların durumuyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu grup çocukların cezaevinde büyümeleri ve annelerinden ayrı olmaları gibi durumların sonuçlarını ele alıp değerlendirmektedir. Yurt içinde çocuk hakları kapsamında ele alınan araştırmaların arasında çocuk işçiliği, çocuk istismarı, eğitim hakkı,

sokak çocukları gibi araştırma konuları dikkati çekmektedir. Oysa çocuğun en önemli haklarından biri de oyun oynama hakkıdır.

Ülkemizde bu konu ile ilgili araştırmaların sınırlı olması özellikle de hassas ve özel gereksinimleri olan bir grup ile çalışılması bu araştırmanın önemini ve orijinalliğini güçlendirmiştir. Ayrıca cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların bakış açısıyla çocuğun hayatında oyun ve oyuncaklarının yerinin saptanmasının çalışma açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulguların cezaevinde kalan ve aynı zamanda diğer risk gruplarında bulunan çocukların oyun ve diğer gereksinimleri ile ilgili projelere ve uygulamalara ve bu konu ile ilgili yapılacak farklı araştırmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıda sıralanmıştır.

- Araştırmada kullanılan "Anne Görüşme Formu" nun cezaevindeki annelerin çocuklarının oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerini belirleyeceği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan "Çocuk Görüşme Formu" nun cezaevindeki anneleri ile beraber kalan çocukların oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerini belirleyeceği varsayılmaktadır.
- Çocukların çizdiği resimlerin onların oyun ve oyuncak algılarını yansıtacağı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır.

- Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki çocuğu yanında olan anneler ve çocukları ile sınırlıdır.
- "Anne Görüşme Formu" nun belirlediği durum ile sınırlıdır.
- "Çocuk Görüşme Formu" nun belirlediği durum ile sınırlıdır.
- Çocukların oyun ve oyuncak konulu resimleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM 2
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, kadın ve suç, cezaevinde kadın ve anne olmak, çocuğun hayatında oyunun ve oyuncakların önemi, oyunun çocuğun gelişimine katkısı, çocuğun oyun ortamı ve önemi, çocuk hakları, çocuğun oyun hakkı, yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar özetlenmiştir.

2.1. Kadın ve Suç

Suç; evrensel ve sosyal bir olgu olup içinde meydana getirdiği toplumun düzeninin korunmasını ve kanun koyucu tarafından belirtilen kuralların yıkılmasına ve sarsılmasına yönelik davranıştır. Suç, hem insanlığın var oluşundan bu yana karşılaştığı sosyolojik bir olgu ve günümüzde önemli bir sosyal problem haline gelmiştir. Suç bütün toplumlarda var olan bir olgudur (Adalı, 2010, s.8). Başka bir deyişle suç; toplumun hayat anlayışının yazılı ifadeleri olarak tarif edebileceğimiz yasalara ters düşen eylemler, toplumun genel düzen ve huzurunu bozan, makbul bir hareket sayılmayan davranışlar olarak nitelendirilir (Balcıoğlu, 2002).

Suç ve ceza insanlığın var oluşu kadar eski kavramlardır. Ancak toplumlardaki değişim, kültürel faktörler ve daha birçok dinamiğin etkisi ile suç; yaş cinsiyet medeni hal ve diğer demografik faktörlere bağlı olarak değişim gösterebilmektedir. Genelde suç ve suçlu kavramları erkeğe özgü özellikler gibi görülmekte ancak küreselleşen dünyada son yıllarda kadın ve çocuk suçluluğunun hızlı bir ivme kazanarak arttığı gözlenmektedir (Giray ve Haznederoğlu, 2012).

Kadın suçluluğu kadının toplumsal hayatta aldığı rollerin değişmesi ve gelişmesi ile birlikte değişim göstermiştir. Bu değişimin en önemli etkisi kadının işlediği suç türlerinde olmuştur. Kadınların işledikleri suçlar zamanla erkek suçlarına benzemeye başlamıştır. Kadın suç işleme oranları erkeklerden daha düşük olduğu için bilimsel çevreler ve kamuoyunda

genellikle kadın suçluluğu konusu ihmal edilmiştir. Kadın suçluluğu olgusu toplumlarda henüz bir tehdit gibi algılanmasa da oranlar açısından erkek suçluluğuna göre çok daha hızlı bir artış göstermektedir. Ancak yine de sayıca erkek suçluluğundan düşük olması ve kadınların işledikleri suç türlerine verilmeyen önem, aynı oranda kadınların kapatılma sürecindeki ihtiyaçlarının, suça itilme nedenlerine yönelik tedbirlerin ve yardımların ihmal edilmesine yol açmaktadır (Gürtuna, 2009, s.62; Saruç, 2013, s.16).

Bireyin aile ilişkilerindeki yetersizlikler ile onu suça iten tutum ve davranışların ailesinde, çevresinde olağan gösterilmekte ve kişinin böyle bir ortamda yetişmesi olumsuz davranışlar öğrenmesine neden olmakta ve daha kolay suça yönelmektedirler (Nazlıdır'dan akraran İçağasıoğlu Çoban ve Akgün, 2011). Bu durum kadınlar için de geçerli olup bunun dışında, aile içinde ve çevrede ezilmek, küçük düşürülmek, başta fiziksel olmak üzere şiddetin her boyutuna maruz kalmak ve hayatının bir noktasında kırılma yaşayarak şiddete yönelmesi kadının suç işleme nedenlerinden bazılarıdır (İçağasıoğlu Çoban ve Akgün, 2011).

2.2. Cezaevinde Kadın ve Anne Olmak

Dünya genelinde cezaevi sistemine dâhil olan kadın hükümlülerin azınlık olmaları cezaevi sistemlerinin temelde erkek ihtiyaçlarına göre yapılanmasına neden olmaktadır. Kadın cezaevleri ise genelde erkek cezaevlerinin yapılanmasına ek birkaç düzenleme yapılarak oluşturulmaktadır. (Coyle, 2002; Gürtuna, 2009, s.65).

Literatürde "unutulan suçlular" olarak nitelendirilen kadın hükümlüler için kullanılan bu kavramın aslında çok da yanlış olmadığı görülmektedir; çünkü kadın hükümlülerin cezaevlerine yerleştirilmeleri konusunda da erkek hükümlülerin yerleştirilmesine oranla daha fazla sorun yaşanmaktadır. Bu sorunların başında kadınlar için inşa edilen cezaevi sayısının kadın hükümlü sayısına paralel olarak yetersiz olmasıdır. Kadın cezaevi sayısının tüm dünyada bu derece yetersiz olması zaten cezaevine gelerek özgürlüklerinden yoksun kalan kadını, ailesinden mekânsal ve fiziksel anlamda da daha fazla koparak başka bir şehirdeki cezaevine gönderilmesi, istenmeden de olsa cezalarının biraz daha ağırlaştırılmasına neden olmaktadır. Kadın hükümlülerin yaşadıkları şehre uzak bir cezaevine gitmeleri demek ailelerinin görüş saatlerine gelememeleri, çocuklarını daha az ya da hiç görememeleri ve cezaevine gelişle zayıflamaya başlayan aile ve sosyal çevre ilişkilerinin daha da zayıflaması anlamına gelmektedir (Gürtuna, 2009, s.17).

Kadın hükümlüler cezaevine girdiklerinde genel olarak benzer sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar genel olarak yalnızlık, fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklar, meslek ve eğitim sorunları, alkol ve madde kullanımı, ekonomik sorunlar, diğer hükümlüler ile yaşanan sorunlar olarak sıralanmaktadır (Akgün ve Duyan, 2013).

Kadın cezaevine girdiğinde ebeveyn, kardeş, eş ya da diğer sosyal çevresi tarafından desteğini yitirdiği anda işlediği suç karşısında aldığı cezanın daha da fazlasını çekmek durumunda kalabilmektedir. Özellikle de kadının anne olması ve çocukları konusunda yakın çevre desteğini kaybetmesi kişinin cezaevindeki koşullarını daha ağır bir hale getirmektedir. Bu nedenle de cezaevindeki kadınların çocuklarıyla olan iletişim ve temasının etkili bir şekilde sağlanması hem anne hem de çocuk için oldukça önem taşımaktadır. Cezaevine giren kadınların sayısının son on yılda dünya çapında önemli ölçüde artış gösterdiği ve bu durum ile orantılı olarak annesinin cezaevinde olmasından dolayı hayatı etkilenen ve değişen çocukların sayısında da artış olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır (Coyle, 2002; McGrath, 2012; Sleed, Baradon ve Fonogy, 2013).

Kadın hükümlülerin cezaevlerindeki sorunlarından belki de en önemlisi çocuklarından ayrı kalmalarıdır. Annelerin çocuklarından ayrı kalma korkusu, çocukların kendilerinden alınacağı endişesi ya da nasıl bakılacaklarına dair kaygılar anneler için ciddi bir problemdir. Birden fazla çocuk söz konusu ise ve bu çocuklar farklı kişiler ya da kurumlar tarafından bakılacaksa annelerin kaygılarının arttığı da bir gerçektir. Hükümlü olmaya bağlı olarak kadınların çocuklarından ayrılması hem anneler hem de çocuklar üzerinde uzun süreli olumsuz etkiler bırakmaktadır. Çoğu hükümlü kadın için çocukları hayatın devamlılığı için bir güç kaynağıdır. Bu durumda anne ile çocuğun arasındaki bağı kopartmak anne için olabilecek en kötü cezadır. Böyle zamanlarda çocuklar genellikle travma geçirir, yaşadıkları ayrılığın nedenini anlamayarak akut duygusal sorunlar ve gelişim problemleri yaşarlar (Atabay, 2008).

Bir ebeveynin cezaevine girmesi çocuğunun yaşamındaki olumsuz etkileri ve riskleri beraberinde getirmektedir. Bu riskler ve olumsuzluklar genel olarak temel ihtiyaçlar, fırsat yoksunluğu, psikolojik rahatsızlıklar, genel gelişim bozukluğu, ebeveynden uzaklaşma, anti sosyal davranış bozukluklar olarak sıralanmaktadır. Cezaevinde annesi ile beraber kalan çocuklar ve anneleri en savunmasız risk grupları arasında kabul edilmektedir. Ayrıca bu çocuklar hiçbir suçu yokken suçun zararlarını görmektedirler. Bu çocukların her türlü hakları hem ebeveynin suç eyleminden hem de devletin imkânlarından dolayı etkilenebilmektedir.

Hükümlü ebeveynlerin çocuklarının bireysel özellikleri dışarıda ki çocuklar gibi olduğu göz ardı edilmemeli hem de her çocuğun kendine özgü durumu, deneyimleri ve tepkileri olduğu dikkate alınmalıdır (Dallaire, 2007; Robertson, 2012).

Çocuk Hakları Komitesi ve Cezaevi Çalışmaları Ulusal Merkezi tarafından dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde hükümlü ebeveynlerin çocuklarında ortak yaşantıların ve özelliklerin olduğunu, cezaevinde doğan ya da yaşamlarının ilk birkaç senesini anneleri ile cezaevi ortamında geçirmek durumunda kalan çocukların gelişimlerinin sınırlı olmaması konusunda ayrıcalıklı düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Yaşanacak sorunların azaltılmasında iyi koşullarda anne ve bebek ünitelerinin olması, anne ve bebeğin baş başa kalabilecekleri ve içinde emzirme sürecinde gerekli olabilecek her türlü malzemenin, düzenlenmenin var olduğu özel odaların gerekliliği vurgulanmaktadır (Coyle, 2002; Robertson, 2008; Quakers, 2004).

Cezaevindeki kadınlara yönelik yasal düzenlemeler ve tedbirler olmasına rağmen bu kadınların kendilerini suçlu, değersiz görmeleri bunun ile birlikte yetersiz anne olarak nitelendirmeleri de kaçınılmaz olmaktadır. Bu nedenle kadını toplumsal rolü hakkında bilinçlendirme, çocukları ile iletişiminin sağlanması için gerekli olanakların ve hizmetlerin sunulması oldukça önemlidir. Çocuklu/hamile hükümlü kadınlar için yapılacak düzenlemelerin yeni doğan bebeklerin annelerine duydukları ihtiyaç ve anne-bebek arasındaki iletişimin önemi göz önünde bulundurularak yapılması gerekmektedir. Dünyadaki cezaevleri göz önünde bulundurulduğunda bu konuda farklı uygulamalara rastlamak mümkündür; ancak genel olarak çocukların 9 ila 18 aylık olana kadar ceza alma süresinin uzatıldığı görülmektedir. Çocuğun dışarıda yanında kalabileceği herhangi bir kimse bulunmaması halinde bu sürenin 4 yaşa kadar uzatılabildiği görülmektedir. Türkiye'de ise; yasal olarak yiyecek ve giyecek ihtiyaçları Adalet Bakanlığı tarafından karşılanan çocuklar en fazla 3 yaşına kadar anneleri ile birlikte cezaevinde kalmaktadır. Eğer çocukların bakacak kimsesi yoksa çocuklar savcılık izni ile annelerinin yanında 6 yaşına kadar kalmaktadır. 6 yaşından sonra çocuklar genellikle dışarıya gönderilmeye çalışılırken dışarıda beraber yaşayabileceği kimsesi olmayan çocuklar içinse alternatif planlar üreterek ya da Çocuk Esirgeme Kurumları ile işbirliği içinde çalışılarak bu durum çözümlenmeye çalışılmaktadır (Gürtuna, 2009, s.25; Zeytinoğlu, 2012, s.34).

2.3.Çocuğun Hayatında Oyunun Yeri ve Önemi

Oyun insanlığın var oluşundan bu yana yaşamın her alanında mevcut olan bir olgudur. Bu nedenle oyun eğitimci, yazar, tarihçi, hekim ve psikolog gibi birçok disiplinden araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Bu durum oyunun çok yönlülüğünü ortaya koymaktadır (Şen, 2014, s.404).

Oyun yaşamın her döneminde, özellikle erken çocukluk döneminde farklı bir öneme sahiptir. Bu dönemde çocukların daha çok oyunda etkin rol almaktan hoşlandığı ve her deneyimlerini oyuna dönüştürmek istedikleri bilinmektedir. Ancak bu dönemde oyunu diğer dönemlerden farklı kılan, çocukların oyunu yaşamı anlama ve anlamlandırma açısından bir araç olarak kullanmalarıdır (Aksoy ve Çiftçi 2014, s.2).

Oyun içsel motive olunan, oynayan birey tarafından yönetilen, belirli bir hedefi ve davranışı olmayan serbest bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Oyun oynayan ve oyun kaynakları zenginleştirilen çocuk evrensel bir öğrenme becerisi geliştirir. Oyun ile çocuklar yaratıcılık ve hayal güçlerini geliştirerek potansiyellerini en üst düzeye çıkarırlar (Goldstein, 2012).

Dünyanın her yerinde her çağda ve kültürde çocuklar oyun oynamaktadırlar. Oyunların biçimi, özellikleri, oyun araç gereçleri, çağdan çağa, kültürden kültüre değişse de, çocuğun bulunduğu her yerde oyunun ve oyuncakların bulunması evrensel bir kuraldır. Oyunun evrensel olma özelliği çocuğun yaşamında beslenme solunum gibi temel öğelerden biri olmasından kaynaklanmaktadır. Çocukların, gelişimsel yönden sağlıklı olabilmesi için beslenme, uyku vb. gereksinimleri kadar oyuna da ihtiyaç duyulmaktadır. Oyun çocuk için en iyi doyum kaynağıdır (Dönmez Baykoç, 1992; Kandır, 2000).

Yetişkin çalışarak yaşamını kazanıyorsa, çocuk da, kişilik beceri ve zeka bütünlüğünü oyun oynayarak geliştirmektedir. Oyun oynamayan veya az oynayan çocuğun psikolojik durumu etkilenmektedir (Ormanlıoğlu Uluğ, 1997, s. 9).

Çocuk oyunları çocuğun eğitimi açısından da önem kazanmaktadır. Çocuk yaşamında gerekli olan davranış, bilgi ve becerileri oyun içinde kendiliğinden öğrenir. Oyunla çocuğun kişiliği şekillenir, yetenekleri yönlendirilir, insan ilişkileri, yardımlaşma, dürüstlük, kazanma ve yenilme olguları kavranır. Oyunda çocuk kendini bulur ve egemendir, her türlü kısıtlamadan da uzaktır. Çocuk oyuna kendi yaşantısından bir şeyler katar ve oyunla yaratıcılığı gelişir. Çocukların en doğal anlaşma ortamı olan oyun çocuğun toplumsal bir varlık olarak gelişmesini sağlar (Akandere, 2006).

2.4. Oyunun Çocuğun Gelişimindeki Yeri

Oyun gelişimi etkiler, gelişimde oyunu etkiler. Oyun gelişimle sonuçlanır. Bunun doğal sonucu olarak da hem kısa hem de uzun vadede çocuklara gözlenebilecek kazanımlar sağlar. Oyunun yaşamın ileri yıllarına yansıyan etkileri ve kazanımları da çok önemlidir. Oyun gereksinimleri doyurulmuş olan çocuklar, yaşamın ileri yıllarında bilgi, beceri ve kişilik yönünden güçlenmiş bireyler olarak karşımıza çıkar (Akkoyunlu, 2007; Johnson, Christie, Yawkey 1999).

Çocuk gelişiminin temel taşı olan oyun, bilişsel, dil, sosyal, duygusal, motor gelişimlerinde çok büyük öneme sahiptir. Oyunun gelişim alanlarına etkisinin ayrı ayrı incelenmesi oyunun katkılarını görmek açısından önemlidir.

2.4.1. Bilişsel Gelişim ve Oyun

Oyun çocukların güçlü bir öğrenme temeli oluşturmalarını sağlar. Erken çocukluk dönemindeki öğrenmeler iskelet konumundadır. Çocuğun ileri yaşamındaki öğrenmeleri bu dönemdeki öğrenmelerinin üzerine inşa edilmektedir (Goldstein, 2012).

Oyunun zihinsel gelişime en büyük katkısı öğrenmedir. Çocuk oyunda her çeşit kavramı ve nesneyi tanıyarak, kullanma özelliklerini ve görevlerini öğrenmektedir. Bu öğrenme, zihinde bir bilgi birikimi ve çalışma açısından gelişme olarak görülmektedir. Oyuna "çocuğun zihinsel antrenmanı" da denilebilmektedir. Yeni kavramları, nesneleri tanıma ve kullanmayı öğrenen çocuk, farkında olmadan bu kavramları, nesneleri birbiri ile karşılaştırarak özelliklerini kavramaya çalışmaktadır (Hazar, 2000, s.17).

Çocuklar çevresini oyun oynadıkları ve yapabildikleri ölçüde tanır. Gelişim süreci içinde deneyimlerini artırır. Objeler ile olaylar arasında ilişki kurar. Daha sonra algıda değişmezlik ve anlam verme gelişir. Böylece kendini çevresini kavrama ve düzene koyma yeteneğine ulaşır. Çocukta kavramlar sistemi, kendi yaptıkları algıladıkları bilgiler ölçüsünde oluşur (Özdoğan, 2000, s.107).

2.4.2. Dil Gelişim ve Oyun

Oyun oynayan çocuk duygu, düşünce ve hayallerini rahat bir şekilde açıklayabilmek, tecrübelerini anlatabilmek, tahminde bulunabilmek, olayları ve durumları açıklayıp yorumlayabilmek, problemlerin çözülmesinde öneriler üretebilmek için dilini etkili bir şekilde kullanabilmeyi öğrenmektedir Oyunlarla soru sormayı ve cevaplamayı, emretmeyi

öğrenen çocuk, muhakeme yeteneğini geliştirmekte ve belirli bir çizgide gelişen olayları kolayca açıklayabilmektedir (Özdemir, 2006).

2.4.3. Sosyal Gelişim ve Oyun

Çocuklar oyun ile bir grubun parçası, üyesi olmayı öğrenirler. Çocuklar oyun oynarken problem çözme, paylaşma, müzakere etme gibi becerilerini geliştirerek kendi ilgilerini ve becerilerini keşfederler. Çocuk başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı göstermeyi, yardımlaşmayı, paylaşmayı, dayanışmayı, birlikte çalışmayı ve toplumdaki cinsel rolünü oyun ile öğrenir. Görgü kurallarını öğrenir ve uygular. Kohlberg oyunun çocuğun ahlaki gelişimi üzerinde yarattığı olumlu etkilere dikkat çekmiştir. Özellikle rol oyunları çocukların farklı rol normları anlamalarını ve kabul etmelerini sağlar. Böylece çocuklar olaylar karşısında farklı kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarını anlama yönünde iç denetimlerini geliştirebilirler. Sosyal ilişkilerin etkili olarak sürdürülebilmesi için 'diğerlerine' değer vermek, saygı göstermek gerekir. Çocuklar için bu deneyimlerin edinilebileceği en uygun ortam oyundur. Çünkü oyunda çok sayıda ilişki örüntüsü gelişir. Her bir ilişki çocuk için yeni bir problem çözme sürecidir. Oyun çocuğa sosyal birey olma yolunu açar (Anderson ve Bailey, 2010, Akkoyunlu, 2007; Çoban, 2006).

Arkadaşları ile oynamak, çocuğa işbirliğini ve toplu yaşam için gerekli kuralları öğretir. Oyun yoluyla toplumsallaşan , "ben" ve "başkası" kavramlarının bilincine varan çocuk, vermeyi ve almayı, oyun vasıtasıyla öğrenir. Çocuğun toplum ve ahlak kurallarına uyum göstermesinde oyunun rolü büyüktür. Çocuk çevresinde neyin doğru neyin yanlış kabul edildiğini görür. Bu tür kurallara uymanın zorunluluğunu oyun ortamında anlayabilir (Yavuzer, 1999, s.171).

2.4.4. Duygusal Gelişim ve Oyun

Oyun çocuk için sadece eğitsel yönden değil onun ruh sağlığı açısından da büyük önem taşımakta ve duygusal ilişkilerin başlatılması için en uygun ortamları hazırlamaktadır. Duygusal tepkilerini kontrol etme ve yansıtma, kendi yaşantısındaki ilişkileri ve tepkileri gözleme yeteneğini oyunlarla geliştiren çocuk, duygusal açıdan pek çok sorununu kendi başına çözebilecek seviyeye gelir. Oyunlar aracılığıyla kendisi ve başkaları için sorumluluk almayı öğrenen çocuğun özgüveni gelişir. Çocuğu tanımada değerli bir araç olan oyun onun

günlük yaşamda çevresinde aldığı uyaranların oluşturduğu gerilimden kurtulmasını sağlar Oyun çocuğun korkularını, kaygılarını azaltarak, çocuğun hayatındaki sürpriz değişimlere adapte olmasına ve başa çıkmasına yardımcı olur. Oyun çocukların kendilerini iyi hissetmeleri için fırsatlar sunar. Ayrıca duyguların dışa yansıtılmasında ve duygu düzenlemesinde önemli bir yere sahiptir (Goldstein, 2012; Özdemir, 2006; Yavuzer, 1999, s.180).

2.4.5. Motor Gelişim ve Oyun

Çocuklardaki fiziksel değişimler diğer gelişim alanlarındaki değişimlere göre daha belirgin ve açıktır. Fiziksel oyunlar sayesinde çocuk bağımsızlığını, bedensel koordinasyonunu geliştirir, kuvvetini ve hareket hızını öğrenir. Çocuklar fiziksel oyunları vücutlarının bir ifade aracı olarak da kullanırlar (Taylor, 1999, s.60).

Çocuklar oyun oynarken özellikle mücadele oyunları içerisinde, sürekli olarak koşmak, zıplamak, tırmanmak, çekmek, itmek, boğuşmak, taşımak kısaca vücut özellikleri ile mücadele etmek zorundadırlar. Çocuk sahip olduğu fiziksel becerileri ile diğer oyunculara karşı bir yarış halindedir. Bu mücadelede çocuğun içerisine girmiş olduğu hareketlilik öncelikle solunum, dolaşım ve sindirim sistemini ve motor gelişimini olumlu etkilemektedir (Hazar, 2000, s.17).

Oyun çocukların bedensel esnekliğini, ince ve kaba motor gelişimlerini destekler. Vücuttaki kaslar öğrenilen hareketleri, bilemedikleri hareketlere göre daha kolay yaparlar. Çocuklar büyük ve küçük kaslarını geliştirecek çeşitli hareketleri sürekli yaparak büyük ve küçük kasları ile ilgili el- göz koordinasyonunu geliştirir, motor gelişimlerini hızlandırır. Oyun hamuruna şekil verme, makas kullanma, resim çizme, ipe boncuk dizme, nesneleri tutma, fırlatma, buruşturma gibi hareketler ve oyunlar çocuğun motor gelişimini desteklemektedir (Goldstein, 2012; Poyraz, 2003, s. 41).

2.5. Çocuğun Gelişimine Bağlı Oyun Özellikleri

Oyun özellikleri incelendiğinde ağırlıklı olarak; araştırma yaratıcılık inşa ve rol alma süreçlerinin vurgulandığı ve bu süreçlerin oyun gelişiminin yapı taşlarını oluşturduğu gözlenmektedir. Oyunun gelişim evleri çocukta doğumdan itibaren süregelen gelişim düzeyine göre değişmektedir (Heimlich'den aktaran Körükçü, 2014).

Kuramcılar çocuğun oyun özelliklerini farklı açılardan ele alarak düşüncelerini öne sürmüşlerdir.

Piaget'in oyun teorisi zekâ gelişimi ile sıkı sıkıya bağlıdır. Oyun ve taklit, zekâ gelişiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Piaget oyun gelişiminin üç önemli evresi olduğunu belirtmiştir. Bu evrelerde oyunun içeriğinden çok oyunun yapısını temel almıştır. Çocuğun sembolik düşünme becerisinin gelişimi ile bilişsel gelişimi oyun gelişim evrelerine yansıtmıştır. Piaget, birbirini izleyen üç sistemi -alıştırma oyunu, sembolik oyun ve kurallı oyun- şeklinde tanımlayarak çocukların yaşamın ilk yedi yılındaki oyunlarının evriminin anahtarlarını çizmiştir (Nicolopoulou, 2004;Uluğ, 2014, s.57).

Smilansky, Piaget'in bilişsel gelişim aşamalarına dördüncü bir oyun sınıflaması ilave ederek bilişsel gelişimi içeren oyun türlerini fonksiyonel (uygulamalı) oyun, yapısal (lego ile oyunlar) oyun, dramatik (sembolik) oyun ve kurallı oyun olmak üzere dört ana grupta tanımlamıştır (Aksoy ve Çiftçi, 2014, s.37).

Parten, çocukların oyuna katılım davranışlarını altı gruba ayırmıştır. En basitten en gelişmişe bu davranışlar hiçbir oyuna katılmama, yalnız oyun, izleme, paralel oyun, işbirlikçi oyunu içermektedir. Parten'e göre çocuklar yalnız oyundan işbirlikçi oyuna bir hiyerarşi içerisinde yaşları ilerledikçe geçerler. Çocuklar yaşları ilerledikçe ve akranları ile daha çok iletişimde bulundukça sosyal oyun davranışlarını (birlikte oyun ve işbirlikçi oyun) daha çok sergilerler. Oyunun ve oyun davranışlarının sınıflandırılmasında ilk çalışmalardan biri olmasına rağmen Parten'in geliştirdiği bu sınıflandırma günümüzde de kullanılmakta ve çocuklarda oyun gelişimini tanımlayan en iyi çalışmalardan biri olarak gösterilmektedir (Parlak Rakap ve Rakap 2014,s.92).

2.6. Oyunun Gelişim Özellikleri

0-2 Yaş**:** Yaşamın ilk yılında görülen oyun türü çevreyi keşfetme, davranışları tekrarlama ve kendi başardıklarından mutluluk duyma şeklindedir. Bu dönemde bebek baktığı nesneyi eline almakta, hareket ettirmekte ve ağzına götürüp tadına bakmaktadır. Bunlar doğuştan var olan refleksi hareketlerdir. Sadece bakmak ve dinlemek gibi davranışları içerir. İlk aylarda bebek baktığı nesneyi eline almakta, hareket ettirmekte ve ağzına götürüp tadına bakmaktadır. Zamanla elindeki nesneyi başka bir yüzeye vurarak çıkardığı sesi keşfeder ve bununla eğlenir. 12 – 18 aylar içinde bebekler, emekleme, oturarak ilerleme, sürünme gibi hareketli davranışlarla çevrelerini keşfe çıkarlar. Alçak nesnelerin üzerine çıkabilirler.

Erişebildikleri alan artar ve ilgi alanları genişler. Çekme, düşürme, koparma, yırtma gibi etkinlikler oyun kapsamına girer (Duman, 2010, s.41).

3-4 Yaş**:** 2 yaşında çocuk artık oyuncakları amacına uygun olarak kullanmaya başlar ve nesneleri başka nesnelerin yerine de kullanır. Bu duruma "nesnelerin temsili kullanımı" denir. Bu davranışlar bilişsel gelişimin önemli bir evresi olan sembolik oyunun başlangıcıdır. Oyunda önemli bir dönüm noktası – hayali/mış gibi oyun iki buçuk ile üç yaşlarında oluşur (Duman, 2010, s.41).

Hayali/mış gibi oyun yetenekleri en basit nesneyi bile bir oyun aracına dönüştürmelerine fırsat sağlar. Bir eşyayı bir diğerinin yerine kullanır, böylece kolaylıkla bir süzek, şapka yerine geçebilir. Çocuk bu dönemde hayali oyunların yanı sıra beğendikleri hareketleri oyun biçimine sokarak bunları taklit etmekten de hoşlanır (Aksoy ve Çiftçi, 2014,s.6).

5-6 Yaş: Çocuklar okul öncesi dönemde içinde bulundukları veya hayallerinde yaşattıkları herhangi bir şeyi temsil etme yeteneğine sahiptirler. Çocukların dünyaya, insanlara ve olaylara bakışı, kim oldukları, oynadıkları oyunlar kapsamında ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde görülen oyunlar sembolik (hayali) ve sosyodramatik ağırlıklı oyunlardır. Dramatik oyunlarda kendini değişik kişilerin yerine koyar. Baba, anne, öğretmen vb. gibi rolleri oynarken, bir bakıma çocuk, kendi kişiliğini tanır ve kendini başkalarından ayıran özelliklerin bilincine varır. Bu aşamada taklidin önemli bir yer oluşturduğu dikkatimizi çekmektedir. Çocukların bu tür oyunların başarısında, bilgi ve yeteneklerine göre dış dünyayı tanımasının olduğu kadar, kendisine tanınan fırsat ve tecrübelerin de etkisi büyüktür. Bu yaşlarda kızlar bebeklerine farklı elbiseler giydirip, küçük sembolik evlerini eşyalarla süslerken, erkekler askercilik, polisçilik gibi serüvenlerini grup oyunlarına yansıtırlar. Daha gelişmiş soyut ve karmaşık oyunlar oynarlar (Körükçü, 2014, s.72; Yavuzer,1999, s.194)

2.7. Çocuğun Hayatında Oyuncağın Yeri ve Önemi

Oyuncak, çocuğun oyun oynarken rolüne uygun kullandığı gerçek bir nesne ya da bu nesnenin yerini alabilen her türlü oyun aracı şeklinde tanımlanabilir. Bunlar günlük hayatta kullandığımız eşyalardan özel geliştirilmiş türlere kadar çok çeşitlilik gösterirler. Bu geniş boyut içinde çocuk, oyuncaklarını ya kendisi gerçekleştirir ya da yetişkinlerin kendisi için yaptığı malzemeleri kullanır. Oyuncaklar çocukların hayal güçlerini becerilerini, uyarıcı ve

teşvik edici temsili nesnelerdir (Hoorn, Nourot, Scales ve Alward, 2007, s.334; Oktay, 1999, s.257; Yalçınkaya, 2005, s.484).

Çocukların çevresinde oyun aracı olarak kullanabileceği ne kadar çok çeşit varsa çocuğun bunlara hayalinde verdiği anlamlar da o denli değişik ve zengin olur. Oyunun rahat bir ortamda ve yeterli araçlarla oynanması çocuğun gelişimini olumlu yönde etkiler. Bu açıdan oyun kadar oyuncağın da okul öncesi dönemde yeri ve önemi büyüktür (Oktay, 1999, s.254; Özdemir ve Ramazan, 2012).

Çocukların dış dünyadaki nesnelerle olan deneyimleri az olduğu için dünyayı tanımak ve onları kendi benliklerine katmak için oyuncağa gereksinim duyarlar. Bebeğin dışa açılma, dış dünyadaki nesneler ile temas kurma gibi doğuştan getirdiği öğrenme merakı ve deneme arzusu vardır. Çocuğun yetişkinler dünyasına girebilmesi için önceden denemeler yapması gerekir. Bu denemeleri yapması için de oyuncaklara ihtiyaçları vardır. Çocuklar dış dünyayı oyuncaklarının yardımı ile öğrenirler (Yalçınkaya, 2005, s.484).

Oyuncaklar, çocuğun doğal yeteneklerini geliştirmekte ve bir tür eğitimsel işlevi yerine getirmektedir. Çocukta seçme ve değerlendirme duygusunu da geliştiren oyuncaklar, bu işlevi ile çocuğun kendi kendine karar verebilmesine ve belirli bir alanda beceri kazanmasına olanak sağlar (Yavuzer, 1999, s.174).

Çocuklar, çevrelerindeki her objeyi oyuncak olarak kullanabilirler. Çocuklar için kullanmış oldukları nesnenin gerçeğe benzemesi de önemli değildir. Bazen sıra sıra dizilmiş minderler tren olabildiği gibi bazen de bir gemi olabilir. Çocuklar içinde yaşadıkları dünyayı oyun oynarken ve kullandıkları nesneler ile tanımaktadırlar. Çocukların kullanmış oldukları nesneler veya oyuncaklar onların tüm gelişim alanlarını, hayal gücü ve yaratıcılık gibi becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

2.8. Oyuncakların Çocuğun Gelişim Alanlarına Etkisi

Oyuncaklar çocukların beceriler kazanmasında ve bunları geliştirmesinde taşıdıkları özelliklerine göre farklı düzeylerde etkili olur. Oyuncakların çocukların gelişimlerine olan etkisi bilişsel, dil, sosyal duygusal ve motor gelişim olarak ele alınarak incelenmiştir.

2.8.1. Bilişsel Gelişim ve Oyuncaklar

Oyuncaklar çocukların eşleştirme, sınıflandırma, sayma, sıralama ve matematik becerilerini geliştirir. Çocuklar tahta bloklar, puzzle ve küçük inşaat oyuncakları ile tasarımlar yapar, deneme ve buluşlar ile problem çözme becerilerini geliştirir, aynı zamanda nesnelerin büyüklüğünü, rengini, şeklini karşılaştırma fırsatı bulurlar. Legolar ve küçük inşaat oyuncakları çocukları bir şeyleri yapmaya teşvik eder ve denge, kuvvet, yerçekimi gibi fiziksel bilim kavramlarını öğrenmelerine yardımcı olur. Ayrıca hayvan bitki gibi minyatür oyuncaklar çocukların hayvanların ve bitkilerin özelliklerini ve yaşam bilimleri hakkında tecrübe ve bilgi edinmelerini sağlar (Dodge, Colker, Heroman, 2002, s.295).

Oyuncaklar çocukların nesneleri benzerliklerine göre ayırt etmelerini, parça –bütün ilişkisi kurmalarını, sıraya dizme ve gruplama yapabilmelerini kolaylaştırarak oyun sırasında çocuğun dikkatini bir noktaya toplamayı, kendisini bir amaca yöneltmeyi öğrenmesine olanak tanır. Oyuncaklar çocuğun çeşitli renk, boyut, şekil, yazınsal ve sayısal kavramları öğrenmesine yardımcı olur. Böylelikle çocuklar edinmiş oldukları deneyimler ile kavram gelişimlerine katkıda bulunur (Çakmak, 2014, s. 123; Yavuzer, 1999, s.175).

2.8.2. Dil Gelişim ve Oyuncaklar

Çocuklar oyuncaklar ile oynarken, nesnelerin, araç gereçlerin isimlerini, ne işe yaradıklarını ve nasıl kullanıldığını öğrenirler. Grup ile oynanan oyuncaklar çocukların birbirleri ile iletişim kurmalarını sağlarken alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişimine katkıda bulunur. Oyuncaklar çocukların sözcük dağarcıkları gelişmesine, düzgün cümle kurma alışkanlığı kazanmalarını destekler. Öğrendikleri yeni kelimelerle farklı durumları anlatmaya böylece dili kullanmayı öğrenmeye başlarlar. Çocuklara okunan büyük resimli kitaplar da onların yeni kelimeler öğrenmelerine yardımcı olduğu gibi düzgün cümlelerle konuşmalarına da yardımcı olur. Yapbozlar, dominolar, mıknatıslı harfler, alfabe blokları çocukların okuma farkındalığını ve becerisini geliştirir (Dodge vd. 2002, s. 295; Oktay, 1999, s. 259; Poyraz, 2003).

2.8.3. Sosyal- Duygusal Gelişim ve Oyuncaklar

Çocuklar bir oyunu ya da yapbozu tamamladıklarında bağımsızlık ve kendilerine olan güven duygularını geliştirirler. Çocuklar oyun ve oyuncaklar ile hoşça vakit geçirirken duygusal

bir rahatlık yaşarlar, bu durum problemlerini açığa vurmasını sağlar. Kendi istediği bir çözüm yolu bulmasına ve bu şekilde kaygılarından kurtulmasına olanak tanır. Oyuncaklar ile oynarken çocuk duygularını da ifade etme olanağı bulur. Yapabildiğinde, kazandığında ya da bitirdiğinde sevinç, bunun tam tersi kızgınlık öfke, şaşkınlık gösterir. Duygularını farklı yollarla ifade etmeyi öğrenir. Çocuk hem oyun oynadığı hem de bir gruba dâhil olduğu için mutlu olur. İşbirliği, paylaşma, sırasını bekleme gibi davranışları da öğrenir (Dodge vd., 2002, s. 295; Çakmak, 2014, s. 218; Megep, 2013).

2.8.4. Motor Gelişim ve Oyuncaklar

Oyuncaklar çocukların küçük ve büyük kasların gelişiminin desteklenmesine yardım eder. İpe boncuk dizme, blokları tutma, yoğurma maddeleri ile el- göz koordinasyonunu pratik yaparak küçük kas becerilerini geliştirirler. Çocuk oyunda birçok araç ve eşyayı kullanarak, adım adım becerilerini geliştirir. Bisiklet, ip, kayma, sallanma, tırmanma oyuncakları, top tahterevalli gibi oyuncaklar çocuğun büyük kas gelişimini desteklemektedir (Dodge vd., 2002, s. 295; Poyraz, 2003).

2.9. Çocuğun Oyun Ortamı ve Önemi

Eğitim ortamlarını sadece sınıf değil, öğrenme-öğretme sürecinin olduğu ve kişiler arası etkileşimin bulunduğu bütün ortamlar olarak adlandırmak mümkündür. Çocuğun çevreye uyumunu sağlayabilmek için çocukluk dönemdeki oyun ortamı ve araç-gereçler önemlidir. Çocukların bulundukları eğitim ortamları hayattan izler taşımalı ve çocuğa yakın çevresinden yola çıkarak çeşitli deneyimler kazandırmalıdır. Eğitim ortamında yeterince materyal, araç-gereç olmalıdır. Yetersiz araç-gerecin çocuklar arasında ciddi anlaşmazlıklara neden olabileceği dikkate alınmalıdır. Eğitim ortamlarının niteliklerinin çocukların okul, öğretmen, arkadaş gibi diğer unsurlarla olan etkileşim ve uyumunda önemli bir etkiye sahiptir. Eğitim ortamı değiştirilebilir ve dönüştürülebilir şekilde düzenlenmeli ve çeşitli öğretim model ve yöntemlerine uygun şekilde tasarlanabilmelidir (Kıldan, 2007).

Oyun ortamlarının oluşturulması çocukların oyun gelişimini desteklemek için güçlü bir araçtır. Oyun mekânlarının ve materyallerinin düzenliliği ve çeşitliliği çocukların oyuna katılımlarını ve sürekliliğini sağlar. Gelişime uygun ortamlar ve çevre zenginliği çocukların karmaşık oyunlarının temelini sağlamaktadır. Bu arada engelli çocuklarında oyunlara

katılımı için fiziksel çevrede bazı uyarlamalar yapılmalıdır (Bailey ve Wolery'den aktaran Doctoroff, 2001).

Çocuk her ne kadar bir birey olarak kendi oyun ortamını oluştursa da bu konuda yetişkinlerin ona yardımcı olup, onu oyuna teşvik edecek oyun ortamını sağlayabilmelidirler. Oyun ortamını en iyi şekilde kurmak çocuğun oyun içinde gelişimine katkı sağlayacaktır. Oyun ortamı oluşturulurken çocukların yeterliliklerini aşmadan onların yapabilecekleri ama çok fazla basit olmayan ortamlar hazırlanmalıdır. Aynı zamanda çocuklara seçme hakkı bırakılmalı ve çoklu oyunlarda oyun arkadaşları arasındaki iletişimin sağlıklı olmasına dikkat edilmelidir. Burada önemli olan çocuğun elinden tutup belirli bir oyuna götürmek ya da zorlamak değil, çocuğun bir oyuna karar verebilmesi için çeşitli seçeneklerin sunulmasıdır. Yetişkinler çocukların oyun ortamını sağlarken onlara çeşitli oyun seçenekleri sunmalı çocuğun kendi bilgi ve tecrübesine göre oyun seçimine fırsat vermelidir (Ecirli, 2014, s.303).

Çocuklara oyun ortamı sunabilmek onlara oyun fırsatı sunabilmek ile aynı anlama gelmektedir. Smith ve Connolly'nin (1980) de yaptığı çalışmada, oyunla ilgili uygun olmayan koşullarda, dar mekânlarda oyun oynayan çocukların, geniş ve daha çok imkâna sahip alanlarda düzenli oyun oynayan akranlarına göre akademik becerilerinin daha az geliştiği belirlenmiştir. Oyun ile ilgili materyaller, araç ve gereçler ne kadar çeşitli olursa çocukların seçenekleri artacaktır. Seçeneklerin geniş olması, daha oyuna başlamadan çocukların tercih yapma, karar verme ve çok yönlü düşünebilme başta olmak üzere birçok bilişsel becerisine olumlu yönde katkı sağlayabilecektir (Moyles'den aktaran Ogelman ve diğ, 2014, s.176)

Çocukların motor gelişimi, problem çözme, düşünme becerileri ve sosyal etkileşimlerinin yeterliliğini desteklemek için temiz hava ve açık oyun alanlarına ihtiyaçları vardır. Ayrıca çocuklar içerde yapmaları zor olan akrobatik hareketleri yapmaktan da çok hoşlanırlar. Açık oyun alanları çocukların farklı oyun türlerini yapmaları için fırsat sağlar. Çocuklar tırmanma, kovalamaca, koşma, zıplama gibi fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için fırsat bulurlar. Bu oyun ortamları itmeli- çekmeli oyuncaklar, salıncak, kaydırak, tırmanma aparatları, kum havuzları, su masaları ve tekerlekli binme donanımlarını içermelidir (Sluss, 2005, s.94).
Çocuklar her zaman ve ortamda oyun oynayabilirler ancak yeteneklerini kullanabilmeleri için zengin bir çevreye gereksinimleri vardır. Açık alanlar çocukların özgürce hareket edebilmelerine fırsat tanımakta ve onların gelişimlerinde olumlu rol oynamaktadır. Açık

oyun ortamlarında oynamanın obezite, dikkat dağınıklığı, hiperaktive bozukluğu, anksiyete ve depresyon gibi çocuk sağlığı açısından olumsuz etkileri ortadan kaldırdığını yapılan araştırmalar ortaya çıkarmıştır (Cevher Kalburan, 2014).

Çocuklar oyun ortamlarında fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal olarak rahatladıkları için olumsuz davranışlara yönelme durumlarında da azalma gözlemlenmektedir. Bu durum akran ilişkileri, anne baba çocuk iletişimi açısından olumlu gelişmelere neden olmaktadır (Tuğrul, 2014, s.181).

2.10. Çocuk Hakları

İnsanlığın geleceği yeni yetişecek kuşaklara bağlıdır. Her yeni doğan çocuğun sağlıklı gelişmesi, kendi değerinin farkında olması ve bu değeri kendi yararına olduğu kadar insanlığın yararına da kullanabilmesi, ona sağlanacak eğitim imkânları ve verilecek eğitimin yöntem ve içeriği ile yakından ilgilidir. Bu nedenle, ülkeler gelişmek, gelecekte barış ve refah içinde yaşamak istiyorlarsa politikalarında çocuk haklarına önem vermeleri gerekmektedir (Akyüz, 2013, s.1; Oktay, 1999, s.29).

Çocuk Hakları; kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu, eğitim, sağlık, barınma, fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi hakların hepsini birden tanımlamakta kullanılan toplumsal, felsefi, ahlaki ve yasal boyutlar içeren evrensel bir kavramdır. Dar anlamda ise objektif hukukun çocuklara tanıdığı hak ve sorumlulukların tümünü ifade etmektedir (Kamaraj, 2005, s.43; SHÇEK, 2008).

Çocukların, yetişkin bireylerin kullandığı tüm sosyal ve siyasi hakları tam anlamıyla kullanabilmeleri güçtür. Bu sebeple çocukların hassas durumlarını göz önüne alarak düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Çocuklar başta eğitim alma, alışkanlıklarını kazanma ve iyi vatandaş olma gibi konularda başkalarına bağımlıdır. Bu sebeple çocuklar yetişkinlere ya da bağımlı oldukları tüm kişi ve kurumlara karşı koruma altına alınmaktadır. Bu durum çocuk hakları konusunun çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çocuk hakları, evrensel insan haklarının bir parçasıdır. Bu sebeple çocuk haklarının gelişimi tüm dünya milletlerinin ortak sorumluluğu olarak görülmektedir (Özer, 2013).

Uluslararası hukukta çocuğun kişilik değerleri ve çocukların dokunulmazlık hakları, tartışılmaz gereksinimleri en iyi biçimde Çocuk Hakları Bildirisi'nde dile getirilmiştir. İlk bildiri 1924 yılında Milletler Cemiyeti'nce (League of Nations) kabul edilen çocuk hakları

Cenevre Bildirisidir. Bu bildiri, çocuğun gelişmesi, korunması, eğitilmesi, kardeşlik ve barış ruhu içinde yetiştirilmesi ilkelerini içermektedir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün (1945) kuruluşundan sonra bu ilk bildirinin canlanması için çalışmalar başlatılmıştır. 1948 yılında yayımlanan Evrensel İnsan Hakları Bildirisi'nin 25. maddesinde annelerin ve çocukların özel bakım ve yardım alma hakları ifade edilmektedir. Çocukların özel durumları göz önünde tutularak 1959 yılında çocuk haklarını daha sağlam ilkelere bağlayacak bir bildiri taslağı hazırlandı. Bildiri şu temel haklarını içermektedir: Din, dil, ırk, renk, cinsiyet, milliyet, mülkiyet, siyasi, sosyal sınıf ayrımı yapılmaksızın, çocuğun sağlıklı, özgürlük içinde ve onurlu bir biçimde gelişebilmesi için özel korunma, eğitimden yararlanma hakkı vardır. Çocuk uygun beslenme olanağına, tıbbı bakımı da kapsayan her türlü toplumsal güvenliğe kavuşturulmalıdır. Her çocuk güvenli bir ortamda sevgi ve anlayışla öncelikle anne babasının sorumluluğu altında bakılıp yetiştirilmelidir. Parasız eğitimden ve her türlü fırsat eşitliğinden yararlanarak yeteneklerini geliştirebilmelidir (Akyüz, 2013, s.38; Yörükoğlu, 1992).

Bu bağlamda Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen Çocuk Hakları Sözleşmesi 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dâhil olmak üzere yaklaşık 193 devlet bu sözleşmeyi imzalamış ya da onay ve katılma yoluyla taraf devlet durumuna gelmiştir. Bu sözleşme 27.01.1995 tarihinde ülkemizde bir kanun olarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeyle çocuk haklarının korunması amaçlanmış ve taraf devletlerin sözleşme maddelerine kesinlikle uymaları gerektiği hükme bağlanmıştır. Sözleşme çocuk haklarını düzenlerken, haklar arasında herhangi bir ayırım yapmamış ve hiyerarşi kurmamıştır. Dolayısıyla sözleşme metninde geçen her hak eşit derecede önemlidir ve birbirini tamamlamaktadır. Sözleşmenin temel ilkeleri şunları içermektedir (Akyüz, 2013, s.40; Yıldırım Doğru, 2014, s.6).

- 18 yaşına kadar her birey çocuktur.
- Çocuk yaşla ve olgunlaşma ile gelişen, gereksinimleri olan bir bireydir.
- Çocuk hakkında alınan her kararda çocuğun görüşü alınmalıdır.
- Çocukla ilgili her işlemde "çocuğun yüksek yararı" göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuklar doğuştan ve eşit olarak hiçbir ayrımcılığa maruz kalmaksızın bütün haklardan yararlanırlar.

- Anne –baba sorumluluğu esastır. Devlet anne babanın bu sorumluluğunu yerine getirmesinde gerekli desteği verir. Buna rağmen anne-baba sorumluluklarını yerine getirmedikleri durumlarda devlet sorumluluğu alır.

2.11. Çocuğun Oyun Hakkı

Çocuğun vazgeçilmezi olan oyun, 1959 yılında yayınlanan Çocuk Hakları Bildirgesinde çocuk hakları olarak kabul edilmiştir. Bu bildirgenin 7. Maddesinde "çocuğa oynama ve dinlenme fırsatı verilmeli, toplumlar ve resmi makamlar çocuğun bu hakkından yararlanma olanaklarını artırmaya çaba göstermelidir." ifadesi yer almaktadır. Bu bildirgeden sonra taraf devletler 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesinin 31. Maddesinde çocuğun oyun hakkı ile birlikte çocuğa dinlenme, boş zaman, yaşına uygun eğlenceli etkinliklerine, kültürel ve sanatsal yaşama katılma hakkı düzenlemiştir (IPA, 2013).

Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan haklar, çocuklara tanınan diğer bütün hakların kullanılmasında ve devletlere yüklenen görevlerin yerine getirilmesinde göz önünde bulundurulacak temel ilkeler niteliğindedir (Akyüz, 2013, s.72).

"Dinlenme", "boş zaman", "oyun", ve "eğlence etkinlikleri", sözcükleri, aynı düzeyde eş anlamlı gibi görünen çalışma dışı etkinliklerdir. Çalışma dışı birleştirici bir payda olsa bile bu sözcüklerin her birinin ayrı bir anlamı vardır. Dinlenme, zihinsel ve bedensel gevşeme ve uyku anlamında temel gereksinimleri ifade eder. Bu bakımdan dinlenme, çocukların gelişmesi açısından beslenme barınma, sağlık ve eğitim gibi temel gereksinimler kadar önemlidir (Hodgkin, Newell, 1998, s.419).

Boş zaman, bireyin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan ya da bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir etkinlikte bulunacağı zamandır. Yani insanın istediği şeyi yapma zamanı ve özgürlüğü vardır (Hodgkin, Newell, 1998, s.419;Tezcan, 1994). Boş zaman değerlendirme, çocukların okul dışındaki kişilik gelişimlerini ve toplumla bütünleşmelerini sağlar. Boş zaman değerlendirme ortamları çocukların akranları ile özgür ve demokratik olarak etkileşebilecekleri yerlerdir. Buralarda insanın istediği şeyi yapma zaman ve özgürlüğü vardır. Eğlence etkinlikleri, insanların eğlenme amacıyla kendi tercihleri ile giriştikleri etkinliklerdir. Bunlar arasında spor, sanat, bilim, teknoloji, yarışmalar ve izleyici etkinlikleri yer alır (Akyüz, 2013, s.72).

Çocukların oyun hakları ise zaman zaman "unutulmuş hak" olarak değerlendirilmektedir. Belki de bunun nedeni, oyuna yetişkinler tarafından gerekli bir şey değil de bir lüks olarak bakılmasıdır. Çocukların oyun haklarına yeterli önceliği veren pek az ülke vardır. Oyun kendiliğinden ve anarşik niteliği gereği ülke ekonomisine ya da uluslararası profiline katkıda bulunmaz. Oysa aynı şey çocukların bedensel ve psikolojik sağlıkları açısından çok önemlidir. Çocuklar en olumsuz koşullarda bile oyun oynamanın bir yolunu bulabilmektedirler. Oyun imkânı bulamayan çocukların önemli sosyal ve kişisel becerilerden yoksun kalmaları da mümkündür. Çocuk oyunları çok çeşitli ve zamanla büyük değişiklikler gösterse bile çocukların temel oyun gereksinimleri çok basittir. Gerekli olan yalnızca güvenilir ve erişilebilir bir ortam bulunması ve bu ortamında yeni şeyler üretmeye elverişli olmasıdır (Hodgkin, Newell, 1998, s.421).

Çocukluk yıllarının en değerli gelişimsel fırsatı oyun oynamaktır. Çocuklar oyun oynayarak büyümelidir. Çocuk oyun oynamaktan zevk alır. Kendini özgür hissettiği bir ortamda arkadaş bulsun bulmasın, oyuncağı olsun olmasın oynar. Çocuk oyun yoluyla olmasını istediği gibi kurgular. Oyun, çocuğun korkularının, engellenmesinin ve sosyal çatışmasının üstesinden gelmesine, sosyal olgunlaşmasına ve öz benliğini bulmasına yardımcı olur. Oyun çocuk için haktır. Oyun hakkı ve oyun alanları hakkını da kapsamak üzere çocuk haklarıyla ilgilenen UNICEF ve IPA (International Play Association) uluslararası kuruluşlar vardır (Özdoğan, 2000; Tuğrul, 2014).

Bu uluslararası kuruluşlar tüm dünyadaki toplumların kültürlerine değerlerine saygı duymakta, her çocuğun yaşadığı aile ve kültür yapısına bakılmaksızın 31. Madde de yer alan haklara sahip olması gerektiğini savunmakta ayrıca kızlar, engelli çocuklar, yoksul çocuklar, azınlık grupların bu haklardan yeterince yararlanamama konusunda endişe duymaktadır. Devletler bu hakların uygulanabilirliğini artırmak için gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Çocuk haklarının en temeli sayılan çocuğun bir birey olduğu ilkesi, halen kabul gören bir ilke değildir. Bugün toplumumuzda bir çocuğun birey olarak kabul edildiğini söyleyebilmek güçtür. Sözleşmede yer alan prensiplerin ise çok azının yaşama geçirilmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Oysa çocuk hakları konusunda bir politika oluşturulamamış olan ülkemizde; şiddet, istismar, uyuşturucu, cinsel sömürü, eğitimsizlik, kız çocuklarının zorunlu eğitime devam edememeleri, yoksulluk, göç gibi çok önemli problemler artarak büyümektedir (Polat, 2008).

2.12. İlgili Araştırmalar

Fogel ve Martin (1992) cezaevindeki kadınların kaygı düzeylerini ölçmek amacıyla yaptıkları araştırmayı 35'i anne olan ve 11'i anne olmayan kadın ile gerçekleştirilmişlerdir. Hem anne olan hem de olmayan kadınlarda yüksek düzeyde kaygı olduğu saptanmıştır. Fakat cezaevi süreci içerisinde anne olmayan kadınların kaygı düzeylerinde hafifleme olduğu, anne olan kadınların çocuklarından ayrı olmaları nedeniyle kaygı düzeylerinde azalma olmadığı belirtilmiştir.

Boudin (1998) cezaevindeki kadının annelik rolleri ve kimlikleri ve anne-çocuk ilişkisine odaklanan bir araştırma yapmıştır. Boudin çalışmasında psikososyal grup yöntemi kullanmıştır. Araştırmasında cezaevindeki annelerin yetersizlik, başarısızlık, pişmanlık duyguları yaşamakta olduklarını bunun ile birlikte çocuklarından güç aldıklarını ve hayata umutla baktıklarını tespit etmiştir.

Greene, Haney, Hurtado (2000) yaptıkları araştırmada hükümlü annelerin ve çocuklarının yaşadıkları risk faktörlerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu araştırmada Kaliforniya'da bulunan üç cezaevindeki 102 farklı etnik kökenli kadın ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacılar yaşanan risk faktörlerini madde bağımlılığı, cinsel ve fiziksel istismar, yoksulluk olarak saptamıştır.

Eloff ve Moen (2003) cezaevinde anne- çocuk etkileşimini araştırmak için 2002 yılının Nisan ayında Güney Afrika'da Pretoria Kadın cezaevindeki 4 anne ve çocukları ile vaka çalışması yapmıştır. Araştırmacılar vaka çalışmasında bireysel görüşme, gözlem, alan notları, Marschal Etkileşim yöntemleri kullanarak bireylerin kendi doğal ortamlarında doğrudan veri toplamışlardır. Araştırma sonucunda cezaevinde bulunan anne ve çocukların iletişiminde; cezaevi ortamının çevresel kısıtlılığı ve sınırlılığı, anne ve çocuğun güvenli bağlanması, yaratıcı oyun eksikliği ve anne ve çocuğun stresli bir ortamda bulunması gibi dört ana etkeni tespit etmişlerdir.

Loper (2006) Amerika'da gerçekleştirdiği çalışmada cezaevinde anneliği ve kadın suçluluğunu incelemeyi amaçlamıştır. 21 yaşın altındaki 350 hükümlü kadınla görüşmüştür. Görüşülen kadınların 184'ü annedir. Her iki gurubun da cezaevine uyum problemleri gözlemlense de anne olan ve olmayan hükümlü kadınlar arasında suç türlerinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Loper anne olanlar, anne olmayanlara göre mala karşı suçlar ve uyuşturucu

suçlarından cezaevinde bulunduğunu anne olmayan kadınların daha çok cinayeti de içeren şiddet suçlarından dolayı cezaevinde bulunduklarını tespit etmiştir.

Shamai ve Kochal (2008) yaptıkları araştırmada İsrail'de bulunan cezaevindeki kadınların annelik deneyimlerinin anlamı ve tahliye olduktan sonraki zamanda ve annelik rolünü nasıl yeniden oluşturduklarını incelemişlerdir. Araştırmada 9 kadınla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma bulgularında cezaevinde anne çocuk ilişkisinin kırılgan bir yapıda olmasına rağmen çocukların varlığının duygusal yaşamın ve umudun temel odağı olduğunu ayrıca bu dönemin daha önceki dönemlerde sorunlu olan anne- çocuk ilişkisini de olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir.

Allen, Flaherty ve Ely (2010) hapsedilme ile çocuk arasındaki ilişkiyi incelemek için Kentucky Kadın Cezaevinde uyuşturucu suçlarından cezaevinde bulunan 26 hükümlü anne ile görüşme yapmıştır. Kadınların yoksulluk, mağduriyet, kronik madde bağımlılıklarını ve kişisel geçmişlerindeki başarısızlıkları, derin pişmanlık ve suçluluk duyguları yaşadıklarını, çocuklarının velayetini kaybeden annelerin kendilerini rehabilite etmek için hiçbir nedenlerinin kalmadığını ve kendilerini başarısız olarak algıladıklarını, çocukları ile iletişimi olanların hayata umutla baktığını ortaya çıkarmıştır.

Javeed (2011) cezaevlerinde annelerine eşlik eden çocukların çeşitli ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma Pakistan'da 9 cezaevinde bulunan 33 anne ve 47 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşme formları ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda cezaevindeki annelerin çocuklarının sağlık, eğitim, gıda ve giyim ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını ortaya koymuştur.

Mignon ve Rasford (2012) hapsedilen annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerini ve bakım zorluklarını tespit etmek amacıyla yaptığı araştırmasını 48 kadın ile görüşmeler ile gerçekleştirmiştir. Ayrıca araştırmada cezaevindeki beş yöneticinin hükümlü kadınlar hakkındaki görüşlerine ve endişelerine yer verilmiştir. Görüşmelerde annelerin neredeyse yarısından fazlasının çocuklarının ziyarete gelmediklerini ancak telefon ve posta görüşmelerinin daha sık olduğu tespit edilmiştir.

Zeytinoğlu (2012) tutuklu ve hükümlü olarak cezaevinde bulunan kadınların algılarını, cezaevi öncesi ve süreci annelik deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçladığı araştırmasını, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 5'i tutuklu ve 20'si hükümlü toplam 25 kadın ile derinlemesine görüşmeler ile gerçekleştirmiştir. Araştırmasında yanında çocuğu bulunan 4 anne ile de görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler sonucunda anneler dışarıda

bakacak kimsesi olmadığı ve çocuğunun yaşının 7 den küçük olduğu için çocuğuna cezaevinde bakmak durumunda kaldıklarını ve cezaevinde anaokulu olmasına rağmen anaokulu öğretmeninin olmadığını, çocukların geç konuştuklarını kendilerini ifade edemediklerini ve oyuncaklarının da yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Akgün ve Duyan (2013) kadın hükümlülerin ceza infaz kurumunda yaşadıkları sorunlar ve başa çıkma tarzlarının belirlenmesi amacıyla yaptığı araştırmanın çalışma grubunu Eskişehir Çifteler Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda adli suçlardan tutuklu ve hükümlü durumunda bulunan 78 kadın oluşturmaktadır. Analiz sonuçlarında kadın hükümlülerin ceza infaz kurumunda yaşadıkları sorunlar ve başa çıkma tarzları ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Hükümlü sorunları tarama envanteri ile de medeni durum, evlenme biçimi, öğrenim durumu, gelir düzeyi, ailenin ziyarete gelme sıklığı, aldıkları ceza süresi arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Sleed, Baradon, Fonagy (2013) Cezaevinde Anne ve Bebekler İçin Yeni Başlangıçlar adlı araştırma yapmışlardır. Araştırmalarını 88 kişilik deney grubu 75 kişilik kontrol grubu oluşturmuştur. Deney grubuna cezaevindeki anneler ve bebekleri için özel olarak geliştirilen "Yeni Başlangıçlar" programı 4 hafta süreyle 2 saatlik 8 seans şeklinde haftada bir gün uygulanmıştır. Deney grubundaki annelerin annelik becerilerinde, bebekleriyle olan iletişimlerinde artış olduğu, kontrol grubunda ise bebekleri olan annelerin etkileşim düzeylerinin azaldığı saptanmıştır. Yeni Başlangıçlar programı ile anne-bebek çiftlerinin ilişkilerinin arttığı, risklerinin ise azaldığı belirtilmiştir.

Kaynak (2013) 2-6 yaşları arasında çocukları olan ceza infaz kurumlarında kalan annelerin benlik saygıları ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin ceza infaz kurumlarında kalmayan annelerin benlik saygıları ve çocuk yetiştirme tutumları ile karşılaştırmalı olarak incelenmeyi amaçladığı araştırmasında ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu cezaevinde kalan 95 anne ile ceza infaz kurumlarında kalmayan 206 anne olmak üzere, toplamda 301 anne oluşturmaktadır. Araştırma ceza infaz kurumlarında kalan annelerin benlik saygıları ile demokratik tutumları arasında düşük düzeyde pozitif, otoriter tutumları arasında orta düzeyde negatif, izin verici tutumları arasında düşük düzeyde negatif anlamlı bir ilişki olduğunu, aşırı koruyucu tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını ortaya koymuştur.

Goshin, Byrne, Lewis (2014), ABD de cezaevlerinde 1 ile 18 ayını geçiren 47 çocuk ve annesi hapishanede olan 64 çocuk ile boylamsal bir araştırma yapmışlardır. Çocuklardaki

davranış gelişimini incelemiş ve annelerinden ayrılan çocukların depresif puanlarının daha yüksek olduğu, cezaevi kreşlerinin çocuklara gelişimsel anlamda destek olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Cezaevinde anneleri ile beraber kalan çocukların oyun ve oyun haklarının incelenmesine yönelik bu araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Balcı, 2013, s.36).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş ya da görüşme sırasında ortaya çıkan konulara göre yeni soruların da sorulabildiği bir veri toplama tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı, ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir, iki uç arasında yer almaktadır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın, 2013, s.39). Bu çalışma ile cezaevindeki annelerin ve yanlarında kalan çocukların sosyo demografik özelliklerine ilişkin bilgiler, cezaevi yaşantıları, cezaevindeki annelerin çocuğun oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşleri, cezaevindeki çocukların oyun ve oyuncak özellikleri incelenerek çocukların oyun hakkı ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlemesinde, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden amaca yönelik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaca yönelik örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2014, s.91).

Bu araştırmanın çalışma grubunu Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda annesi ile beraber kalan 0-6 yaş arasındaki çocuklar ile anneleri oluşturmuştur. Çalışma grubunu belirleyebilmek için ilk önce Ceza Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünden Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda çocuğu yanında bulunan hükümlü anne sayısının 40 olduğu öğrenilmiştir. Alınan bu bilgiler doğrultusunda çocuğu yanında olan hükümlü annelerin tamamı çalışma grubu olarak belirlenmiş ancak veri toplama sürecinde görüşmeye katılmak istememe, mahkemede olması, çocuğunun rahatsız olması, yeni doğum yapmış olması gibi nedenlerden dolayı 9 hükümlü anne ile görüşme yapılamamıştır. Bu araştırmaya katılmayı isteyen 31 hükümlü anne ve bu anneler ile beraber kalan 36 ay ve üstü 16 çocuk araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubu Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1
Çalışma Grubu

		Sayı
Anne	Cezaevinde çocuğu ile beraber olan	40
	Araştırmaya katılan anne	31
	Araştırmaya katılan annelerden 1' den fazla çocuğu olan	7
Çocuk	Annesi ile beraber cezaevinde olan	47
	Çalışma grubuna katılan annelerin çocuk sayısı	38
	Görüşme Yapılan (36 ay ve üstü)	16
Görüşme Yapılan Çocukların Cinsiyeti	Kız	13
	Erkek	3

Tabloda görüldüğü gibi cezaevinde çocuğu ile beraber olan anne sayısı 40, araştırmaya katılan anne sayısı 31'dir. Bu 31 anneden 7'sinin 2'şer çocuğu cezaevinde bulunmaktadır. Annesi ile beraber cezaevinde kalan çocuk sayısı 47'dir. Araştırmaya katılan hükümlü annelerin çocuk sayısı 38'dir. Bu 38 çocuktan 36 ay ve üzerinde olan 16 çocuk ile görüşme yapılmış ayrıca bu çocuklara resim çalışması da yaptırılmıştır. Bu 16 çocuğun 13'ü kız 3'ü ise erkektir.

Çalışma grubunu oluşturan cezaevindeki annelerin demografik özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2
Çalışma Grubunu Oluşturan Cezaevindeki Annelerin Sosyo Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

Demografik Özellikler		n	%
Yaş	25 yaş ve altı	10	32,2
	26- 30	6	19,4
	31 ve üstü	15	48,4
	Toplam	31	100,0
Öğrenim Durumu	Okur Yazar Değil	19	61,2
	İlkokul	8	25,8
	Ortaokul	2	6,5
	Lise	2	6,5
	Toplam	31	100,0
Çalışma Durumu	Evet	6	19,4
	Hayır	25	80,6
	Toplam	31	100,0
Çocuk Sayısı	1 çocuk	5	16,1
	2 çocuk	4	12,9
	3 çocuk	5	16,1
	4 çocuk ve üstü	17	54,9
	Toplam	31	100,0
Medeni Durum	Resmi Nikâh	20	64,5
	Dini Nikâh	10	32,3
	Boşanma	1	3,2
	Toplam	31	100,0
Cezaevine Girdikten Sonra Medeni Durumda Değişim	Evet	7	22,6
	Hayır	24	77,4
	Toplam	31	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi annelerden 10 kişi 25 yaş ve altı, 6 kişi 26- 30 yaş arası ve 15 kişi ise 31 yaş ve üzerindedir. Annelerin genel olarak yaş ortalaması gençlerden oluştuğu söylenebilir. Annelerin 19'u okuryazar değil, 8'i ilkokul, 2'si ortaokul, 2' si ise lise mezunudur. Araştırmaya katılan annelerin öğrenim düzeyi çok düşüktür. Bu demografik bilgiler yüz yüze görüşmeler ile elde edildiğinden görüşme sırasında bazı anneler öğrenim durumlarının düşüklüğü ile ilgili nedenleri de belirtmişlerdir. Örneğin;

> Ailem kız çocuğu olduğum için okutmamış. Okula göndermemişler. Ben kendi oğlumu bile 10 yaşında gizliden okula yazdırdım. Şimdi ortaokula gidiyor (Görüşme 31, 39 yaşında, yağmadan hükümlü).

> Küçükken göndermediler burada da okul var okuyayım dedim biraz gittim derslere ama kafam almıyor artık okuyamadım (Görüşme 16, 23 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Araştırma grubundaki annelerin cezaevine girmeden önceki çalışma durumu incelendiğinde 25 annenin çalışmadığı 6'sının ise çalıştığı belirlenmiştir. Anneler geçimlerini eşleri tarafından veya çocuğunun özür maaşı, yaşlılık (kayınvalide, anne) maaşı, yapılan yardımlar (zekat, fitre..) ile sağladıklarını ifade etmişlerdir. Cezaevine girmeden önce çalışan annelerin yaptıkları işler incelendiğinde ise temizlik, bohçacılık, garsonluk, seyyar satıcılık ve kasiyerlik gibi vasıfsız işlerde çalıştıkları görülmüştür. Tablo 2'de annelerin çocuk sayısı incelendiğinde 5 annenin 1 çocuğu, 4 annenin 2 çocuğu, 5 annenin 3 çocuğu, 17 annenin 4 ve üstünde çocuk sayısı bulunmaktadır. Araştırma grubunda yer alan cezaevindeki annelerin 20'si resmi nikâhlı, 10'u dini nikâhlı, 1 anne ise eşinden boşanmıştır. 7 annenin cezaevine girdikten sonra medeni durumunda değişim olmuştur. Bu değişim boşanma veya aynı eş ile dini nikâhlı iken resmi nikâhlı olma şeklinde değişmiştir.

Tablo 3'de çalışma grubunu oluşturan çocukların bazı sosyo demografik özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 3
Çalışma Grubunu Oluşturan Annelerin Çocuklarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kız	25	65,8
	Erkek	13	34,2
	Toplam	38	100,0
Anneleri İle Birlikte Cezaevine Girme Yaşı	Bir yaşından küçük	13	34,3
	1 yaş	11	28,9
	2 yaş	7	18,4
	3 yaş ve üstü	7	18,4
	Toplam	38	100,0
Araştırmanın Yapıldığı Zaman Yaşı	0-12 ay	2	5,3
	13-24 ay	17	44,7
	25-36 ay	3	7,9
	37-48 ay	12	31,6
	49-60 ay	2	5,3
	61 ay ve üstü	2	5,3
	Toplam	38	100,0

Tablo 3'de görüldüğü gibi çalışma grubunu oluşturan annelerin 25 kız, 13 erkek çocuğu cezaevinde bulunmaktadır. 13 çocuk bir yaşından küçük, 11 çocuk 1 yaşında, 7 çocuk 2 yaşında, 7 çocuk ise 3 yaş ve üzerinde iken annesi ile beraber cezaevine girmiştir. Anneler çoğunlukla cezaevine girer girmez çocuklarını yanlarına almışlardır. Bazı anneler

cezaevindeyken doğum yapmışlardır. Hükümlü anneler cezaevinde doğum yaptıktan sonra dışarı çıkabilmekte ve çocuklarına 6 ay dışarıda baktıktan sonra zorunlu olarak tekrar cezaevine girmektedirler. Annelerden 4'ü ise çocuklarını daha sonra yanlarına aldıklarını belirtmişlerdir. Örneğin çocuğunun cezaevinde kalma süresini bir anne "2 aydır yanımda" , bir anne "çocuğunun 1 yıldan az yanında olduğunu daha önce çocuğa kayınvalidesinin baktığını" , bir anne "bir haftadır çocuğunun yanında olduğunu tekrar geri vereceğini", bir anne ise "çocuğuna gelininin baktığını gelinin cezaevine girmesiyle yanına aldığını" ifade etmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde araştırmanın yapıldığı tarihte cezaevinde annesi ile beraber kalan çocukların yaş dağılımının 2 çocuk (0-12 ay), 17 çocuk (13-24 ay), 3 çocuk (25- 36 ay), 12 çocuk (37-48 ay), 2 çocuk (49-60 ay), 2 çocuk ise (61 ay ve üstü) yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Çalışma grubunu oluşturan 36 ay ve üstü çocukların sosyo- demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4
Çalışma Grubunu Oluşturan Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kız	13	81,2
	Erkek	3	18,8
	Toplam	16	100,0
Anneleri İle Birlikte Cezaevine Girme Yaşı	Bir yaşından küçük	3	18,8
	1 yaş	4	25,0
	2 yaş	4	25,0
	3 yaş ve üstü	5	31,2
	Toplam	16	100,0
Araştırmanın Yapıldığı Zaman Yaşı	37-48 ay	12	75,0
	49-60 ay	2	12,5
	61 ay ve üstü	2	12,5
	Toplam	16	100,0

Tablo 4'de görüldüğü gibi çalışma grubunu oluşturan çocukların 13'ü kız, 3'ü erkektir. Bu çocukların 3'ü bir yaşından küçük, 4'ü 1 yaşında, 4'ü 2 yaşında, 5'i ise 3 yaş ve üstünde anneleri ile birlikte cezaevine girmişlerdir. Araştırmanın yapıldığı zaman 12 çocuk (37-48 ay), 2 çocuk (49-60 ay), 2 çocuk 61 ay ve üstü yaş aralığında bulunmaktadır.

3.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmada yarı yapılandırılmış anne görüşme formu, çocuk görüşme formu ile çocuklara yaptırılan "Oyun ve Oyuncak" konulu resim çalışması veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme formlarının oluşturulmasında ilgili literatür incelenmiştir. Görüşme formlarının soruları hazırlanırken çok boyutlu ve yönlendirici olmamasına, kolay anlaşılmasına dikkat edilmiştir. Gerekli alan yazın taranarak hazırlanan taslak formlar uzman görüşüne sunulmuştur. 3 çocuk gelişim uzmanı, 2 sosyal hizmet uzmanı, 2 Psikolojik Danışman olmak üzere toplam 7 uzmandan görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri sonucunda "Anne Görüşme Formu" ile "Çocuk Görüşme Formu" soruları tekrar gözden geçirilerek formlar düzenlenmiştir. Adalet Bakanlığından gerekli izinler alındıktan sonra formların ön uygulaması 14.12.2015 tarihinde 3 anne ile yapılmıştır. Ön uygulamada soruların cezaevindeki anneler tarafından anlaşıp anlaşılamama durumu değerlendirilmiştir. Ön uygulamada soruların anlaşılır olduğu ancak annelere soruları bazı örnek ifadelerle açıklamak gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

3.3.1. Anne Görüşme Formu

Bu araştırmada cezaevinde çocuğu yanında olan cezaevindeki annelerin demografik özellikleri, anneye yönelik genel sorular, cezaevindeki annelerin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşleri, cezaevinde annesiyle beraber kalan çocuğun oyun ve oyuncak özellikleri ile ilgili soruların yer aldığı 4 bölümden oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Bu form;

Birinci bölüm; cezaevindeki annelerin ve çocukların kişisel bilgileri (yaş, öğrenim durumu, gelir durumu, mesleği, medeni durum, suç türü, çocuklarının yaşı, cinsiyeti, vb.),

İkinci bölüm; cezaevindeki annenin ve çocuğunun cezaevi yaşantısı, cezaevinde annelik deneyimi, yaşadığı zorluklar, yararlandığı eğitim programları, vb.,

Üçüncü bölüm ; cezaevindeki annelerin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşleri, çocuğuna ilk ne zaman oyuncak aldığı, oyuncak alınırken nelere dikkat ettiği, çocuk hakları hakkında bilgisi, vb.,

Dördüncü bölüm; cezaevinde anneleri ile beraber kalan çocukların oyun ve oyuncak özellikleri, oyunları, oyuncak çeşitleri, cezaevinde oyun oynama süresi, okul öncesi eğitimi alma durumu, vb. ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Formda toplam 64 soru bulunmaktadır.

3.3.2. Çocuk Görüşme Formu

Çocuk Görüşme Formu en çok oynamak istedikleri oyun ve oyuncak, oynamak istedikleri yer, kimler ile oyun oynamak istedikleri, en çok oynamak istediği oyun vb. soruların yer aldığı toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

3.3.3. Çocuk Resimlerinde Oyun ve Oyuncak Algısı

Cezaevinde annesi ile kalan çocukların oyun algılarını belirlemek için çocuklara "Oyun ve Oyuncak" konulu resim yaptırılmıştır. Çocuklara yaptığı resimler anlattırılarak oyun ve oyuncakları ile ilgili resimlerine yansıyan düşünceleri değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda araştırma yapmak amacıyla öncelikle Adalet Bakanlığından gerekli izinler alınmıştır. Adalet Bakanlığı tarafından cezaevindeki anneler ile görüşmenin yapılması için 03.11.2015- 24.11.2015 tarihleri arasında izin verilmiştir (EK-1). Ön uygulama 14.12.2015 tarihinde 3 anne ile yapılmış ve verileri araştırmaya dâhil edilmiştir. Görüşmeler 14.12.2015 - 18.12.2015 tarihleri arasında toplam 5 gün sürmüş ve araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler saat 09:00 -16:30 arasında yapılmış ve her bir görüşme süresi yaklaşık olarak 45 dakika ile 1 saat arasında değişmiştir. Psiko-sosyal servis uzmanları ve ceza infaz koruma memurları görüşmelerin gerçekleşmesi konusunda yardımcı olmuşlardır. Ceza infaz kurumunun kreş bölümde bulunan bir oda görüşme için ayarlanmıştır. Görüşmeler birebir yapılmış olup bir başka kişi aynı anda odada bulunmamıştır. Görüşmeden önce araştırmanın amacı annelere anlatılmış ve bu amaç doğrultusunda araştırmaya katılımın gönüllü olduğu belirtilmiştir. Gönüllü olan anneler ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde anneyi incitmemeye, yargılayıcı bir dil kullanmamaya özen gösterilmiştir. Cezaevi koşulları ve çocukların yaşlarının küçük olması gibi nedenlerden dolayı anneler görüşmelere çocukları ile beraber katılmak zorunda kalmıştır. Ses kayıt cihazı ile görüşme yapmaya Adalet Bakanlığı tarafından izin verilmediği için görüşmeler görüşme formuna not edilmiştir. Anne ile olan görüşme bittikten sonra çocuk ile olan görüşmeye başlanmıştır. Çocuklar ile şu noktalara dikkat edilerek görüşme yapılmıştır. Çocukların rahat resim yapması için kurum kreşinden bir çocuk masası ile

sandalye alınarak görüşme ortamı hazırlanmıştır. 36 aydan küçük olan çocukların annelerinden demografik bilgileri alınmış, görüşme yapılmamış, 36 ay ve üstü olan çocuklar ile görüşme yapılmıştır. İlk önce çocuk ile tanışılarak kısa bir sohbet yapılmıştır. Çocuğa renkli pastel boyalar ve A4 kâğıdı verilerek "Burada oynadığın oyunlarını ve oyuncaklarını çizer misin? yönergesi ile resim yapması istenmiş, çocuğun resim çalışmasını tamamlanması beklenmiştir. Araştırmacı tarafından çocuğun yaptığı resmi anlatması istenmiş ve "Bu resimde kimler var?", "Hangi oyuncak ile oynuyorsun? gibi sorular ile çocuğun resmini anlatması sağlanmıştır. Araştırmacı tarafından resim kâğıdının arkasına çocuğun söyledikleri not edilerek resim çalışması tamamlanmıştır. Daha sonra Çocuk Görüşme Formunda yer alan sorular çocuğa sorularak verilen cevaplar forma yazılmıştır. Çocuk ile yapılan her bir görüşme süresi yaklaşık olarak 10-15 dakika arasında değişmiştir. Çocukların Türkçeyi çok iyi bilmemeleri veya konuşamaması, koğuşlarında sadece kendi ana dillerini ve lehçelerini konuşmaları gibi nedenlerden dolayı çocuk ile araştırmacının birbirini anlamasında belirli zorluklar yaşanmıştır. Çocuğun annesi bazen çocuğun söylediklerine tercümanlık yapmak zorunda kalmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Betimsel istatistik ile çalışma grubunun sosyo-demografik özelliklerinin frekans ve yüzde değerleri incelenmiştir. İçerik analizi toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesine olanak sağlamıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek 2006, s.227). Araştırma sonuçlarının geçerliğini sağlamak amacıyla iki önemli süreç gerçekleştirilmiştir. Birincisi veri analiz sürecinin detaylı bir şekilde açıklanması ikincisi ise araştırmada elde edilen temalar için onu en iyi temsil ettiği düşünülen doğrudan alıntılar seçilerek bu doğrudan alıntılara bulgular kısmında yer verilmesidir. Araştırmanın güvenirliğini sağlamak için, iki farklı araştırmacı verileri kodlamış ve daha sonra karşılaştırma yapılarak güvenirlik yüzdesi (Güvenirlik=görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı) hesaplanmıştır. İki araştırmacının

görüşlerinin karşılaştırılması sonucu elde edilen güvenirlik %88 olarak hesaplanmıştır. Cezaevindeki annelerin verdiği yanıtların içerik analizi sonucunda temalar oluşturulmuştur. Her bir temanın frekansları tablolar halinde sunulmuştur. Doğrudan alıntıların benzerlik ve farklılıkları dikkate alınarak karşılaştırılmalı olarak temaların altında sunularak araştırma bulguları açıklanmış ve yapılan farklı araştırmaların bulguları ile desteklenerek yorumlanmıştır. Araştırmada doğrudan aktarımların kodlaması görüşme sırası görüşülen kişinin yaşı ve cezaevinde bulunma nedeni yazılarak yapılmıştır. Örneğin görüşülen kişinin alıntısının ardından "Görüşme 1, 35 yaşında, uyuşturucudan hükümlü" şeklinde kodlanmıştır.

Bu çalışmada araştırma bulguları araştırma amaçları doğrultusunda 6 temada değerlendirilmiştir. Araştırma verileri doğrultusunda belirlenen temalar şu şekildedir.

1. Anne ve Çocuğun Cezaevindeki Durumu
    - Annenin işlediği suç türü
    - Cezaevinde kaldığı süre
    - Annelerin çocuklarının bakımı
    - Cezaevinde çocuk bakımı
    - Maddi ve manevi destek alma durumu
2. Annelerin ve Çocukların Cezaevi Yaşantısı
    - Annenin cezaevi yaşantısı
    - Annenin cezaevinde bir günü
    - Cezaevinde anne olmak
    - Cezaevinde çocuk büyütmek
    - Cezaevinde annelik algısı
    - Bir anne olarak karşılaştığı zorluklar
    - Eğitim programlarından yararlanma durumu
    - Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun bir günü
    - Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun okul öncesi eğitimi alma durumu
3. Annelerin Çocuk Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşleri
    - Annelerin oyun algısı
    - Annelerin oyuncak algısı
    - Annelerin çocuk ile oyun oynama gerekliliğine ilişkin görüşleri
    - Annenin oyuncak alma durumuna ilişkin görüşleri

- Annenin çocuğun oyununa müdahale etme durumuna ilişkin görüşleri

4. Cezaevinde Anneleri İle Beraber Kalan Çocukların Oyun ve Oyuncak Özellikleri
    - Çocuğun cezaevinde sahip olduğu oyuncak sayısı ve çeşitleri
    - Çocuğun oyun oynama süresi
    - Çocuğun oynadığı oyuncaklar
    - Annenin cezaevinde çocuğu ile oyun oynama durumu
    - Çocuğun oynadığı oyunlar
    - Çocuğun oyun arkadaşı
    - Çocuğun oynadığı süre
    - Cezaevindeki annenin oyuncak yapımı
    - Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyun hakkından yararlanma durumu
5. Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocukların Bakış Açısına Göre Oyun ve Oyuncaklar
    - Cezaevinde oynadığı oyun
    - Cezaevinde sahip olduğu oyuncak
    - Sevdiği oyuncak
    - Cezaevinde oyun arkadaşı
    - Oynamak istediği kişi
    - En çok sevdiği oyun arkadaşı
6. Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocukların Resimlerinde Oyun ve Oyuncak Algısı
    - Resimlerde Oyun
    - Resimlerde Oyuncak

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Bu araştırma cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin ve çocuklarının oyun ve oyuncaklar hakkındaki görüşlerinin incelenmesine yönelik yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgulara;

- Anne ve çocuğun cezaevindeki durumuna ilişkin bulgular Tablo 5 - Tablo 9
- Cezaevindeki annelerin ve çocukların cezaevi yaşantısına ilişkin bulgular Tablo 10- Tablo 14
- Cezaevindeki annelerin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 15- Tablo 18
- Cezaevindeki annelerin kendisi ile birlikte cezaevinde kalan çocuklarının oyun ve oyuncak özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 19- Tablo 25
- Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun bakış açısına göre oyun ve oyuncaklarına ilişkin bulgular Tablo 26 – Tablo 27
- Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların resimlerinde oyun ve oyuncak algılarına ilişkin bulgular Tablo 28 –Tablo 29 arasında yer verilmiştir.

4.1. Anne ve Çocuğun Cezaevindeki Durumuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde cezaevindeki annelerin suç türü ve cezaevinde kaldığı süre, dışarıdaki çocuklarının bakımı, çocuğuna cezaevinde bakma nedenleri, maddi ve manevi destek alma durumu incelenmiştir.

Cezaevindeki Annelerin İşlediği Suç Türü

Bu araştırmada annelerin cezaevinde bulunma nedenleri Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5
Cezaevindeki Annelerin Cezaevinde Bulunma Nedenlerinin Dağılımı

Cezaevinde Bulunma Nedeni	n	%
Adam öldürme	1	3,2
Hırsızlık	17	54,8
Yağma	2	6,6
Uyuşturucuyla ilgili suçlar	9	29,0
Alıkoyma	1	3,2
Suç örgütleme	1	3,2
Toplam	31	100,0

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan annelerin cezaevinde bulunma nedenleri arasında hırsızlık ve uyuşturucu ile ilgili suçların daha fazla olduğu görülmektedir. Annelere bu suçu işleme nedenleri sorulduğunda genel olarak yoksulluk ve gelir getiren bir işte çalışmamalarını göstermişlerdir. Ayrıca görüşmelerde dikkati çeken başka bir durum ise hırsızlık suçunun bir kültür ve meslek olarak algılanmasıdır. Bu durum anneler tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

> Bizim kültürümüz bu büyüklerimiz yapıyordu biz de yaptık (Görüşme 24, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Hırsızlık yaparak geçiniyoruz (Görüşme 8, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Saruç (2013) yaptığı çalışmada hırsızlık suçunun en fazla okur-yazar olmayanlar arasında işlendiğini tespit etmiştir. Araştırmaya katılan anneler öğrenim durumu ve gelir düzeyi ile işlemiş oldukları suç arasındaki ilişkiyi şu şekilde anlatmıştır:

> Eşim hiç çalışmıyordu. Çocukların yiyecek ekmeği yok. Mecbur yaptık, cezaevine çok girdim çıktım bundan dolayı (Görüşme 7, 32 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Paraya ihtiyacım vardı. Çocuklarım için yaptım (Görüşme 12, 25 yaşında, hırsızlıktan tutuklu).
>
> Okuyamadık iş sahibi değildik yaptık bir hata (Görüşme 18, 28 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Görüşmelerde bazı anneler neden cezaevinde olduklarını anlatmak istememişlerdir. Anneler işlemiş oldukları suçu "iftira", "önceki sabıka kaydı", "kamera benzetmesi" gibi ifadeler ile açıklamış ve suçsuz yere cezaevinde olduklarını belirtmişlerdir.

Cezaevindeki annelerin cezaevinde kaldığı süre Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6
Cezaevindeki Annelerin Cezaevinde Kaldığı Süre Dağılımı

Cezaevinde Kaldığı Süre	n	%
1 yıl ve daha az	20	64,5
2 yıl	5	16,2
3 yıl	4	12,9
4 yıl	1	3,2
5 yıl ve üstü	1	3,2
Toplam	31	100,0

Tablo 6 incelendiğinde 20 anne 1 yıl ve daha az, 5 anne 2 yıl, 4 anne 3 yıl, 1 anne 4 yıl ve 1 hükümlü anne 5 yıl ve üstü cezaevinde bulunmaktadır.

Cezaevindeki Annelerin Çocuklarının Bakımı

Annelerin cezaevine girmesiyle önemini artıran konulardan biri de geride kalan çocuklara kimin bakacağı ile ilgilidir. Bu çalışmada araştırmaya katılan annelerin dışardaki çocuklarına kimin baktığı değişkeni incelenmiş ve durum Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7.
Cezaevindeki Annelerin Dışardaki Çocuklarına Kimin Baktığının Dağılımı

Çocuklara Kimin Baktığı	N	%
Baba	12	38,2
Yakın Akraba (babaanne, anneanne, hala, yenge…)	15	50,0
Kurum Bakımında	4	11,8
Toplam	31	100,0

Evli olan ve kimin tarafından bakıldığı bilinmeyen çocuklar değerlendirilmemiştir.

Tablo 7 incelendiğinde cezaevindeki annelerin dışarıdaki çocuklarına 12 baba, 15 yakın akrabanın baktığı görülmektedir. 4 çocuk ise kurum bakımındadır. Bu bulguya göre anneler cezaevinde iken çocuklara daha çok yakın akraba ve baba bakmaktadır. Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir. Cezaevindeki kadınlar cezaevindeyken çocuklara yakın akrabaları ve babaları bakmaktadır (İçağasıoğlu Çoban ve Akgün, 2011; Green vd. 2000; Petersilia, 2001; Saruç, 2013, s.85).

Araştırmaya katılan anneler görüşmelerde genel olarak yanlarında kalan çocukları ile ilgili endişelerinin az olduğunu, fakat dışardaki çocuklarının ne yaptıklarını bilmediklerini, onlardan haber alamadıklarını belirtmişlerdir. Bazı babaların da cezaevinde olması annelerin dışardaki çocukları ile ilgili kaygılarını artırmaktadır. Cezaevindeki anneler endişelerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

> Uyuşturucudan dolayı eşim de içerde. Çocuklarıma eltim bakıyor. Eltim bir tabak yemek yedirse yedirir. Yedirmezse çocuklarım aç yatıyorlar (Görüşme 7, 32 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Eşim de içerde yaralamadan dolayı. Çocuklarıma annem bakıyor. 8 yaşındaki oğlum dışarda kaybolmuş. Bulamamışlar. Polise haber vermişler. Polis durumdan haberdar olunca çocuğumu kurum bakımına almışlar. Diğer çocuklarım şehir dışındalar, 3 ayda bir 5 ayda bir görüşe geliyorlar. Ne yaptıklarından habersizim (Görüşme 9, 26 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Dışarıda ki çocuklar da çok etkileniyorlar. Kelepçeli olsak ama yine de yanlarında olsak buna razıyım. Çocuklar bizden daha çok etkileniyorlar. Anne ve baba cezaevinde olunca çok kötü. Kadınlar çok çaresiz. Bir gün yüzü göremedik (Görüşme 11, 46 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).

Dışarıdaki çocukların bakımı ve onlara annelik yapamama duygusunun annelerde kaygı oluşturduğu görülmektedir. Bunun ile birlikte annelerin dışarıda kalan çocuk sayısının çokluğu, bu çocukların bakım ve eğitim ihtiyaçlarının artırmasına neden olduğu söylenebilir.

Araştırmada annelerin cezaevinde çocuk bakma nedenleri incelendiğinde Tablo 8'de yer alan nedenler karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 8
Cezaevindeki Annelerin Çocuklarına Cezaevinde Bakma Nedenlerinin Dağılımı

Cezaevinde Bakma Nedeni	n	%
Bakacak kimsem yok	15	48,4
Çocuğumdan ayrılmak istemiyorum	5	16,0
Emziriyorum	2	6,5
Aileme yük olmak istemiyorum	6	19,4
Çocuğum ayrılmak istemiyor	3	9,7
Toplam	31	100,0

Görüşmelerde annelere "çocuğuna neden cezaevinde baktığı" sorusu sorulduğunda annelerin büyük bir kısmı bakacak kimsesi olmadığını, bazı anneler ise ailesine yük olmak istemediğini belirtmiştir. Dışarıda kalan çocuk sayısının fazla olmasından dolayı annelerin ailelerine karşı kendilerini sorumlu gördükleri gözlemlenmiştir. Bu durum cezaevindeki anneler tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

> Eşim madde bağımlısı annem de zaten üç çocuğuma bakıyor. Buna da baksın istemedim (Görüşme 27, 22 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).

> Bu iki çocuğumu dışarıya versem bakan kişilere daha zor oluyor. Zaten diğer çocuklarıma ancak bakıyorlar. Onun için çocuklarıma burada bakıyorum. Bir de benden daha iyi bakamazlar diye düşünüyorum"(Görüşme 8, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Anneler ile çocuk arasındaki duygusal bağın da cezaevinde çocuk bakımını etkileyen bir neden olduğu dikkati çekmiştir. Anneler çocuk ile arasındaki duygusal bağı şu şekilde aktarmışlardır:

> Dışarda kim bakacak, onsuz burada kalamam, 10 gün dışarda kaldı ölü gibiydim (Görüşme 14, 27 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).
>
> Arkadaş gibiyim ayrılamıyorum"(Görüşme 21, 38 yaşında, hırsızlıktan tutuklu).

Çocukların küçük olması, annenin çocuğu emziriyor olmasının da başka bir neden olduğunu bir anne "Ufak olduğu için korkuyorum dışarıda kaynanamda yaşlı bakamaz" (Görüşme 10) bir anne ise "emziriyorum" (Görüşme 26) şeklinde aktarmışlardır.

Annenin çocuğuna bakacak birinin yokluğu, annenin dışarıda çocuğunun bakımı ile ilgili endişeleri ve anne ile çocuk arasındaki duygusal bağ cezaevinde çocuk bakımının ana nedeni olarak görülmektedir.

Luyt ve Preez (2010) çalışmasında bu araştırmanın bulgularına benzer şekilde cezaevindeki annelerin yoksul ailelerinde çocuğun sorumluluğunu üstlenebilecek birinin olmaması cezaevinde çocuk bakımını artırdığını saptamıştır (Luyt ve Preez'den aktaran Mazoue, 2012, s.24).

Robertson (2008) çalışmasında ise annelerin cezaevi ortamında çocuklar için sağlanan korunma, barınma, beslenme gibi olanakların dışarı hayatta sahip oldukları olanaklardan daha iyi olduğunu dile getirdiklerini ve bu durumun cezaevinde çocuk bakımını etkilediğini belirtmiştir.

Schoeman ve Basson (2006) çalışmasında annesi ile beraber cezaevinde kalan çocukların cezaevinde anneleri için bir motive kaynağı olduğunu vurgulamıştır (Schoeman ve Basson'dan aktaran Mazoue 2012, s.25).

Cezaevindeki Annenin Maddi Ve Manevi Destek Alma Durumu

Bu çalışmada cezaevindeki annelere yöneltilen başka bir soru "cezaevinde çocuğunun ihtiyaçlarının karşılanma durumu" ile ilgilidir. Cezaevindeki annelerin görüşleri doğrultusunda çocukların ihtiyaçlarının kimler tarafından karşılandığı, hangi ihtiyaçların karşılanmasında zorlanıldığı Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9
Cezaevindeki Annelerin Çocuk Bakımında Karşılaştığı Zorlukların ve Destek Alma Durumunun Dağılımı

Destek Aldığı Kişiler	f	Çocuk Bakımında Karşılaştığı Zorluklar	f
Kurum personeli	24	Beslenme	17
Koğuş arkadaşlarım	15	Giyim	13
Kurum yönetimi	3	Sosyal ve duygusal ihtiyaçlar	7
Aile	7	Zorlanmıyorum	5

Annelerin çoğunluğu kurum personelinden (doktor, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, ceza infaz memuru) yardım alarak çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadırlar. Cezaevindeki anneler ihtiyaçları olduğu zaman yönetime dilekçe yazmakta ve dilekçenin oluruna göre ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bunun ile birlikte koğuş arkadaşlarının da bu ihtiyaçları karşılamada yardımcı oldukları görülmektedir. Koğuştaki kişilerin yardımı okuryazar olmayanlara dilekçe yazma ve maddi durumu iyi olmayanlara da maddi destek olma şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Cezaevindeki anneler genel olarak ailesinden (eş, anne,..) para yardımı almaktadır.

Cezaevindeki annelerin çocuk bakımında en çok zorlandıkları ihtiyacın beslenme olduğu görülmektedir. Anneler çocuklarının mama, bez, bebe bisküvisi, süt gibi gıdalarını kurumun karşıladığını belirtmektedir. Anneler cezaevinde çıkan yemeklerin çocuklara göre olmadığını ifade etmektedirler. Anneler çocukların meyve, çikolata, bisküvi, dondurma, meyveli süt ..gibi gıdaları istediklerini anlatmışlarıdır. Bazı anneler kantin günün de bu durumdan dolayı çok problem yaşadıklarını şu şekilde aktarmışlardır.

> Kantin gününde çok zorlanıyorum. Diğer hükümlülerin elinde görünce ağlıyor. Ben de elalemin kantinine ağlama haftaya ben sana çok kantin yapacam diyorum. Başkasından da almasına izin vermiyorum (Görüşme 10, 23 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Elalem verecekte yiyecek. Alıyorum odaya kendini yere vuruyor ağlıyor (Görüşme 15, 26 yaşında hırsızlıktan hükümlü).

Annelerin karşılamakta zorlandıkları başka bir ihtiyacın da giyim olduğu görülmektedir. Anneler kurumun çocuğun giyim ihtiyacını karşıladığını ancak kaldıkları odaların çok soğuk olmasından dolayı kıyafetlerin yetmediğini ifade etmişlerdir. Diğer bir konu ise annelerin çocuklarının sosyal ve duygusal ihtiyaçları ile ilgilidir. Bu durumu cezaevindeki anneler "elimi ısırıyor, tokat vuruyor", "çok sinirlenmeye başladı", "oyuncak istiyor", "burada durdurmakta zorlanıyorum" şeklinde belirtmişlerdir. Bazı anneler ise zorlandıkları bir durumun olmadığını ifade etmişlerdir.

Maddi durumu kötü olan annelerin çocuklarının beslenme ve giyim ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları ve kurumun çocuklar için verdiği gıda iaşesinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Çocuklar büyüdükçe cezaevi ortamında ihtiyaçlarının karşılanmasının zorlaştığı ve bu durumun çocukların davranışlarına yansıdığı görülmektedir.

4.2. Cezaevindeki Annelerin ve Çocuklarının Cezaevi Yaşantısına İlişkin Bulgular

Bu bölümde hükümlü annelerin cezaevi yaşamını nasıl geçirdiği, cezaevinde çocuk büyütmek, cezaevinde anne olmak, bir anne olarak cezaevinde karşılaştığı zorluklar, annenin ve çocuğun cezaevinde yararlanmış oldukları eğitim programları incelenmiştir.

Annenin Cezaevi Yaşantısı

Cezaevindeki anneler 12- 18 kişilik koğuşlarda ve her koğuşta kendilerine ait olan iki kişilik odalarda kalmaktadırlar. Cezaevlerinde konser, film gösterimi ve spor ve sosyal etkinlikler yer almaktadır. Hükümlülere ve tutuklulara kitap temin edebilecekleri bir kütüphane de hizmet vermektedir. Tutuklu ve hükümlüleri topluma kazandırmak için seminer ve eğitim programları düzenlenmektedir. Tutuklu ve hükümlüler maddi durumlarına bağlı olarak cezaevi kantininden istedikleri gıda ve temizlik malzemeleri alabilmektedirler.

Annelerin cezaevi yaşantısı hakkında bilgi edinmek amacıyla cezaevinde zamanını nasıl geçirdiğine ilişkin sorular sorulmuştur. Tablo 10'da annelerin bir günde yaptığı işlerin dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 10
Annenin Cezaevinde Bir Günde Yaptığı İşlerin Dağılımı

İşler	f
Rutin işler (uyku, temizlik, yemek yeme)	36
Çocuk ile ilgilenme	28
Televizyon izleme	12
Koğuş arkadaşları muhabbet etme	6
Atölye çalışmalarına katılma	5

Annelerin cezaevi yaşantısı incelendiğinde günün büyük bir kısmını rutin işler (uyku, temizlik, yemek yeme) ile geçirdikleri ve çocuklarının bakım ve beslenme ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmektedir. Anneler günlerinin hep aynı geçtiğini bir gününün diğer günlerden farklı olmadığını belirtmişlerdir.

> Çocukla ilgilenirim. Yemek yiyoruz. 12 ye kadar yatarız. Çocukla yatıyorsun çocukla kalkıyorsun hep aynı şeyler (Görüşme 21, 38 yaşında, hırsızlıktan tutuklu).
>
> Çocuklar ile uğraşıyorum günümü öyle geçiriyorum. Temizlik yapıyorum uyuyorum (Görüşme 30, 22 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülerin eğitimlerine devam etmeleri için gerekli koşullar sağlanmakta, cezaevinde ve sonrasındaki yaşamlarında bir meslek sahibi olabilmeleri için meslek edindirme kursları ve atölye çalışmaları sunulmaktadır. Araştırma bulgularına göre annelerin atölye çalışmalarına çok az katıldıkları görülmüştür. Çocukları yarım gün okula giden annelerin atölye çalışmalarına katılabildiği gözlenmiştir. Cezaevindeki annelerin önemli bir kısmı bir gününü anlatırken çocuğu olduğundan dolayı atölye çalışmalarına katılamadıklarını dile getirmişlerdir.

> Çamaşır, bulaşık yıkıyorum. Temizlik yapıyorum. Çocuk ile uğraşıyorum. Sabah 7'de kalkıyoruz. Saat 8'de okula gitmesi için çocuğu alıyorlar. Oda ile ilgileniyorum. Çocuğum olduğu için burada çalışamıyorum. Çocuk olduğu için işe almıyorlar (Görüşme 4, 34 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Oda temizliği koğuş temizliği yaparım. Çocuk okula gittiği için sabun kursuna katılıyorum. Çocuk okula gittiği için bu kursa katılabiliyorum. Mesela dün görüş günüydü çocuğu okula yollamadım. Kursa da gitmedim. Ama gelende olmadı. Çocuğum okuldan geldikten sonra öğlen uykusuna yatarız (Görüşme 10, 23 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Sayıma kalkıyorum çocukları kaldırıyorum. Kızı okula gönderiyorum. Oğlum ile ilgileniyorum. Oğlum uyuduktan sonra kahvaltı yapıyorum. Ortalığı topla bulaşık çamaşır yıkıyorum. Salı günü aile eğitimi Cuma günüde okula gidiyordum. Şimdi gidemiyorum. Annem tekstilde çalışmaya başladı. Ben çocuklara bakıyorum (Görüşme 8, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Cezaevindeki annelerin bazılarının bir gününde koğuş arkadaşları ile muhabbet ve televizyon izlemek yer almaktadır. Anneler çoğunlukla çocukları ile beraber televizyon izlemektedirler. Arkadaş muhabbetini ise çocukları olduğundan dolayı daha az yapmaktadırlar. Annelerle yapılan görüşmelerde çoğunun kitap gazete okuma durumunun olmadığı görülmüştür. Okur-yazar olmayanların sayısının fazla olması bu durum ile ilişkili olduğu söylenebilir. Okuryazar olan annelerde bu durumu çok az ifade etmişlerdir.

> Çocuk ile ilgileniyorum. Temizlik yapıyorum. Çocuğun yemek saati uyku saati derken gün geçiyor. Televizyon izliyoruz. Arada sırada kütüphaneden kitap alıyorum (Görüşme 22, 34 yaşında, cinayetten hükümlü)
>
> 10 gibi kalkıyorum. Kahvaltı yapıyoruz. Ortalığı topluyoruz. Volta atarım. Mektup yazarım anneme duygularımı anlatırım annemin kıymetini bilemedim. Çay içeriz muhabbet ederiz. Ev hali gibi geçiriyoruz. Hafta da iki gün kantin biri sebze meyve diğeri çay şeker abur cubur (Görüşme 19, 31 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Gürtuna (2009) çalışmasında hükümlülerin her günlerinin birbirinin aynısı olduğunu, kurslara faaliyetlere katılanların bir şeyler yaparak çaba harcadıklarını, kurslardan arta kalan zamanlarda ise mektup yazmak, volta atmak ya da spor yapmak gibi kendilerini hem bedenen hem de ruhen dinlendirecek faaliyetler yaptıklarını belirtmiştir.

Saruç (2013) çalışmasında cezaevindeki kadınların genel olarak çalışarak ve üreterek vakit geçirdiğini, bir kısmının ise yatarak, gezerek, hiçbir şey yapmadan gününü geçirdiğini saptamıştır.

Bu çalışmada çocuğu yanında olan annelerin cezaevi yaşantısında rutin işlerin (yemek, temizlik, uyku) çok fazla yer aldığı zamanlarını nitelikli geçirmedikleri sadece çocukları ile ilgilendikleri anlaşılmaktadır. Anneler çocukları yanlarında olduğu için cezaevinin sunduğu atölye çalışmalarına katılamamaktadırlar.

Cezaevinde Anne Olmak

Araştırma grubuna katılan annelerin çocuk yaşta (13-14) anne oldukları görülmüştür. Görüşmelerde annelere "cezaevinde çocuk büyütmek", "cezaevinde annelik" ve "yaşadıkları zorluklara" ilişkin sorular sorulmuştur. Araştırma kapsamında annelerin cezaevinde çocuk büyütürken karşılaştığı zorluklar, cezaevinde anne olma ile dışarda anne olma arasındaki değişim ve cezaevinde çocuğu ile beraber olmanın anlamı incelenmiştir. Annelerin görüşleri doğrultusunda Tablo 11'de cezaevinde çocuk büyütmenin anneliğe olan etkisi ve yaşanan zorluklar gösterilmiştir.

Tablo 11
Cezaevinde Çocuk Büyütmenin Anneliğe Olan Etkisi ve Yaşanan Zorluklar

Çocuk Büyütmek	f	Annelik Algısı	f	Karşılaştığı Zorluklar	f
Çocuğum sıkılıyor/ Ağlıyor	9	Burada anne olmak çok zor	10	Çocuğum dışarı çıkmak istiyor	7
Rutin bir hayatı var	8	Çocuğumun değerini anladım	7	Kantin günü bir şeyler alamamak	6
Çocuğum küçük etkilenmez diye düşünüyorum	7	Burası hiç iyi değil ama yanımda olduğu için mutluyum	9	Cezaevi koşulları zor geliyor	5
Büyüdükçe zorlaşıyor	11	Anne her yerde annedir	5	Bir zorluk yaşamıyorum	5
Yanımda olması daha iyi	6	Dışarıda ki çocukları düşünüyorum	6	Neden burada olduğunu anlatamıyorum	4
Ailesini tanımıyor	7	Çocuğum sıkıntılarımı unutturuyor	4	Kreş saatlerinin kısıtlı olması	4
Elimden bir şey gelmiyor	5	Çocuğum benim yüzümden burada	6		
Çocuğumun olumsuz davranışları başladı	4				

Annelerin çoğunluğu cezaevi şartlarının çocuk büyüdükçe daha da zorlaştığını, çocuğun sıkıldığını, dışarı çıkmak için kapıları tekmelediğini ifade etmiştir.

> Şimdi zorlamaya başladı. Çocuğum yaşım ne zaman dolacak diyor dışarı çıkmak için. Kardeşlerimin yanına gidecem diyor (Görüşme 25, 28 yaşında, yağmadan hükümlü).

> Kapılara vurur. Erkek gördüğünde korkar. Doktordan korkar. Camlara tırmanıyor çok üzülüyorum. Annem dahi bir hafta bakamadı (Görüşme 19, 31 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bunun ile birlikte çocuğu okula gitmeye başlayan annelerden 25 yaşında hırsızlıktan hükümlü olan 15. görüşmeci "Dışarıda büyümesi daha iyi olurdu tabi. Burada kreş ve okul olmazsa daha kötü olurdu" 23 yaşında uyuşturucudan hükümlü olan 16. görüşmeci ise "Bir tek kreşe getiriyorum. 24 saat odada ben bile dayanamıyorum. Bensiz dışarda olması da kötü olurdu" gibi ifadeler ile okula gitmenin azda olsa çocuklarının rahatlattığına dikkati çekmişlerdir. Bu durum okul öncesi eğitiminin önemini göstermesi açısından önemlidir.

Bazı anneler çocuğun güvenliği ve bakımı açısından çocuğunun yanında olmasının daha iyi bir çözüm olduğunu belirtmişlerdir.

> Diyecek bir şey bulamıyorum. Ben içerdeyken yanımda olsunlar. Dışarıda rezil kepaze olurlar. Kaynanam olsa belki yanıma almazdım (Görüşme 7, 32 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

> Dışarıdakileri düşünmekten bunu düşünemiyorum. Bu yanımda ama diğerlerinin nerede olduğunu bilmiyorum. Onların kurum bakımında olmasını istiyorum. Baba onlara dilencilik yaptırıyor (Görüşme 4, 34 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Aynı şekilde anneler cezaevinde çocuk bakmanın iyi bir şey olmadığını ancak ellerinden bir şey gelmediğini belirterek çaresizliklerini dile getirmişlerdir.

> İstemedim ama mecbur kaldım. Çok sıkılıyor. Önceden de yattım ama hiçbiri cezaevi görmedi ama bu gördü (Görüşme 1, 35 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Annelerin bir kısmı ise çocuklarının küçük olmasının bir şans olduğunu, burada yaşadıklarını hatırlamayacağını veya bu ortamdan etkilenmeyeceğini düşünmektedirler. Bu durum iki anne tarafından şu şekilde aktarılmıştır:

> Hiçbir şeyin farkında değil, keşke farkında olmadan çıksak buradan, elimden geldiği kadar bakıyorum etkilenmemesi için (Görüşme 22, 34 yaşında, cinayetten hükümlü).

> Yaşı küçük olduğu için hatırlamaz diye düşünüyorum. Büyük olsaydı yanıma almazdım(Görüşme 1,35 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bazı anneler ise çocuklarının davranış problemlerinin olduğunu anlatmışlardır. Bu durum şu şekilde dile getirilmiştir:

> Arsızlaştı, zorla istediklerinin olmasını istiyor. Burada ona kıyamıyorum. Benim yüzümden burada (Görüşme 14, 27 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

> Kötü örnek görüyor. Küfür öğreniyor. Şiddeti öğreniyor. Afferdersin ama parmak atmayı bile öğrenmiş. Bu çocuk benim ile buradan çıkarsa suç makinesi olarak çıkacak. Burada yaptığını anlatan övünen var. Çocuk bunları duyuyor, görüyor. Saygıyı, temizliği, terbiyeyi

> öğretemiyorum. Çocuk içilen sigaranın izmaritlerini alıyor içmeye çalışıyor (Görüşme 29, 28 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).
>
> Çocuğum burada yetişkinlerin kavgasından korkuyor. Ağlıyor çığlık atıyor (Görüşme 28, 33 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bu kapsamda bazı anneler de çocuklarını ortak alana çok fazla çıkarmadıklarını bunun nedeni olarak da cezaevinde her türlü insanın olduğunu ve bu durumdan çocuklarının etkilendiğini belirtmişlerdir.

Gürtuna (2009) cezaevinde kadın olmanın kadın bakış açısıyla incelediği çalışmasında cezaevinde çocuğu yanında olan iki anne ile de görüşmüştür. Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların küfür ve olumsuz davranış öğrendiklerini, yabancılardan korkma gibi durumların yaşandığını tespit etmiştir.

Sarkar ve Gupta (2015) cezaevinde çocukların yaşamını araştırdığı çalışmasında mahkûmlar arasında kullanılan küfürlü dil ve kavgaların çocukların psikolojik gelişimini olumsuz etkileyebileceğini ileri sürmüştür. Ayrıca cezaevi şartlarının çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişimi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Bu bulgular doğrultusunda çocuğun yaşının küçük olması cezaevinde anneyi rahatlatan çocuğun yaşının büyüklüğünün ise zorlaştıran bir faktör olduğu, çocuğun okul öncesi eğitim almasının da cezaevinde çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

Cezaevindeki annelerin hem kendilerinin hem de ailelerinin gelir ve eğitim düzeyinin düşüklüğü dışarıda çocuğunun güvenliğini ve bakımını sağlama konusunda endişelerini artırdığı görülmektedir.

Araştırma grubuna katılan annelere "çocuğunuzu burada büyütmenin anneliğinize olan etkisi" sorusu sorulduğunda annelerin yüzünde bir hüzün ve çaresizlik gözlenmiştir. Anneler bu durumu anlatırken zorlanmış ve bazı anneler ağlamışlardır. Cezaevinde anne olma ile dışarda anne olma arasındaki değişim incelendiğinde annelerin en çok ifade ettiği durum cezaevinde anne olmanın çok zor olmasına karşın çocuk ve anne için en iyi durumun da bu olduğunu belirtmişlerdir.

> Burada büyümeleri onlar için kötü oldu ama benim için iyi onlara bakabiliyorum. Daha iyi hissediyorum kendimi (Görüşme 8, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Yanımda olması daha iyi, hiç yoktan gözümün önünde (Görüşme 20, 23 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Annelerin cezaevi ortamında çocuk yetiştirmenin zorlukları ile dışarıda çocuklarının annesiz büyümeleri arasında ikilemler yaşadıkları görülmektedir.

Yapılan araştırmalar benzer şekilde bir tarafta çocuğun cezaevi ortamının olumsuz riskleriyle birlikte annesinin yanında olması, diğer yandan da anneden ayrı kalmanın getirdiği olumsuz sonuçlar arasında ikilemler yaşandığını göstermektedir (Glover 2009; Mazoue 2012; Scharff-Smith ve Gampell 2011).

Anne ile çocuk arasındaki oluşan duygusal bağın annelerin ifadelerinde çok fazla yer aldığı gözlenmiştir. Bağlanma bebekler ile bakan kişi arasında kurulan duygusal bir ilişkinin varlığını ifade eder. Bu bağlanma çocuğun gelişimi için son derece önemlidir. Bakıcı ile kurulacak yakınlığın korunması bağlanma sistemi içindeki en temel hedeftir ve bu sayede bebeğe güven içinde gelişebileceği bir alan sağlanır. Yakınlık bebeğin çevresini keşfetmede kullanabileceği ve tehlike anında korunabileceği bir sığınak işlevi görür (Bowlby'den aktaran Morsünbül ve Çok, 2011). Anneler çocukları arasında olan duygusal ilişkiyi şu şekilde ifade etmiştir:

> Burada daha çok ilgileniyorum. Çocuğumun değerini anladım" (Görüşme 3, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Diğer çocuklarımı da çok merak ediyorum. Kızım burada gözümün önünde. Kızım olmadığı zaman dünyam başıma yıkılıyor. 2 yıldır beraberiz" (Görüşme 10,23 yaşında hırsızlıktan hükümlü).

Annelerin cezaevinde çocuklarını bir yaşam kaynağı olarak gördükleri söylenebilir. Zeytinoğlu (2012) cezaevindeki kadınların annelik becerilerini incelediği çalışmasında cezaevinde bulunan kadınların çocuklarını bir destek kaynağı ve var olma nedeni olarak gördüklerini saptamıştır.

Benzer şekilde Anaraki ve Boostani (2013) cezaevinde anne ve çocuğun iletişimini inceledikleri çalışmada da tüm annelerin çocuklarının varlığından memnun oldukları, hayata yeniden bağlanmasını ve annelerin yaşadıkları depresyonu atlatmalarında çocukların yardımcı bir faktör olduğunu belirtmiştir.

Glover (2009) cezaevinde ebeveynlerin sahip olduğu gerçekler adlı çalışmasında ise duygusal bağlanmanın anne ve çocuk lehine olduğunu ama cezaevi ortamının çevresel riskler taşıdığını çocuğun sosyalleşmesi ve gelişiminde olumsuz etkilenebileceğinin göz önüne alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Robertson (2007) da cezaevinde çocuğun varlığının anne açısından daha olumlu olduğunu ama çocuk açısından çok boyutlu değerlendirilmesi gerektiğini bu durumun bebeklik döneminde anne-çocuk ilişkisi açısından önemli olduğunu ancak çocuğun hayatının diğer

aşamalarında bu şekilde olamayacağını belirterek çocukların ebeveynleri ile cezaevinde kalırken hayatlarının dışarıdaki hayatlarına benzer olması gerektiğini vurgulamıştır.

Annelerin ifadelerinden annelik becerilerinin arttığı ve çocuklarının değerini anladıkları anlaşılmaktadır. Bu durumu anneler şu şekilde dile getirmişlerdir:

> Burada daha çok şefkat göstermeye çalışıyorum. Dışarıda bu kadar göstermezdim. Kendi başına oynardı. Burada daha çok ilgileniyorum (Görüşme 14, 27 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

> Üstüne düştüm çocuğun üst mevkilere çıktı anneliğim. Dışarıda ki hareketlilik burada olmadığı için tek işim çocuk. Burada fiziksel olarak çok yoruluyorum. Sürekli çocuğun peşindeyim. O gün çocuk düştü psikolojim bozuldu. Dışarıda rahattım. Tam oynama çağında çocuk. Çocuk dışarda rahattı ben de rahattım. Çocuğun rahatlığı anneliğe yansıyor (Görüşme 19, 31 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bazı annelerde annelik becerileri ile ilgili farklı bir bakış açısı ortaya koymuşlardır. Anneler cezaevinde bir anne olarak her istediklerini yapmakta zorlandıklarını, dışarıda da çocuklarının olduğunu ve onlara annelik yapamadıklarından dolayı yaşadıkları yetersizliği ifade etmişlerdir. Örneğin;

> Çocuğum yanımda olduğu için biraz daha sakinim, koğuştaki olaylar ile ilgilenmiyorum. Çocuğum yanımda olmazsa sinirli olurum. Kavgacı olurum. Çocuğum yanımda diye annemiyim. Dışarıdaki çocuklarda var. Burası soğuk 2 aydır çocuğu yıkamıyorum (Görüşme 29, 28 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

> Dışarıda annelik daha iyi. Burada elin kolun bağlı. Çocuğun isteklerini yapamıyorsun (Görüşme 16, 23 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

> Çocuk ile beraber gezemiyoruz. Rahat değiliz. Rutin bir hayat var. Gözümün önünde ama diğer yandan da özgürlüğü yok (Görüşme 6, 31 yaşında, 1 çocuk annesi, alıkoymadan hükümlü).

Zeytinoğlu (2012) çalışmasında bu duruma benzer olarak cezaevinde kadınların kendilerini algılayış biçimleri ve çocukları ile kuramadıkları ilişkinin kadınlarda yüksek düzeyde kaygıya neden olduğunu ayrıca kendilerini de yetersiz anne olarak tanımladıklarını belirtmiştir.

Bir kısım annelerin "çocuğum benim yüzümden burada" "çocuğum benim suçumu çekiyor" gibi ifadelerinden çocuklarına karşı kendilerini suçlu hissettikleri ve bu durumdan dolayı çocuğumun her istediğini yapmalıyım duygusunu yaşadıkları görülmüştür. Ancak anneler bu durumun çocukların çok şımarmasına neden olduğunu düşünmektedirler. Örneğin;

> Burada stresli bir anne oldum. Dün akşam ağladım. Çocuğum ağlama diyor. Burada her istediğini yapıyorum. Çok şımardı. Dört duvar arasındalar her istediğini yapıyorsun (Görüşme 31, 39 yaşında, yağmadan hükümlü).

> Çocuklarım annesiz kaldı. Kızım benim suçumu yaşıyor, çekiyor. Her gün böyle ağlıyorum. Dışarıdakiler 11 kişi 2 odada kalıyorlar (Görüşme 11, 46 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bununla birlikte dikkat çekici başka bir bulgu ise annelerin bir kısmının cezaevinde anneliği "Anne her yerde annedir" şeklinde değerlendirmeleridir. Annelik duygularının ve

çocuklarına olan sevgilerinin değişmediğini belirtmişlerdir. 34 yaşında hırsızlıktan hükümlü olan görüşme 5 de bir anne bu durumu " içerde de aynı dışarda da aynı tek fark özgürlük. Diğer çocuklarımı özlüyorum. Bu yanımda iyi kötü bakıyorum" şeklinde düşüncesini ifade etmiştir. Başka bir anne ise "Annelik duygusu içerde de aynı dışarda da aynı. Burada daha dikkatli olmam gerekiyor. Burada soğuktan ve merdivenlerden dolayı daha dikkatli olmam gerekiyor. Gözümü ayıramıyorum" (Görüşme 7, 32 yaşında, hırsızlıktan hükümlü) şeklinde düşüncesini belirtmiştir.

Annelerin görüşmelerde en çok temas ettikleri durumlardan biri de çocukları ile beraber cezaevinde zamanın çabuk geçtiği ve çocuk ile uğraşmaktan kendi dertlerini çok fazla düşünmemeleridir. Anneler bu durumu şu şekilde aktarmışlardır:

> Çok şey düşünmüyorum. Bana zorlukları unutturuyor. Hiç kimse de gelmezse aratmıyor çocuğum bana yetiyor (Görüşme 1, 35 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).
>
> Canım sıkılmıyor. Onun ile uğraşıyorum. burada vakit geçmez. Yanımda olması güzel aklı ermiyor (Görüşme 14, 27 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Anaraki ve Boostani (2013) de cezaevinde çocuğun annenin merkezinde yer aldığını ve diğer hükümlülerin aksine ceza süresinin bu anneler için daha hızlı geçtiğini belirtmiştir.

Görüşmelerde annelere cezaevinde çocuk yetiştirme ile ilgili yaşadığı zorlukları ortaya çıkarmaya yönelik sorular sorulmuştur. Bu doğrultuda araştırmaya katılan annelerin çoğunluğu çocuğunun dışarı çıkmak istediğini, çok sıkıldığını ifade ederken bir kısmı ise maddi durumları iyi olmadığı için kantin gününde çocuğuna bir şeyler alamadıklarını ve çocuklarının diğer çocukların elinde yiyecekler görünce ağladıklarını onlarında istediğini belirtmişlerdir.

> Kantin gününde param az olduğu için çok zorluk çekiyorum. Diğerlerinde görünce ağlıyorlar. Zaten burayı ev diye biliyorlar. Büyük olan açık görüşte ablalarım diye ağlıyor. Dışarı gidecem diyor. 4-5 kere açık görüş yaptık (Görüşme 7, 32 yaşında hırsızlıktan hükümlü).

Bazı anneler koğuşlarının hem merdivenli hem de soğuk olmasının çocukların rahat dolaşmasını engellediğini ve çok fazla hastalandıklarını ifade etmişlerdir. Anneler bazı koğuşlarda birden fazla çocuk olmasının diğer hükümlülerin bu durumdan rahatsızlık duymasına ve çocuk ile ilgili tartışmaların olmasına neden olduğunu belirtmiştir.

> Çocuğu durduramıyorum. Büyük olanı merdivenlerden düşecek diye çok korkuyorum. Küçük olan zaten hep kucağımda (Görüşme 15, 26 yaşında hırsızlıktan hükümlü).
>
> Çocuk ile ilgili tartışmalar oluyor. Çocuklardan rahatsız oluyorlar. İki anne arasında da sıkıntılar oluyor (Görüşme 23, 36 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).

Çocukların hep aynı ortamda olması ve aynı insanları görmesi cezaevindeki annelerin yaşadıkları zorluklar arasında olduğu görülmüştür.

> Çocuğu burada tutmamak lazım. Benim bile psikolojim bozuluyor. Onun nasıl bozulmasın ki. Hep aynı insanlar aynı yer. Çocuğum bana "anne bu nedir" diyor. Bende bu demirdir diyorum. Her yer demir (Görüşme 29, 28 yaşında uyuşturucudan hükümlü).
>
> Hep aynı insanları görmek. Çocuğum kapıya vuruyor haydi gidek diye (Görüşme 27, 22 yaşında uyuşturucudan tutuklu).

Gümüş (2014) yaptığı vaka çalışmasında cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların uyaran eksikliğine bağlı sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir.

Başka bir anne ise yaşadığı zorlukları çocuğun bakımı ve eğitimi açıdan değerlendirmiştir.

> Uyku saati problem oluyor. Bağırarak konuşuyorlar. Eğitimine karışıyorlar. Böyle uyut, böyle yedir, kundak yap (Görüşme 2, 34 yaşında suç örgütlemeden hükümlü).

Özellikle çocuğu büyük olan anneler çocuğuna neden burada olduğunu anlatamamaktadır. Anneler genel olarak cezaevini çocuklarına "ev" olarak tanıtmakta bazı annelerde "burada misafiriz gidecez" şeklinde anlatmaktadırlar.

Cezaevinde çocuk yetiştirmekle ilgili yaşanan başka bir zorluk ise annelerin odalarında bulunan oyuncakların yetersizliği ve cezaevinde bulunan kreşin oyun saatlerinin kısıtlı olması ile ilgilidir. Buna göre iki annenin ifadesi şu şekildedir:

> Burada olmak kötü dışarıda bakanım olsa dışarı verirdim. Kreşte gördüklerini istiyor. Bir top için tam dört saat ağladı (Görüşme 31, 39 yaşında, yağmadan hükümlü).
>
> Her şey kısıtlı istediğin zaman bir şey yapamıyorsun. Kreş saatleri bile kısıtlı (Görüşme 16,23 yaşında uyuşturucudan hükümlü)

Eğitim Programlarından Yararlanma Durumu

Türkiye'de kadın cezaevlerinde yürütülen rehabilitasyon faaliyetleri eğitim öğretim programları çerçevesinde; okuma yazma kursu, ilköğretim bitirme kursları, lise bitirme kursları, açık öğretim şeklindedir. İş meslek programları çerçevesinde; bilgisayar kursu, takı tasarımı, İngilizce kursu, kuaförlük kursu, kadın terziliği, tekstil, trikotaj gibi faaliyetlerdir. Sosyal kültürel faaliyetler arasında; tiyatro, müzik, beden eğitimi ve spor ile dini faaliyetler yer almaktadır. Psiko sosyal faaliyetler arasında ise; aile eğitimi programı, öfke kontrol programı, alkol madde bağımlılığı programı ve salıverilme öncesi hükümlü gelişimi programı yer almaktadır. Bu rehabilitasyon faaliyetlerinin tamamı tüm cezaevlerinde uygulanmamakla birlikte dönem dönem açılmaktadır (Saruç, 2013, s.139).

Bu doğrultuda cezaevinde çocuğu yanında olan annelerin cezaevinin sunmuş olduğu bu eğitim programlarına katılım durumları incelenmiştir. Tablo 12'de annelerin ve yanlarında bulunan çocukların eğitim programlarına katılım durumları gösterilmiştir.

Tablo 12
Cezaevindeki Annelerin ve Çocuğunun Eğitim Programlarından Yararlanma Durumu

		Anne	Çocuk
Katılma Durumu	Evet	10	15
	Hayır	21	16
Katıldığı Programlar	Aile içi eğitim	7	-
	Okuma-yazma öğrenme	2	-
	Sosyal etkinlikler	1	9

Cezaevindeki annelerin ve çocuklarının eğitim programlarına katılımları incelendiğinde annelerin çoğunluğunun eğitim programlarına katılmadığı görülmektedir. Anneler katılamama nedenlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

> Aile eğitimine bir iki kere gittim ama çocukla beraber olmadı. Şimdi çocuğum okula gittiği için gönüllü olarak tekstile gidiyorum (Görüşme 11, 46 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).
>
> Çocuk olduğu için çağırmıyorlar. Okumamak çok kötü. Okuma yazma kursuna gittim. öğretmen çocukları görünce beni çağırtmadı (Görüşme 16, 23 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Aile eğitimine giden bir anne bu eğitimin faydasını "orada konuşuyorsun derdini anlatıyorsun. Bir sorun oluyor anlatıyorsun onlarda çözüm buluyor"(Görüşme 13) cümlesi ile anlatırken başka bir anne ise eğitim programlarının faydasının olmadığını "burada ne olursa olsun telafi olmaz, eğlence oluyor ama kafam yine dağılmıyor" şeklinde ifade etmiştir.

Annelere "cezaevinde hangi eğitim programlarının olmasının sizin daha nitelikli ve sağlıklı yaşamanıza yardımcı olacağı" ile ilgili soru sorulmuştur. Bu doğrultuda anneler şu şekilde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

> Çocuk eğitimi ile ilgili bir şeylerin olmasını isterim. Beynimi geliştireceğim bir şeyler istiyorum. Algım zayıflıyor buradakiler gibi düşünmeye başladım (Görüşme 2, 34 yaşında, suç örgütlemeden tutuklu).
>
> Çocuklara nasıl davranmalıyız çocukların eğitimi ile ilgili şeyler istiyorum (Görüşme 3,24 yaşında hırsızlıktan hükümlü).

Bununla birlikte annelerin çoğunluğu okuma yazma öğrenmek istediklerini ancak çocuklarından dolayı gidemediklerini belirtmişlerdir.

Bu bulgular doğrultusunda annelerin çocukları yanlarında olduğu için eğitim programlarına katılamadığı anlaşılmaktadır. Katılmak istedikleri programlar arasında okuma yazma, aile eğitimi, çocuk eğitimi gibi konular yer almaktadır.

Gürtuna (2009) çalışmasında kadınların cezaevinde oldukları süre boyunca katıldıkları sosyal faaliyetlerin ve çalışma olanaklarının bu zor süreçte psikolojilerini ayakta tuttuğunu, kendilerini faydalı hissettiklerini ve cezaevi yaşamı sonrasına yatırım yaptıklarını belirtmiştir.

Cezaevindeki annelerin yanlarında olan çocuklar için de çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Palyanço gösterisi, geziler, boyama gibi etkinlikler yapılmaktadır. Alışveriş merkezine geziye giden bir çocuk gezi dönüşünde annesine "çok güzel evleri gördüm, eğlendim yemek yedim, keşke dışarda olsaydık." şeklinde duygularını ifade etmiştir. Başka bir anne çocuğunun katıldığı bir etkinliği "yaz aylarında stajerler oluyor. Çocuklar ile oyun oynuyorlar, etkinlik yapıyorlar" cümlesi ile aktarmıştır. Başka bir anne ise yapılan yardımları " çocukları alıp götürüyorlar, ben ne olduğunu bilmiyorum. Yardım geliyor, bayramda ayakkabı kıyafet veriyorlar. Boyama yaptırıyorlar" şeklinde dile getirmiştir.

Cezaevinde çocuğu yanında olan annelere cezaevinde hangi eğitim programlarının olmasının çocuğunuzun daha nitelikli ve sağlıklı yaşamasına yardımcı olacağı ile ilgili soru sorulmuştur. Bu doğrultuda anneler şu şekilde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

> Eğitmen gelse fena olmaz Çocuklara etkinlik yaptırır güzel olur (Görüşme 2, 34 yaşında, suç örgütlemeden tutuklu).
>
> Çocukluğunu yaşatacak bir şeyler Çocuğum bebek istiyor bebek vermiyorlar (Görüşme 3,24 yaşında hırsızlıktan hükümlü).
>
> İçeri oyuncak vermiyorlar. Koliler ile oyuncak geliyor vermiyorlar. Bir iki tane oyuncak veriyorlar (Görüşme 16, 23 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bu görüşler çerçevesinde çocukların en büyük ihtiyacının oyun ve oyuncak olduğu görülmektedir.

Hamitoğulları ve Coşkun (2016) çocuklu kadın hükümlüler ile ilgili haberinde bir hükümlü anne cezaevinde yaşadıkları en büyük sıkıntılardan birinin de yeteri sayıda oyuncağın olmaması, çocukların keşif dönemlerinin de dikkate alınarak cezaevlerine daha fazla ve çeşitte oyuncak gönderilmesi gerektiğini, çocukların hep aynı oyuncak ile oynamaktan bıktıklarını ifade ettiğini belirtmiştir.

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Bir Günü

Annesinin yanında kalan çocuğunun cezaevi yaşantısı ile ilgili bilgi edinmek amacıyla; annelere çocuğunun bir günü ile ilgili sorular sorulmuştur. Anneler görüşmelerde ilk olarak çocuklarının özbakım (beslenme ve banyo) ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtmişlerdir. Tablo 13'de cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun bir gününün dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 13
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Bir Günü

Etkinlikler	f
Televizyon izleme	26
Uyuma	23
Koğuşta oyun oynama	15
Cezaevi kreşinde oynama	11
Avluya çıkma	9

Okul öncesi eğitimi alan çocukların okula gittikleri zaman dilimi değerlendirilmemiştir.

Çocukların cezaevinde televizyon izleme durumunun çok fazla olduğu görülmektedir. Anneler görüşmelerde çocuklarının çok fazla televizyon izlediğini hatta bazı anneler odalarında televizyon olmadığı veya bozuk olduğu durumlarda bile diğer odalardan televizyon istediklerini, günün çoğunu saati çocuğun televizyon izlediğini belirtmişlerdir. 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü olan bir anne görüşmede "Çocuğuma çizgi film açıyorum. Televizyon olmazsa çocuğun hayatı burada geçmez." şeklinde düşüncesini ifade etmiştir. Başka iki hükümlü anne bu durumu görüşmede şu şekilde anlatmıştır.

> Kızım okula gidiyor. Oğlum ise odada oturuyor. Oyuncakları ile oynar kendi kendine Kızım sabah kalkar anne beni giydir okula gidecem diyor, saçlarını tarar, koğuşun kapısında memurun gelmesini bekler, dışarı çıktığı için seviniyor. Okuldan gelince yatar. Hemen biberon istiyor. Biberon ile süt vermezsem yatmaz. Kızımın zararı hiç yok Dayısının oğlunun yanına gider. Top oynarlar salıncak yaptık ona binerler. Orada televizyon var yanıma gelmez, hiç getirmezsem gelmez (Görüşme 7, 32 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

> Sabah kalkıyor, anne kalk acıktım der. Televizyon izler. Günün yirmidört saati izler. Yemek yeriz. Ortalığı toplarız. Diğer odalara misafirliğe gidiyoruz. Gün böyle geçiyor. Babasını çok özlüyor. Babama gidecem diyor (Görüşme 31, 39 yaşında, yağmadan hükümlü).

Cezaevinde bir çocuk gününün çoğunluğunu yemek yeme, banyo yapma ve uyku ile geçirmektedir. Anaokuluna gitmeyen çocuklar sabah saat 10 gibi kalkmakta kahvaltısını

yaptıktan sonra genel olarak televizyon izlemekte, oyun oynamakta ve daha sonra tekrar saat 14:00-15:00 gibi öğle uykusuna yatmaktadırlar. Anneler çocuklarının öğle uykusunun 2,5 - 3 saat arasında değiştiği ifade etmişlerdir. Anaokuluna giden çocuklarda okullarından saat 12.00 de koğuşlarına gelmekte ve öğle yemeğini yedikten sonra onlarda genel olarak 2,5 -3 saat uyumaktadırlar. Bir anne cezaevinde çocuğunun bir gününü şu şekilde ifade etmiştir.

> Arkadaşının topunu alır, oynar. Süt ister, öğle uykusuna yatar. Koğuştaki diğer çocuklar ile oynar. Televizyon izler. Böyle geçer zamanı (Görüşme 17, 42 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Cezaevinde annesinin yanında bulunan çocuk koğuş odasında veya cezaevinde bulunan kreşte oyun oynamaktadır. Çocuklar anneleri ile birlikte ve ceza infaz memuru eşliğinde haftanın 4 günü, günlük 2 saat kurum içinde bulunan kreşe giderek kreşte mevcut olan oyuncaklar ile oynamaktadırlar. Anneler havanın soğuk olmadığı günlerde çocuklarını avluya çıkardıklarını yürüyüş yaptıklarını belirtmişlerdir. Başka bir anne ise çocuğunun bir gününü şu şekilde anlatmaktadır.

> Sabah saat 10:00 gibi kalkıyoruz, kahvaltı yapıyoruz. Ortalığı dağıtır oynar. Öğle yemeğini yer. 3 saat öğle uykusuna yatar. Banyosunu yaptırıyorum. Çizgi film seyreder. Reklam izler. Televizyona baka baka uyur. Kreşe günlük 2 saat çıkıyoruz. Avluda top oynar gezinir (Görüşme 6, 31 yaşında, alıkoymadan hükümlü).

Annesi ile birlikte cezaevinde kalan bir çocuk gününün çoğunluğunu televizyon izleyerek ve uyuyarak geçirdiği görülmüştür. Cezaevindeki annelerin genel olarak çocuklarının öz bakımları ile ilgilendiği anlaşılmaktadır.

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumu

Çalışma Grubunda yer alan çocukların okul öncesi eğitimi alma durumları incelenerek Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumu

Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumu	n	%
Evet	9	56,3
Hayır	7	43,8
Toplam	16	100,0

Görüşülen annelere "Çocuğunuz okul öncesi eğitimi alıyor mu" sorusu sorulmuş ve 9 anne çocuğunu anaokuluna gönderdiğini söylemiştir. Bu çocuklar yarım gün okula gitmektedir. Çocukların okula götürülmesini ve cezaevine getirilmesini ceza infaz memuru yapmaktadır.

Görüşülen annelere çocuğu okul öncesi eğitim alıyorsa bunun ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Anneler çocuğunun okul öncesi eğitimi alması hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

> Okusun diye yolluyorum. Benim gibi olmasın (Görüşme 5, 31 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Koğuşun içinde ne yapacak, içerde çok kalınca kapıları tekmeliyor dışarı çıkacam diye (Görüşme 7, 32 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Okusun belki bir iş sahibi olur. Ablaları gibi olmasın onlar okumadı kocaya kaçtılar (Görüşme 11, 46 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bu görüşlere dayanarak annelerin okul öncesi eğitimi konusunda çok fazla bilinçli olmadıkları anlaşılmaktadır. Annelerin çocuklarını okula göndermelerinin ana nedeni çocuklarının cahil kalmaması ve diğer çocuklar gibi okumalarıdır. Ayrıca çocukların cezaevi dışına çıkması anne ve çocuğu psikolojik olarak rahatlattığı düşünülmektedir.

Kaya (2002) çalışmasında anne ve babaların çocuklarının okul öncesi eğitimi almaları konusunda; çocuğun sosyalleşmesi, paylaşmayı öğrenmesi, dil gelişiminin desteklenmesi ve çalışma nedeniyle çocuğuna yeterince zaman ayıramama gibi nedenlerin yer aldığını belirtmiştir.

Cezaevinde çocuklarını anaokuluna göndermeyen 7 anne bulunmaktadır. Bu annelere "çocuğunuzu neden anaokuluna göndermediniz" sorusu sorulduğunda görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

> Diğer çocukları görür etkilenir. Cezaevinde olduğunu anlatır diye göndermedim. Dışarı çıkınca gönderecem (Görüşme 21, 38 yaşında, hırsızlıktan tutuklu).
>
> Çocuğumdan ayrılmak istemedim. Zaten 6 yaşından sonra ayrılacak beraber olalım istedim (Görüşme 25, 28 yaşında, yağmadan hükümlü).
>
> Çocuğum ağladığı için gitmiyor. Çocuğum okula gitti beni ağlattılar doktorlar dedi. Dışarısını görmediği ve bilmediği için çok korkuyor (Görüşme 18, 28 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Cezaevindeki anne ile çocuk arasındaki duygusal bağ, çocuğun dışarı hayatını bilmemesi, çocukların hep kadınları görmesinden dolayı erkeklerden korkması gibi nedenlerin çocukların okul öncesi eğitimi almalarını engellediği düşünülmektedir.

Gümüş (2014) yaptığı vaka çalışmasında cezaevinde annesi ile birlikte kalan bir çocuğun anaokulunun ilk günlerde alışma problemleri yaşadığını ve çekingen davrandığını ancak anaokulu öğretmenlerinin desteği ile alışma süreci kolaylaştığını, erkeklerden korkan çocuğun cezaevi girişindeki askerlerle oyun oynadığını belirtmiştir.

4.3. Cezaevindeki Annelerin Çocuk Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde annelerin çocuğun hayatında oyunun ve oyuncakların önemi hakkındaki görüşleri, çocuğuna ilk kez ne zaman oyuncak aldığı, oyuncak alırken nelere dikkat ettiği, hangi durumlarda çocuğun oyununa müdahale ettiği incelenmiştir.

Annenin Oyun ve Oyuncaklar İle İlgili Görüşleri

Annelerin çocuk oyun ve oyuncakları ile ilgili düşünceleri ve bir anne olarak çocuk ile oyun oynama gerekliliği, oyuncak alma durumu ile çocuğun oyununa müdahale etme durumuna ilişkin düşünceleri betimlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda cezaevindeki annelerin düşünceleri Tablo 15'de sunulmuştur.

Tablo 15
Cezaevindeki Annenin Oyun ve Oyuncak İle İlgili Görüşleri

Oyun Algısı	f	Oyuncak Algısı	f
Oyun çocukları mutlu eder	14	Oyuncak çocuğu eğlendirir	12
Çocuğun gelişimini sağlar	8	Çocuğun oynamasını sağlar	10
Çocuk rahatlar/Canı sıkılmaz	7	Oyuncak çocuğa bir şeyler öğretir	5
Çocuk oyun ile oyalanır	5	Oyuncak çocuklara arkadaş olur	4

Annelerin çoğunluğu çocuğun hayatında oyunun yeri ve önemi hakkındaki görüşlerini "Oyun çocukları mutlu eder" şeklinde tanımlamışlardır. Annelerin bir kısmı oyunun çocuğun gelişimini desteklediğini ifade etmiştir. Bazı annelerde çocukların oyun oynarken rahatladığını ve can sıkıntılarının gittiğini belirtmişlerdir. Bir kısım annelerde çocukların oyun oynarken oyalandığını vaktini geçirdiğini dile getirmişlerdir. Anneler oyun algısı ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

> Oyun çocukları mutlu eder. Çocuklar oyun oynarken rahatlarlar (Görüşme 2, 34 yaşında suç örgütlemeden hükümlü).
>
> Oyun oynarken oyalanırlar, günleri geçer, psikolojileri bozulmaz (Görüşme 15, 26 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Zekâsı ve el becerisi gelişir (Görüşme 28, 33 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bir anne çocuğunun dışardaki oyunu ile cezaevindeki oyunu karşılaştırarak düşüncesini "Dışarıda cıvıl cıvıl oynardı. Burada oynamayı pek bilmiyor" (Görüşme 11) şekilde ifade etmiştir.

Annelerin çoğunluğu çocuğun hayatında oyuncağın yeri ve önemi hakkındaki görüşlerini "Oyuncak çocuğu eğlendirir" ve "Oyuncak çocuğun oynamasını sağlar" şeklinde ifade etmişlerdir. Annelerin bir kısmı oyuncağın eğitici yönünü belirtirken bir kısım anneler ise oyuncağı çocuğun arkadaşı olarak tanımlamışlardır.

Bu bulgulara göre; cezaevindeki annelerin oyun ve oyuncağı çoğunlukla eğlenme, rahatlama ve eğitici olarak tanımladıkları görülmüştür.

Shadidi (2010) Kuzey Tarhan'da oyun ve oyuncakların kültürel değerlerini incelediği çalışmada annelerin oyuncakları çocukların zihinsel gelişimi destekleyen, bir şeyler öğreten ve eğlendiren için bir araç olarak tanımladıklarını saptamıştır.

Adak Özdemir ve Ramazan (2012) oyuncağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı adlı çalışmasında annelerin oyuncağı "gelişimi ve becerileri desteklemesi", "eğlendirici olması", eğitim ve öğrenmeyi desteklemesi" olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir.

Benzer şekilde Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı (2012) çocukların yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısını inceledikleri çalışmasında annelerin oyunu eğlendiren, gelişimi destekleyen ve boş zamanları değerlendirici bir etkinlik olarak gördüklerini tespit etmiştir.

Ortaya çıkan bulgular ile yapılan diğer araştırmanın bulguları karşılaştırıldığında cezaevinde çocuğu yanında olan anneler ile dışardaki annelerin çocuğun hayatında oyun ve oyuncak ile ilgili görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Cezaevindeki Annelerin Çocuk İle Oyun Oynama Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Oyun, çocuk gelişimi ve eğitiminin desteklenmesinde ve anne baba çocuk arasındaki iletişimin güçlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu araştırmada hükümlü annelerin çocuk ile oyun oynama gerekliliği ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Bu görüşler Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16
Cezaevindeki Annenin Çocuk İle Oyun Oynama Gerekliliğine İlişkin Görüşleri

Oyun Oynama Gerekliliği	f
Çocuğu güldürmek ve mutlu etmek	11
Anne sevgisini göstermek	8
Arkadaş olmak	8
Yeni şeyler öğretmek	6

Tablo 16 incelendiğinde annelerin çoğunluğu çocuğu mutlu etmek ve güldürmek için oyun oynanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı anneler oyun oynama gerekliliğini anne sevgisini çocuklara göstermek olarak ifade etmiş, bazıları ise çocuklara arkadaş olmak ve onlara yeni şeyler öğretmek için çocuklar ile oyun oynandığını belirtmişlerdir. Anneler çocuk ile oyun oynama gerekliliği ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmışlardır:

> Çocuğu güldürmek ve mutlu etmek için oyun oynatırım (Görüşme 20,23 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).
>
> Çocuğuma yeni bir şeyler öğretirim ve kendi çocukluğumdaki oyunları oynatırım (Görüşme 26, 32 yaşında hırsızlıktan hükümlü).
>
> Oyun oynarken çocuk ile zaman geçirirsin, bir şeyler öğretirsin (Görüşme 28, 33 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).
>
> Anne çocuk ile oyun oynayarak sevgisini gösterir (Görüşme 4, 34 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Çocuğumla arkadaş olurum oyun oynarım. Çocuklar daha mutlu oluyor annesi ile oynadığında (Görüşme 6, 29 yaşında alıkoymadan hükümlü).

Bulgulardan anlaşılacağı üzere cezaevindeki anneler oyun oynama gerekliliğini çocuğu mutlu etmek ve ona annesi olduğunu hissettirmek, arkadaşı olmak ve çocuğa bir şeyler öğretmek olarak açıklamışlardır.

Cezaevindeki Annenin Oyuncak Alma Durumuna İlişkin Görüşleri

Araştırmada annelerin cezaevine girmeden önce çocuğuna ilk oyuncak aldığı zaman, oyuncak alırken nelere dikkat ettiği incelenerek Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17
Cezaevindeki Annenin Oyuncak Alma Durumuna İlişkin Görüşleri

İlk Oyuncak Alma Zamanı	f	Oyuncak Alırken Dikkat Edilen Noktalar	f
Hiç oyuncak almadım	5	Hiç oyuncak almadım	5
0-5 ay	6	Ekonomik olması	6
6-11 ay	13	Sağlıklı ve güvenli olması	14
1-2 yaş	6	Cinsiyet	4
3-4 yaş	1	Fikrim yok	2

Tablo 17 incelendiğinde 5 annenin çocuğuna hiç oyuncak almadığı, 6 annenin 0-5 ay arasında, 13 annenin 6-11 ay arasında, 6 annenin 1-2 yaş arasında, 1 annenin ise çocuğu 3-4 yaşında olunca çocuğuna ilk oyuncağını aldığı görülmektedir.

Anneler çoğunlukla çocuğuna ilk oyuncağını 6-11 aylarında aldıklarını "çocuk oturmaya başlayınca", "elinde bir şeyler tutmaya başlayınca" şeklinde ifade ederek belirtmişlerdir. Bazı annelerde çocuğuna ilk oyuncağını 1 yaşından sonra aldıklarını bunun nedenin de çocuğun bu yaştan sonra oyuncağı anladığını ve oyuncak ile oynadığını belirtmişlerdir.

Annelerin oyuncak alırken çoğunlukla oyuncağın sağlıklı ve güvenli olmasına dikkat ettikleri görülmüştür. Bazı anneler alacağı oyuncağın ekonomik olmasına bazıları ise cinsiyete göre oyuncak aldıklarını belirtmişlerdir. Görüşmelerde annelerin bir kısmı çocuğuna hiç oyuncak alamadığını ifade etmiştir. İki anne oyuncak alımı ile ilgili düşüncesini şu şekilde dile getirmektedir:

> Sert olmayacak, tüylü olmayacak, sivri olmayacak topun bile yumuşak olması gerekir. Çocuklar büyüyünce kendileri beğenmeye başladı. Bir keresinde çocuğum pahalı oyuncak istedi, alamadım. Sonra hırsızlık yaparak o oyuncağı aldım (Görüşme 19, 31 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).
>
> Hiç alamadım çöpten bulunca getiriyordum (Görüşme 11, 46 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bir anne ise çocuğu 8 aylık olunca ilk oyuncağını cezaevi yönetiminin verdiğini ifade etmiştir. Bulgulara göre cezaevinde çocuğu yanında olan annelerin oyuncak alırken çocuğa zarar vermeyen sağlıklı oyuncakları tercih etmekte ve çocuğun ilk oyuncağını çocuk 6 aylık olduktan sonra aldıkları anlaşılmaktadır.

Benzer şekilde Özyeşer Cinel (2006, s. 145) farklı sosyo ekonomik düzeydeki anne ve babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkındaki görüşlerini incelediği araştırmasında üst sosyo ekonomik düzeydeki anne babaların çocuklarına çoğunlukla doğmadan önce oyuncak aldığı, alt sosyo ekonomik düzeydeki anne babaların ise 6 aydan sonra oyuncak aldıkları sonucuna ulaşmıştır.

Kim (2002) çalışmasında annelerin oyuncak seçiminde çocuğun gelişimini, oyuncağın güvenli ve eğitici olmasını dikkate aldıklarını belirtmiştir.

Kamaraj (1996) annelerin, okul öncesi eğitim kurumu yönetici ve öğretmenlerin oyuncak seçimlerini incelediği çalışmada annelerin oyuncak satın alırken oyuncağın eğiticiliğini ve çocuğun ilgisine uygunluğunu, sağlamlığını, dayanıklılığını göz önünde bulundurdukları sonucuna varmıştır.

Bu çalışma da yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak cezaevinde çocuğu yanında annelerin oyuncak satın alırken çocuğun gelişimini ve oyuncağın eğitici yönünü dikkate almadıkları anlaşılmaktadır.

Cezaevindeki Annenin Çocuğun Oyununa Müdahale Etme Durumuna İlişkin Görüşleri

Cezaevindeki annenin çocuğun oyununa müdahale etme durumu incelenerek Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18
Cezaevindeki Annenin Çocuğun Oyununa Müdahale Etme Durumuna İlişkin Görüşleri

Müdahale Etme Durumu	f
Gürültülü ve kırıcı oynadığı zaman	17
Kendine zarar verdiği zaman	14

Annelerin çocuklarının oyunlarına müdahale etme durumları incelendiğinde; annelerin çocukları gürültülü, kırıcı ve kendine zarar verdikleri zaman oyunlarına müdahale ettikleri görülmektedir. Anneler bu durumu "ağzına bir şey aldığında", "kavga ettiği zaman", "tehlikeli bir şey yaptığında" şeklinde belirtmişlerdir.

4.4.Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocukların Oyun ve Oyuncak Özelliklerine İlişkin Bulgular

Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyuncak ihtiyacını cezaevi yönetimi karşılamaktadır. Anneler oyuncak isteklerini dilekçe ile yönetime bildirmekte, yönetim uygun gördüğünde çocuğa oyuncak verilmektedir. Cezaevinde çocuklar için bir kreş (oda) bulunmaktadır. Burada çeşitli oyuncaklar, çocuk kitapları ve çocuklar için masa ile sandalye yer almaktadır. Çocuklar anneleri ile birlikte haftanın 4 günü ceza infaz memuru eşliğinde kreşe gelerek oyun oynamaktadırlar. Cezaevi bahçesinde çocuk oyun parkı da bulunmaktadır. Bu çocuk parkı salıncak, tahterevalli ve kaydıraktan oluşmaktadır.

Annelere görüşmelerde kreşin temizlik-bakımı, güvenliği ve oyun araçlarının yeterliliği hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Anneler kreşlerinin iyi olduğunu belirtmişlerdir. Anneler kreş temizliğini kendilerinin yaptığını ifade etmişlerdir.

Bu bölümde cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun sahip olduğu oyuncak sayısı, oyuncak çeşidi, çocuğun oyun oynama süresi, oynadığı oyun, kimin ile oynadığı, cezaevindeki annenin çocuğu ile oyun oynama durumu ve cezaevindeki annenin cezaevinde çocuğu ile oynadığı oyunlar, cezaevindeki annelerin çocuk hakları bilgisi ve cezaevinde annesi ile beraber kalan çocuğun oyun hakkından yararlanma durumu incelenmiştir.

Çocuğun Cezaevinde Sahip Olduğu Oyuncak Sayısı ve Çeşitleri

Annelere görüşmelerde cezaevinde çocuğunun sahip olduğu oyuncak sayısı ve çeşidi sorulmuş bu doğrultuda elde edilen veriler Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Sahip Olduğu Oyuncak Sayısı ve Çeşidi

Oyuncak Sayısı	f	Oyuncak Çeşidi	f
Hiç yok	12	Bebek	14
1-5	17	Araba	7
6-10	2	Dolgu oyuncak (ayı, tavşan, köpek vb.)	8
		Eğitici oyuncak (yap-boz)	4
		Manipülatif oyuncak (lego)	2
		Oyun Hamuru	2
		Çıngırak	2

Tablo 19 incelendiğinde cezaevinde 12 çocuğun hiç oyuncağının olmadığı, 17 çocuğun 1-5 tane oyuncağının olduğu, 2 çocuğun ise 6-10 arasında oyuncağı bulunduğu görülmektedir. Cezaevinde annesi ile beraber kalan çocukların bebek (14), araba (7), dolgu oyuncaklar (8), yap-boz (4), lego (2), oyun hamuru (2), çıngırak (2) gibi oyuncak çeşitleri bulunmaktadır. Bir anne çocuğunun oyuncak durumunu "iki tane bebeği var bebekler çok büyük ve çirkin 2 yıldır aynı bebek ile oynar" (Görüşme 10) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşmelerde annelere çocuğunun oyuncak dışında sahip olduğu materyaller de sorulmuş ve çocukların oyuncak dışında da çok fazla vakit geçirecekleri materyallerin olmadığı görülmüştür. Bu durumu anneler "bir kalem", "iki tane resimli kitap", "başka bir şeyi yok" şeklinde belirtmişlerdir.

Çocuk dış dünyayı tanımak, deneyim kazanmak ve öğrenme becerilerini geliştirmek için oyuncağa ihtiyaç duymaktadır. Yetişkinler ve çocuğun eğitiminden sorumlu kişiler çocuğa çeşitli oyuncaklar ve oyun materyalleri sunmalıdır. Bu doğrultuda cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyuncak sayısı ve çeşidinin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Demir ve Onur (2004) çocukların oyuncak sandıkları ile ilgili bilgi edinmek ve ortaya çıkan etmenleri incelemek için yaptıkları çalışmada, çocukların ortalama 21-50 arasında oyuncağa sahip olduklarını saptamışlardır. Üst sosyo ekonomik düzeydeki çocukların alt ve orta sosyo- ekonomik düzeydeki yaşıtlarına oranla daha fazla sayıda oyuncağa sahip ve üst sosyo

ekonomik düzeydeki çocukların yalnızca oyuncak sayısı bakımından değil, oyuncak türleri açısından da avantajlı olduklarını belirlemişlerdir.

Sarkar ve Gupta (2015) cezaevindeki çocukların imkânları ve yaşamını incelediği çalışmasında cezaevinde çocuklara hitap edebilecek resim ve duvar dekorasyonları ile çocukların yaşlarına uygun oyuncakların olmadığını saptamıştır.

Araştırmada çocuğun cezaevinde oyun oynama süresi ve oynadığı oyuncaklar incelenerek Tablo 20' de gösterilmiştir.

Tablo 20
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Oynama Süresi ve Oynadığı Oyuncaklar

Oyun Oynama Süresi	f	Oynadığı Oyuncaklar	f
Bir saatten daha az	14	Bebek	14
1-2 saat	12	Araba	7
3 saat ve daha fazla	5	Diğer (fırça, terlik, tabak…)	17

Tablo 20 incelendiğinde çocuklardan 14' ü bir saatten daha az, 12'si 1- 2 saat, 5 çocuğun da 3 saatten daha fazla cezaevinde oyun oynadığı görülmektedir. Çocukların cezaevinde oynadıkları oyuncaklar ise bebek, araba, terlik, fırça, yastık, plastik tabak..vb. nesnelerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Anneler çocuklarının oynadığı oyuncakları şu şekilde ifade etmişlerdir:

> Bebeği ile evcilik oynar, emzirir, bebeğini doktora götürmüş gibi yapar, muayene eder (Görüşme 14, 27 yaşında, hırsızlıktan tutuklu).
>
> Bebek ve koğuşun demir kapıları ile oynar, demir kapı için kavga ediyorlar benim olacak senin olacak diye (Görüşme 15, 26 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Fırça, su şişesi, terlik, tabak ile oynar ne bulursa onun ile oynar (Görüşme 29, 28 yaşında uyuşturucudan hükümlü).

Görüşmelerde oyuncağı olmayan veya yetersiz olan çocukların yaşadıkları problemleri de anneler dile getirmişlerdir.

> İçerde 5 tane çocuk var onların oyuncakları ile oynar oyuncağı olmadığı için. Bazen anlaşamıyorlar kavga ediyorlar (Görüşme 17, 42 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Bir köpek için kavga ediyorlar o diyor benim diğeri diyor benim (Görüşme 18, 28 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Bu bulgular doğrultusunda cezaevinde çocukların oyuncak çeşitliliğinin benzerlik gösterdiği, çocukların hep aynı tür oyuncaklar ile oynadıkları, bu oyuncaklarında işlevsel ve eğitici özelliklerinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Demir ve Onur (2004) yaptıkları çalışmada kızların bebekler, evcilik setleri, elisi oyuncaklarına erkek çocuklarının ise oyun malzemeleri, legolar ve hareketli oyuncaklara sahip olduklarını belirtmiştir. Karaman ve Köksal (2011) yaptıkları çalışmada kız çocukların en sevdiği oyuncağın bebek, erkek çocukların en sevdiği oyuncağın araba olduğunu saptamıştır.

Bu araştırma ile diğer araştırmaların bulguları karşılaştırıldığında cezaevindeki çocuklar ile dışarıdaki çocukların benzer oyuncaklar ile oynadığı ancak cezaevindeki çocukların oyuncak çeşitliliğinin dışardaki çocukların oyuncaklarına göre daha sınırlı olduğu söylenebilir.

Annenin Cezaevinde Çocuğu İle Oyun Oynama Durumu

Yetişkinlerin çocuğun oyununa katılımının incelenmesi anne-baba- çocuk ilişkisi, oyunun kültürel değeri ve bu değerlerin çocuklara ne kadar iletildiğinin belirlenmesi açısından önemlidir. Bu doğrultuda annelere "Çocuğunuz ile burada oyun oynuyor musunuz?" sorusu ile "oyun oynama nedeni" sorulmuştur. Araştırmaya katılan annelerin tümü çocukları ile cezaevinde oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Tablo 21'de annenin cezaevinde oyun oynama durumu verilmektedir.

Tablo 21
Cezaevindeki Annenin Çocuğu İle Oyun Oynama Durumu

Oyun Oynama Gerekliliği	f
Çocuğumun burada yalnızlığını gideriyorum	10
Çocuğuma anne sevgisini göstermeliyim	7
Çocuğumu güldürmek ve mutlu etmek için oynarım	6
Yeni şeyler öğretirim	6
Mecburum oynamaya benim yüzümden burada	5

Tablo 21 incelendiğinde anneler çoğunlukla cezaevinde çocuklarının yalnızlığını gidermek ve çocuğuna sevgisini göstermek için onlar ile oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumu anneler şu şekilde ifade etmiştir:

> Annesi olduğum için oynuyorum. Daha içli dışlı oluruz oyun oynarken, anne sevgisini görüyor benimle oynadığında (Görüşme 30, 22 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Çocuk anne ile oynadığında kendini güvende hisseder (Görüşme 24, 24 yaşında hırsızlıktan hükümlü).
>
> Çocuğun canı sıkılmasın diye yalnızlığını gideriyorum (Görüşme 5, 34 yaşında hırsızlıktan hükümlü).

Bazı annelerde çocuklarını mutlu etmek ve onlara bir şeyler öğretmek için oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bazı anneler ise çocuğun kendisiyle birlikte cezaevinde olduğu için suçluluk hissetmekte ve çocukları ile oyun oynamaya mecbur olduklarını düşünmektedirler.

> Çocuklar anneleri ile oyun oynadıkları zaman daha mutlu oluyorlar (Görüşme 6, 31 yaşında alıkoymadan hükümlü).
>
> Onun iyiliği için, zamanın geçmesi için, cezaevinde çocuk ile oynanır işim ne (Görüşme 9, 26 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> O benim yüzümden burada olduğu için mecburum oynamaya (Görüşme 10, 23 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Buranın sıkıntılarını unutturmak için çocuğum ile oynuyorum (Görüşme 27, 22 yaşında uyuşturucudan tutuklu).

Ortaya çıkan bulgular doğrultusunda anneler çocuklarının cezaevi ortamında mutlu olması, yaşadığı sıkıntıları unutturmak ve sevgisini göstermek için çocukları ile oyun oynadıkları anlaşılmaktadır. Bunun ile birlikte annelerin çocuklarına karşı yaşamış oldukları suçluluk duygusunun çocukları ile vakit geçirme ve oyun oynama durumlarında etkili olduğu söylenebilir.

Anaraki ve Boostani (2014) cezaevinde anne çocuk iletişimini incelediği çalışmada annelerin çocukların cezaevinin soğuk ve agresif ortamından etkilenmemesi ve zamanın iyi geçmesine yardımcı olması için çocuklarıyla oynadıklarını belirtmiştir.

Shahidi (2010) annelerin iş yoğunluğu ve çalışma koşulları nedeniyle çocukların oyunlarına katılamadıklarını ancak annelerin çocukların okuma, satranç, domino gibi bilişsel aktivitelerine katıldıklarını, babaların ise boğuşmalı ve hareketli oyunları oynadığını belirtmiştir.

Kurt (2015) farklı kültürlerde ebeveyn ve çocukların oyun algısına yönelik araştırmada ebeveynlerin büyük bir kısmının akademik başarı, temel ihtiyaçlar ve ahlak gelişimini oyundan daha önemli gördüklerini, çocukların düşüncesinin ise "Oyundan daha önemli bir şey yoktur" şeklinde olduğunu ayrıca anne ve babaların çocukları ile oyun oynamadığını tespit etmiştir.

Işıkoğlu ve Bora İvrendi (2008) çalışmasında anne babaların oyuna katılımlarını incelemiş ve sonuçlarda; anne babaların çocukların akademik oyunlarına katılımında ve oyunu teşvik etmelerinde farklılık göstermediklerini, ancak çocuklarının sosyo-dramatik ve hareketli oyunlarına katılımlarında farklılık gösterdiklerini belirtmiştir. Bu araştırmada babaların sosyo-dramatik ve hareketli oyunlara annelere göre daha fazla katıldıklarını saptanmıştır.

Cezaevindeki anneler çocukları ile oyun oynamayı anne çocuk ilişkisi ve duygusal açıdan, dışardaki anneler ise genel olarak çocuğun gelişimi yönünde değerlendirdiği ayrıca dışardaki annelerin çocukları ile vakit geçirirken zihinsel ve akademik becerileri içeren oyunları tercih ettikleri söylenebilir.

Annelerin Cezaevinde Çocuğu İle Oynadığı Oyunlar

Tablo 22'de annenin cezaevinde çocuğu ile beraber oynadığı oyunlar ile oyun oynama süresi verilmiştir.

Tablo 22
Cezaevindeki Annenin Çocuğu İle Oynadığı Oyunlar ve Oyun Oynama Süresi

Oynanan Oyunlar	f	Oyun Oynama Süresi	f
Saklambaç, kutu kutu pense, körebe oynarız	19	1 saatten az	13
Müzik açar çiftetelli oynarız	9	1-2 saat	10
"Cee" oynarız	7	3 saat ve daha fazla	8
Sırtıma bindiririm atçılık oynarız	5		
Evcilik oynarız	4		
Kreşte top oynarız, bisiklete bindiririm, salıncakta sallarım	4		

Tablo 22 incelendiğinde annelerin çoğunluğunun çocukları ile saklambaç, körebe, kutu kutu pense gibi geleneksel oyunları oynadığı, annelerin bir kısmının çocuğun canı sıkıldığında müzik açarak çiftetelli oynadığı, bir kısım annelerin ise evcilik, atçılık, kreşe gittiklerinde top oynama, çocuğu salıncakta sallama, kaydırakta kaydırma, bisiklete bindirme gibi oyunları oynadıkları görülmektedir. Anneler çocukları ile oynadıkları oyunları şöyle ifade etmiştir.

> Kağıttan uçak yapıyorum. Çek tulumba oyunu, saklambaç, kutu kutu pense oynarız (Görüşme 23, 36 yaşında uyuşturucudan tutuklu).
>
> Ben türkü söylerim o oynar, o bana diyor ki "Anne ben söyleyeyim sen oyna" odanın içinde böyle oynarız (Görüşme 4, 34 yaşında hırsızlıktan hükümlü).
>
> Kreşte top oynarız salıncakta sallanıyoruz. Kreşteki oyuncakları çok sever onlar ile oynuyoruz (Görüşme10, 23 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Bahçeye çıkar pet şişelerden top oynarız (Görüşme 21, 38 yaşında hırsızlıktan tutuklu).
>
> Kızım ile saklambaç oynarız, evcilik oynarız. Küçük oğlum ile "cee" oynarız (Görüşme 8, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Annelerin ifadelerinde çocukları ile oyun oynama sebepleri ile çocuk ile ilgilenmenin ve oynamanın verdiği yorgunluk dikkat çekmiştir. Anneler bu durumu şöyle özetlemişlerdir:

> Saklambaç oynuyoruz, kreşte top oynuyoruz. Bende yoruluyorum sıkılıyorum yeterin gayri diyorum çocuklara (Görüşme 15, 26 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Oynamazsam sıkılıyor, oyuncak ile oynarız. Ben şarkı söylüyorum o oynuyor, ben onun ile oynamak zorundayım (Görüşme 16, 23 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).

Bu bulgular doğrultusunda annelerin cezaevinde kapalı ortam ve oyuncak yetersizliğinden dolayı çocukları ile en çok geleneksel oyunları oynadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.
Samur, Aydoğan ve Tunç'un (2015) geleneksel oyun ve oyun materyallerine ilişkin veli görüşlerini inceledikleri çalışmada anne babaların çocuklarıyla en çok saklambaç ve evcilik oyunları oynadıkları, oyun materyallerinden ise ipli bulmaca, kağıt çekmece ve kağıttan uçak yaptıkları belirlenmiştir.

Ahioğlu Lindberg (2012) çocuk oyunlarında iki kuşakta olan değişimi incelediği çalışmasında anne babaların çocukların oyunlarına katıldığını ve desteklediğini ancak büyük anne ve büyük babalarda böyle bir durumun olmadığını saptamıştır.

Annelerin çocukları ile oyun oynama süresi incelendiğinde 13 anne 1 saatten daha az, 10 anne 1-2 saat arasında 8 anne ise 3 saat ve daha fazla çocukları oyun oynadıkları görülmektedir.

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oynadığı Oyunlar

Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuklar bulundukları koğuştaki anneleri ile birlikte kaldığı odada oyun oynayabilmektedirler. Çocukların bulundukları koğuşta sayısı 2 ile 9 arasında değişen başka çocuklar da bulunmaktadır. Anneler koğuşun ortak alanına bir battaniye sermekte çocuklar bu battaniye üzerinde oyun oynamaktadırlar. Çocukların anlaşamaması, oyuncağı paylaşamaması ve yaş gruplarının farklılığı gibi durumlar oynanan oyunların kısa sürmesine neden olmaktadır. Koğuş sisteminin merdivenli olması ve odalarda halı olmaması özellikle 0-2 yaş arasında ki çocukların sürekli anne kucağında olmasını zorunlu kılmaktadır. Anneler çocukların oyun oynama durumları ile ilgili sıkıntılarını "diğer çocuklar saldırgan dayak yiyor onun için odadan pek dışarı çıkartmıyorum", "merdivenler var düşecek diye çok korkuyorum", "kavga ediyorlar", "gürültü yaptıklarında koğuştakiler kızar" şekilde belirtmişlerdir.

Çocuklar anneleri ile birlikte cezaevi yönetiminin belirlediği saatlerde kreşe gitmektedirler. Bir grup anne ve çocuk sabah saatinde bir grup anne ve çocuk ise öğleden sonra kreşe gidebilmektedir.

Cezaevinde annesi ile beraber kalan çocuğun koğuşta ve kurum kreşinde oynadığı oyunlar, tek başına mı yoksa arkadaşlarıyla oynamayı tercih ettiği, tek başına oyun oynadığı süre, arkadaşları ile oyun oynadığı süre incelenmiştir. Bu doğrultuda ortaya çıkan bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 23
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oynadığı Oyunlar

Oynanan oyunlar	f
Evcilik oynama, bebek ile oynama	15
Bisiklete binme –kaydıraktan kayma- salıncağa binme	12
Legolar ve müzikli oyuncaklar ile oynama	7
Saklambaç – Kovalamaca	6
Top oynama	4

Tablo 23 incelendiğinde cezaevinde çocukların en fazla bebekleri ile evcilik oynadığı, çocuklar kreşe gittiklerinde çoğunlukla salıncak, bisiklet, kaydırak gibi oyun araçları ile oynadıkları anlaşılmaktadır. Çocukların legolar, müzikli oyuncaklar, top, saklambaç, kovalamaca gibi oyunların çocukların oyunları arasında yer aldığı görülmektedir.
Anneler çocuklarının oyununu şu şekilde aktarmışlardır.

> Pandayı bebek yapar, güzelce sarar oynar beşiğe koyar sallar. Ortak alana bir battaniye seriyoruz 4'ü birlikte oynar (Görüşme 31, 39 yaşında, yağmadan hükümlü).
>
> Evcilik, saklambaç oynar. Okulda bana yaptıklarını anlatıyor. Sandalyeleri dizer. Bağırarak şarkı söylüyor. O zaman koğuştakiler kızar. Akşam olunca misafirliğe gidelim diyor. Kreşte legolar ile oynar (Görüşme 8, 24 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Yemek pişirir gibi yapar, çaputlardan bebek yapar, bulaşık yıkar beni taklit ediyor (Görüşme 4,34 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Kreşte bisiklet oynar, arkadaşları ile oynar, salıncağa biner, kaydıraktan kayar (Görüşme 26, 32 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Bu bulgular doğrultusunda cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oynadığı oyunların evcilik ve hareketli oyunlar olduğu anlaşılmaktadır.

Eliküçük ve Kandemir (2015) birinci sınıf ve okul öncesinde çocuğu olan ebeveynlerin oyun ve oyuncak görüşlerinin incelendiği çalışmada okul öncesi çocuklarının en çok evcilik, saklambaç ve top oyunları, birinci sınıf öğrencilerin ise evcilik, saklambaç, ip atlama gibi oyunları oynadıkları tespit edilmiştir.

Kurt (2015) çalışmasında ebeveynlerin çocukların oynadıkları oyuncakları kız çocuklarının

bebek, pelüş oyuncak, erkek çocuklarının ise top, silah, araba olarak ifade ettiklerini belirtmiştir.

Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyun arkadaşı ve oynadığı süre Tablo 24'de gösterilmiştir.

Tablo 24
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Arkadaşı ve Oynadığı Süre

Tercih Ettiği Oyun Arkadaşı		Oynadığı Süre		
			Kendi	Arkadaş
	n		n	n
Kendi	13	1 saatten daha az	10	12
Arkadaş	18	1 saat	16	15
		2 saat	5	4

Tablo 24'de cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuklardan 18'nin arkadaşları ile oynamayı 13'nün ise tek başına oynamayı tercih ettiği görülmektedir. Araştırmada çocukların oyun oynama süreleri incelenmiş ve bu inceleme sonucunda 10 çocuk 1 saatten daha az, 16 çocuk 1 saat, 5 çocuk ise 2 saat boyunca tek başına oyun oynadığı anlaşılmaktadır. 12 çocuk 1 saatten daha az, 15 çocuk 1 saat, 4 çocuk ise 2 saat boyunca arkadaşları ile oyun oynadığı görülmektedir. İki hükümlü anne çocuğunun oyun arkadaş tercihini şu şekilde ifade etmiştir.

> Diğer çocuklar hırpaladıkları zaman tek başına kalmayı tercih ediyor (Görüşme 14, 27 yaşında, hırsızlıktan tutuklu).
>
> Geçinemiyorlar 1 saat sonra kavga etmeye başlıyorlar (Görüşme 17,42 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).
>
> Koğuşta 6 çocuk var kavga etmesinler diye her istediğinde oynatamıyorum (Görüşme 26,32 yaşında hırsızlıktan hükümlü).

Çocukların çoğunlukla arkadaşları ile oyun oynamayı tercih ettikleri ve tek başlarına da arkadaşları ile de en fazla 1 saat boyunca oyun oynadıkları söylenebilir. Çocukların sergilemiş oldukları davranış problemleri ile oyuncak yetersizliğinin çocukların oyun oynama sürelerini etkilediği görülmektedir.

Cezaevindeki Annenin Oyuncak Yapımı

Annelere cezaevinde oyuncak yapımı ile ilgili soru da sorulmuştur. Bu doğrultuda 18 anne cezaevinde çocuğuna oyuncak yapmadığını 13 anne ise yaptığını belirtmiştir. Oyuncak yapmayan anneler durumu şu şekilde özetlemişleridir:

> Kıyafetler sınırlı, yastık sınırlı ne var ki ne yapayım (Görüşme 19, 31 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).

> Oyuncak yapmayı bilmiyorum neyle yapacam (Görüşme 10, 23 yaşında, hırsızlıktan hükümlü). Burada bezden bebek yapıyorlar. Çocuğun ilgisi olmadığı için ben yapmadım". (Görüşme 2, 34 yaşında suç örgütlemeden hükümlü).

Oyuncak yapan annelerin ifadelerinden çocuklarına bez bebek ve beşik yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu annelerden biri durumu: "Bebek diktim. Oğlanın pantolunu kestim. Yastığın içini aldım bebeğin içini doldurdum (Görüşme 8, 24 yaşında hırsızlıktan hükümlü)." ifade ederken bir diğeri "Kaşıktan yazmalardan bebek yaptım (Görüşme 14, 27 yaşında, uyuşturucudan tutuklu)." şeklinde belirtmiştir.

Bir hükümlü anne çocuğunun oyuncağını "Çocuğum ne bulursa onun ile oynar. Kola şişesi, poşet. Portakal veririm ona al sana top diye" (Görüşme 13) şeklinde ifade etmiştir.

Hükümlü annelerin gerekli materyallerin olmadığından dolayı oyuncak yapımının sınırlı olduğu söylenebilir.

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Hakkından Yararlanma Durumu

Çocuğun kendine özgü bakım ve ihtiyaçları vardır. Bu durum çocuğu yetişkinin koruma yönlendirmesine muhtaç konuma getirmektedir. Yetişkinin elindeki gücü kullanmasından kaynaklanan ihmal ve istismar durumları çocuk haklarının gerekliliğini ortaya koymuştur. Oyunun çocuğun hayatındaki önemi çocuk hakları kapsamında ele alınmış bu doğrultuda Çocuk Hakları sözleşmesinin 31. Maddesinde çocuğun dinlenme, boş zaman, oyun oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerine, kültürel ve sanatsal yaşama hakkı yer almıştır. Ancak dünyada şehirleşme, oyunun ticaretleşmesi ve yoksul ülkelerde ki çocuk işçiliğinin artması gibi etkenler çocukların oyun hakkından yararlanmasını kısıtlamıştır. Oyun hakkı kısıtlanan bir başka grup ise bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan çocuklardır. Bu doğrultuda cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların oyun hakkından yararlanma durumları incelenerek ve Tablo 25'de gösterilmiştir.

Tablo 25
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Hakkından Yararlanma Durumu

Oyun Hakkından Yararlanma Durumu	f
Kreş var	10
Haftanın 4 günü kreş var diğer günler yok	6
Kısıtlı şartlar 1-2 saat yetmiyor	3
Kreş çok soğuk	5
Odada oynayacağı alan yok	4
Oyuncağı yok	5

Tablo 25 incelendiğinde annelere çocuk hakları konusunda bilgileri sorulmuş ve annelerin bu konuda herhangi bir bilgisi olmadığı görülmüştür. Annelere çocuğun burada oyun oynama hakkından yeterince yararlanma sorusu sorulduğunda ise annelerin bir kısmı cezaevinde kreş olduğu için çocuğun yeterince oyun oynadığını belirtmiştir. Çocuğu 14 aylık olan bir anne bu durumu "Haftanın 4 günü kreş var. Burada oynuyor. Kalan diğer saatlerde besleniyor ve uyuyor" (Görüşme 2) şekilde özetlemiştir.

Annelerin bir kısmı ise cezaevinde kreş olduğunu ancak kreş saatlerinin ve günlerinin kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir. Bazı annelerde odalarında oyun oynamak için yeterli alan ile oyuncağın olmadığını ifade etmişlerdir. Bu durumu anneler şu şekilde aktarmışlardır:

> Burada çocuk için kısıtlı şartlar olduğu için yararlanamıyor. Kreşte oynayacağı bir saat sonra tekrar koğuşa gelecek (Görüşme 19, 31 yaşında, uyuşturucudan tutuklu).
>
> Koğuşumuz merdivenli o nedenle çocuk hep kucağımda çok bırakamıyorum (Görüşme 1, 35 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).
>
> Odada oyuncak yok çocuk fırça sapları ile oynuyor. Kreşe gelmek de düzenli değil (Görüşme 28, 33 yaşında, uyuşturucudan hükümlü).
>
> Yaz olunca kreş iyi ama kışın çok soğuk oluyor çocuğu getiremiyorum (Görüşme 18, 28 yaşında, hırsızlıktan hükümlü).

Annelerin ifadelerinden oyuncak eksikliği ile koğuş şartlarının kısıtlı olması çocuğun oyun oynama durumunu olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Ortaya çıkan bulgular doğrultusunda cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların oyun hakkından yeterince yararlanmadıkları anlaşılmaktadır. Devlet politikalarında çocuğun oyun hakkının yer alması ayrıca anne ve babalarında bu konuda bilinçlendirilmesi çocuğun bu hakkından daha fazla yararlanmasını sağlayabilir.

Bu bağlamda Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı tarafından "İçerde Çocuk Var" adıyla cezaevlerinde anneleri ile kalan 0-6 yaş grubu çocuklar için kreş iyileştirme projesi başlatılmıştır. Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların cezaevi dışındaki yaşıtları ile eşdeğer bir eğitim şansına sahip olmalarını sağlamak, cezaevlerinde dış mekân oyun alanları ile anaokulları oluşturmak yürütülen bu projenin hedefleri arasında yer almaktadır (http://www.icerdecocukvar.com).

Çelen (1999) farklı sosyo- ekonomik düzeydeki anne ve babaların oyun hakkına ilişkin görüşlerini incelediği çalışmasında alt sosyo ekonomik düzeydeki anne babaların çocuğu geliştirebilecek tek yolun eğitim olduğu görüşünde olduklarını belirtmiştir.

Aileler çocuğun oyun oynaması için güvenli ve uygun mekânlar oluşturabilmeli ve aşırı müdahale etmeden çocuğun serbestçe kendini gerçekleştirmesini sağlamalıdır. Bu durumun

gerçekleştirilmesi ancak ana-babaların bu konuda belirli bir eğitim sürecinden geçmeleri ile sağlanabilir (Oktay,1999).

Yavuzer'in (1994) belirttiği gibi, oyun sırasında çocuğun akran grubu ile etkileşimde bulunup toplumun norm ve değerlerini paylaştığı, kültürel değişimi kolayca özümsediği, mevcut kuralları öğrenip yenilerini geliştirdiği, sorumluluk duygusu geliştirdiği, hak ve özgürlüklerinin sınırını öğrendiği, yaratıcı düşünce özelliği kazandığı düşünülürse hiçte yabana atılmayacak bir aktivite olduğu kabul edilecektir.

4.5. Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Bakış Açısına Göre Oyun ve Oyuncaklarına İlişkin Bulgular

Çocukların yaşamlarının bir parçası olan oyun ve oyuncaklar çok eski zamanlardan beri her çocuk için gereksinim olmuştur. Oyun ve oyuncaklar çocuğunun gelişiminin desteklenmesinde büyük rol oynamaktadır. Ebeveynlerin kültürel yapısı ve sosyo ekonomik düzeyi oyuncağın çeşitliliğini, eğitsel ve işlevsel özelliklerini etkilemektedir. Oyuncakların temini oyun ortamlarının oluşturulması ebeveynler tarafından sağlanmaktadır. Ancak bu durum cezaevinde bulunan anneler için pek mümkün olmamaktadır. Kısıtlı çevre koşulları ve uyarıcı eksikliğinin en fazla çocuklar üzerinde olumsuz etkisi düşünüldüğünde cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun bulunduğu ortamdan etkilenmesi kaçınılmaz bir durumdur. Bu durumu en aza indirgeyebilmek için çocuğun en önemli haklarından olan oyun hakkının ve oyuncak gereksiniminin en iyi şekilde sağlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda araştırmada cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyun ve oyuncakları çocuğun bakış açısına göre de incelenmiştir. Araştırmada 36 ay ve üstü olan 13 kız ve 3 erkek çocuk ile görüşme yapılmıştır. Çocuk bakış açısına göre cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyuncak çeşitleri, sevdiği oyuncak, oynadığı oyun, oyun arkadaşı, oyun oynamak istediği kişi temaları altında toplanarak tablolar halinde sunulmuştur.

Cezaevinde Oyun ve Oyuncak

Çocuğa "Hangi oyuncakların var? "En çok hangi oyuncağını seviyorsun?", "Oyuncakların ile neler oynuyorsun" sorularına verdikleri cevaplar Tablo 26' da görülmektedir.

Tablo 26
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun ve Oyuncak Algısı

Oynadığı Oyun	f	Sahip Olduğu Oyuncak	f	Sevdiği Oyuncak	f
Bebeklerim ile oynuyorum	10	Bebek	11	Bebek	7
Top ile oynuyorum	3	Araba	1	Araba	1
Şarkı söylüyorum	2	Top	1	Top	2
Araba sandalye sürerim	2	Lego	1	Kreşteki oyuncaklar	2
Annemin sırtına binerim	1	Yap-boz	1	Yap- boz	1
Cevapsız	4	Dolgu oyuncak	4	Cevapsız	2
		Hiç yok	2		
		Cevapsız	3		

Tablo 26 incelendiğinde çocukların cezaevinde oynadıkları oyunların "Bebeklerim ile oynuyorum"(10), "Top ile oynuyorum" (3), "Şarkı söylüyorum" (2), "Araba sandalye sürerim"(2), "Annemin sırtına binerim" (1) olduğu görülmektedir. 4 çocuk ise bu soruya cevap vermemiştir.

Çocukların sahip olduğu oyuncakların ise bebek (11), araba (1),top (1), lego (1), yap-boz (1), dolgu oyuncak (ayı, maymun..) (4) olduğu görülmektedir. İki çocuk koğuş odasında oyuncağının olmadığını, 3 çocuk ise bu soruya cevap vermemiştir. "En çok hangi oyuncağını seviyorsun? sorusuna çocuklar bebek (7), araba (1), top (2) kreşteki oyuncaklar (2), yapboz (1) şeklinde cevap vermişlerdir. 2 çocuk ise bu soruya cevap vermemiştir.

Ortaya çıkan bulgulara göre cezaevinde çocuğun sevdiği oyuncak ile sahip olduğu oyuncakların benzerlik gösterdiği, bunun ile birlikte oyuncak çeşitliliğinin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Oyuncak çeşitliliği yetersizliğinin benzer oyunların oynanmasına neden olduğu bir çocuk görüşmecinin "Bebek oynuyorum, bir daha bebek ile oynuyorum" ifadesinden daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukların oynadıkları oyunlar arasında en fazla evcilik oyununun olduğu görülmüştür. Çocuklar oyunlarını şu şekilde aktarmıştır:

> Bebeklerim ile oynuyorum. Onlara yemek yapıyorum. Yatırıyorum. Salıncağa biniyorum. Bisiklete biniyorum (Çocuk Görüşme 21, 62 aylık).
>
> Top ile oynuyorum. Bebeğim ile oynarım. Bebeğimi uyutuyorum Yemek yediriyorum (Çocuk Görüşme 8, 41 aylık)
>
> Top ile oynuyorum. Arkadaşım F…. ile oynuyorum. Arkadaşımı bizim koğuşa çağırıyorum. Topu ben ona atıyorum O bana atıyor (Çocuk Görüşme 15, 48 aylık).

Can, Tezel Şahin ve Güngör (2016) çocuk bakış açısına göre oyun ve oyuncakların incelendiği çalışmada, çocukların evcilik, bebekcilik, komşuculuk, doktorculuk, arabacılık, savaşçılık, polisçilik, aslancılık gibi oyunlar oynadıkları bulunmuştur. Bununla birlikte alt sosyo-ekonomik düzey aile çocuklarının daha fazla dışarı oyunlarını üst ve orta sosyo-ekonomik aile çocuklarının ise içeri oyunlarını oynadıkları tespit edilmiştir.

Cezaevinde Oyun Arkadaşı

Çocukların cezaevinde kimin ile oyun oynadığı, en çok sevdiği oyun arkadaşı ve oyun oynamak istediği kişi ile ilgili bulgular Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 27
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun Arkadaşı

Oyun Arkadaşı	f	Oynamak İstediği Kişi	f	En çok Sevdiği Oyun Arkadaşı	f
Arkadaş	6	Kardeşlerim	5	Arkadaşım	7
Annem	6	Arkadaşım	2	Annem	6
Kardeşim	2	Annem	1	Cevapsız	3
Tek Başıma	1	Cevapsız	8		
Cevapsız	1				

Çocuğa "En çok kimin ile oynuyorsun" sorusu sorulmuştur. Bu durum "Oyun Arkadaşı" teması altında analiz edilerek Tablo 27'de sunulmuştur. Buna göre; çocukların oyun arkadaşının çoğunlukla koğuşta bulunan arkadaşı ya da annesi olduğu anlaşılmaktadır. Cezaevinde kardeşi olan 2 çocuk kardeş ile, bir çocuk ise tek başına oynadığını belirtmiştir. 1 çocuk ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Çocukların "En çok nerede ve kiminle oynamak istersin" sorusuna verdikleri cevaplar "Oynamak İstediği Kişi" teması altında toplanmıştır. Bu doğrultuda çocuklar oyun oynamak istedikleri yeri "dışarı" ya da "ev" olarak ifade etmişlerdir. 5 çocuk oyun oynamak istedikleri arkadaşı "kardeşlerim" olarak belirtmiştir. Görüşmelerde kardeşi yanında olan bir çocuk bu durumu "diğer kardeşlerim" şeklinde dile getirmiştir. 2 çocuk koğuş arkadaşlarını, 1 çocuk annesini, 8 çocuk ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Çocukların "En çok sevdiği oyun arkadaşını söyler misin?" sorusuna verdikleri cevaplar "En Çok Sevdiği Oyun Arkadaşı" teması altında toplanmıştır. Buna göre çocukların en çok sevdiği oyun arkadaşının koğuş arkadaşları ile anneleri olduğu anlaşılmaktadır. 3 çocuk ise

bu soruyu cevapsız bırakmıştır. İki çocuk görüşmede en çok sevdikleri oyun arkadaşını şu şekilde ifade etmişlerdir:

> Annem ile oynamayı çok severim. Topa hızlı vurarak oynamayı çok severim (Çocuk Görüşme 10, 58 aylık)
>
> Arkadaşlarım ile oynamayı severim. Onları çok seviyorum (Çocuk Görüşme 3, 40 aylık).

Miller ve Kuhaneck (2008) çocukların oyun tercihlerini inceledikleri araştırmada çocukların oyun arkadaşı olarak arkadaşlarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Buna neden olarak çocuklar arkadaşlarıyla oynamanın daha eğlenceli olduğunu, çünkü onların koşup eğlenebildiğini, ancak yetişkinlerin oyun oynayamayacak kadar ciddi olduklarını ifade etmişlerdir.

Bu araştırmada çocukların oyun arkadaşı olarak annelerini tercih etmesi cezaevi şartlarında arkadaş sayısının az olmasından kaynaklanabilir. Bu duruma annelerin cezaevi ortamında oyuncak yetersizliğinden ve kendilerini çocukları ile oynamaya mecbur hissetmeleri başka bir neden olarak söylenebilir.

4.6. Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocukların Resimlerinde Oyun ve Oyuncak Algılarına İlişkin Bulgular

Resim, psiko-pedogojik açıdan çocuğu bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi onun zekâ, çevre özelliklerini yansıtan bir ifade aracı olarak da büyük önem taşır. Yetişkin resminden farklı olarak çocuk resmi iletişim aracı olarak ele alınmış ve eğitimciler için önemi vurgulanmıştır. Resim etkinliğinde çocuk sadece bize resim örneği vermemekte resimden öte bilgiler sunmaktadır. Resmin sanatsal değeri dışında eğitsel ve klinik değeri de bulunmaktadır (Diğler, 2012, s. 69; Köseoğlu 2015; Yavuzer,1998, s.221).

Resim yapmak çocuk için bir tür oyundur. Bu oyunda çocuk özgürdür, çünkü oyunun kurallarını kendisi koyar, renklerini, biçimlerini keyfince belirlemesi onun için oyunun kurallarıdır (Ayaydın, 2011).

Çocuk yaptığı resimler ile duygularını düşüncelerini dile getirmektedir. Resim bize çocuğun gelişim süreci hakkında ipuçları vermektedir. Bu doğrultuda araştırmanın bu bölümünde cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyun ve oyuncakları görüşme tekniği dışında "Oyun ve Oyuncak" konulu resim çalışması ile de incelenmiştir. Çocukların yaptıkları resimler ve resimde yaptıklarını anlatmaları sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Çocukların sanatsal gelişimi, onların gelişim süreçleri ile doğrudan bağlantılıdır. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alındığında geçmişten günümüze geçerliliğini koruyan Lowenfeld'in yaklaşımıdır. Lowenfeld'in karalamadan mantık dönemine uzanan gelişim aşamaları şu şekildedir (Kırışoğlu'dan aktaran, Abacı, 2015, s.32).

- Karalama dönemi (2-4 yaş)
- Şema öncesi dönem (4-7 yaş)
- Şematik dönem (7-9 yaş)
- Gerçekçilik (Gruplaşma) dönemi (9-12 yaş)
- Mantık (Görünürde doğalcılık) dönemi (12-14 yaş)

Lowenfeld'in sanatsal gelişim aşamaları düşünüldüğünde cezaevinde annesi ile beraber kalan çocukların çoğunluğunun sanatsal gelişiminin karalama döneminde olduğu görülmektedir. Bu duruma ilişkin örnek resimler Resim 1 ve Resim 2 de gösterilmiştir.

Resim 1. *Karalama dönemi*

44 aylık olan 4. çocuk görüşmeci resmini anlatmamıştır.

Resim 2. Karalama dönemi

Bebeklerim ile oynarım elime alıp oynuyorum (Çocuk 11, 49 aylık).

Resimlerde Oyun

Çocukların resimlerine yansıyan oyunlar Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 28

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Resimlerinde Oyun

Oynadığı Oyun	f
Evcilik- Bebekçilik	8
Arabacılık	4
Parkta oyun oynamak	1
Cevapsız	3

Tablo 28'de çocukların yaptıkları resimlerde evcilik ve arabacılık gibi oyunların ortak özellik olarak çizildiği görülmektedir. Bu resimlerin bazılarında sadece oyuncak çizilmiş, bazı resimlerde ise çizilen oyuncak ile beraber oynanan oyunların ayrıntılarını da resimlere yansımıştır. Bu duruma ilişkin örnekler Resim 3, Resim 4, Resim 5, Resim 6'da verilmiştir.

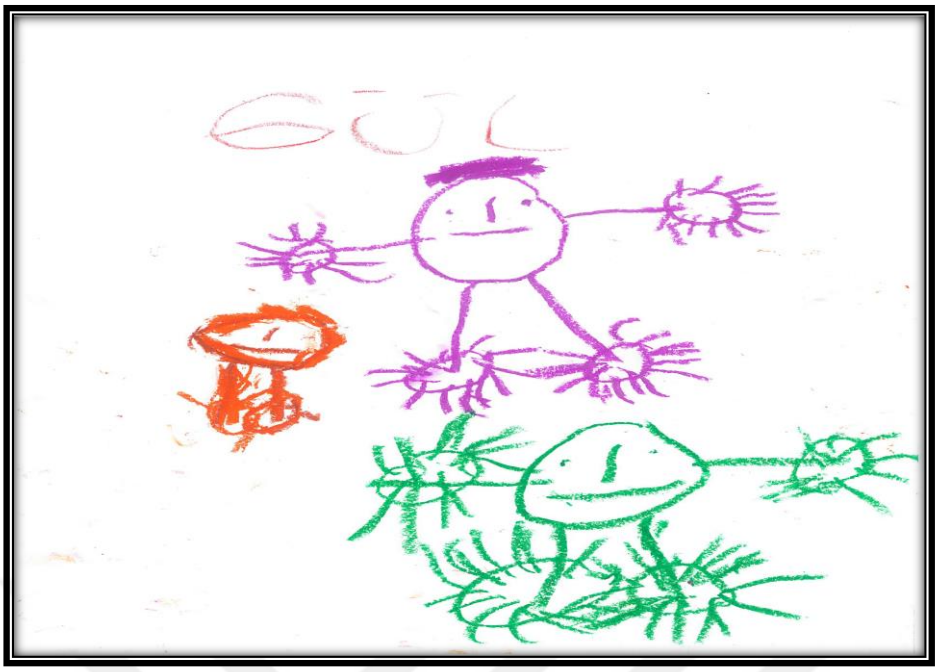
Resim 3. Resimlerde oyun

Araba çizdim (Çocuk 24, 41 aylık).

Resim 4. Resimlerde oyun

Bebek çizdim (Çocuk 5, 39 aylık).

Resim 5. *Resimlerde oyun*

Bebekler oyun oynuyorlar Saklambaç oynuyorlar (Çocuk 25, 68 aylık).

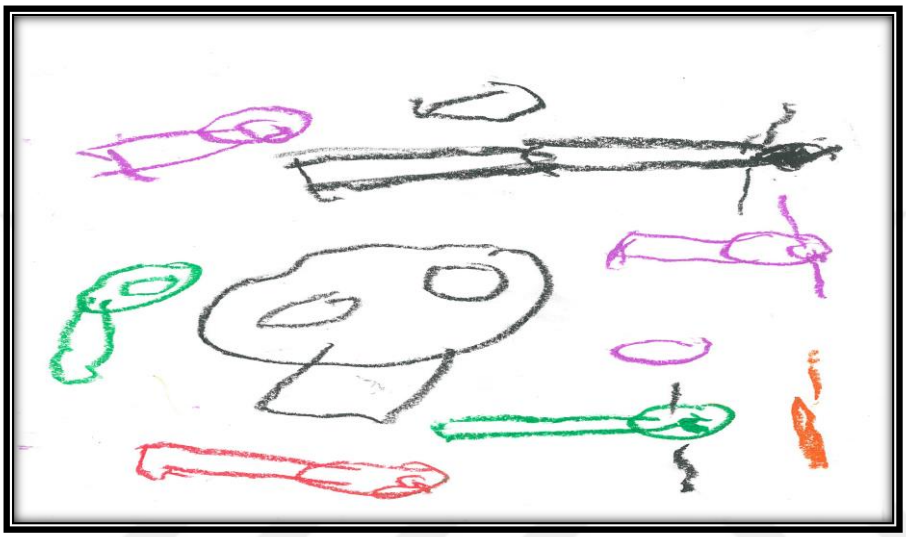
Resim 6. *Resimlerde oyun*

Kuş çizdim. Bebek çizdim. Top oynuyorum. Bebek ile oynuyorum, yatırıyorum, yemek veriyorum (Çocuk 10, 58 aylık).

Benzer şekilde Karaman ve Köksal (2011) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların yaptıkları resimlerde oyuncak çizimlerinin inceledikleri çalışmada kızların oyuncaklarıyla en fazla evcilik oynamayı, erkeklerin ise daha çok arabacılık oynamayı tercih ettiklerini saptamıştır.

Rothlein ve Brett (1987) çocuk, öğretmen, ebeveyn oyun algılarını inceledikleri araştırmada çocukların çoğunlukla koşma, bisiklet sürme, sallanma gibi harekete dayalı etkinlikleri, Barbie gibi oyuncak bebekleri, arabaları ve sanat aktivitelerini oyun olarak gördüklerini belirtmiştir.

Resimlerin bir kısmında ise çocuklar kardeş ve babaları ile oynadıkları oyunları çizmişlerdir. Bu duruma ilişkin örnek resimler Resim 7 ve Resim 8 de gösterilmiştir.

Resim 7. Resimlerde oyun

Babam ben ablam parka gidiyoruz. Orada oynuyoruz (Çocuk 21, 62 aylık).

Resim 8. Resimlerde oyun

Bebekler yemek yiyor. Babamın resmini çizdim. Babamın ismi "i" ile başlıyor. Kreşteki oyuncakları çizdim (Çocuk 8, 41 aylık).

Resim 7'de resmi yapan çocuk ilk önce üç isim söyleyerek resimde ki kişileri belirtmiştir. Araştırmacı tarafından bu kişilerin kim olduğu sorulduğunda ise "babam, ablam, ben" yanıtı alınmıştır. Çocuk resminde oyun mekânının park olduğunu ifade etmiştir. Buna benzer bir durum Resim 8'de de görülmektedir. Bu resimde çocuğun cezaevinde bulunduğu buradaki oyuncakları çizdiği yanındaki kişinin ise babası olduğu anlaşılmaktadır. Görüşmede çocuk babasının resmi ile babasının isminin baş harfini de resimde çizdiğini belirtmiştir.

Ortaya çıkan bulgulara göre çocukların oyunlarının evcilik ve arabacılık olduğu görülmektedir. Çocukların resimlerine cezaevindeki oyun ve oyuncaklarının dışında cezaevine girmeden önceki oyunları ve ailesine olan özlemi de resimlere yansımıştır.

Sarkar ve Gupta (2015) cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların cezaevindeki hayatını inceledikleri araştırmada çocukların baba ve diğer aile üyelerinin sevgisinden mahrum kaldıklarını belirtmiştir.

Çocukların babaya olan sevgisi resimlerinde dikkati çeken bir durum olmuştur. Cezaevi sisteminde açık görüşlerin kısıtlı olması, mahkûmların ailesinden uzak bir şehirdeki cezaevinde bulunması çocukların babalarını ya da diğer aile üyelerini daha az görmelerine neden olmaktadır.

Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların resimlerine yansıyan oyuncaklar Tablo 26'da gösterilmiştir.

Resimlerde Oyuncak

Tablo 29
Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Resimlerinde Oyuncak

Oynadığı Oyuncak	f
Bebek	8
Araba	3
Top	2
Kreşteki Oyuncaklar	2
Cevapsız	3

Çocukların yaptıkları resimlerde bebek, top, araba oyuncaklarının ortak özellik olarak çizildiği görülmüştür. Bu duruma ilişkin resimlerden örnekler aşağıda gösterilmiştir.

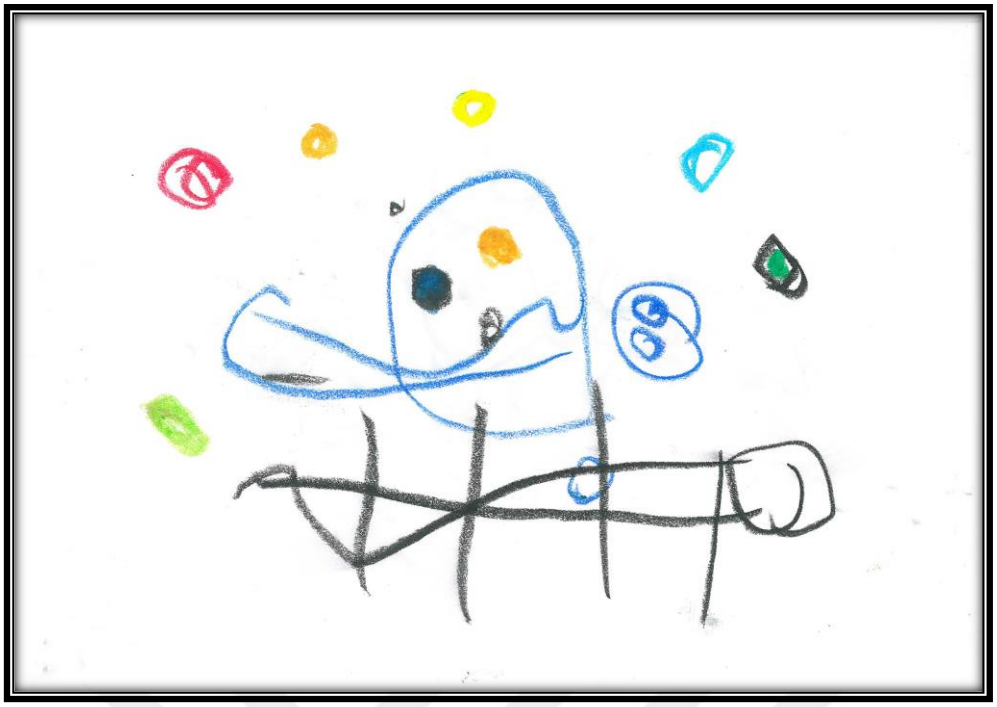
Resim 9. *Resimlerde oyuncak*

Top (Çocuk 18, 44 aylık)

Resim 10. Resimlerde oyuncak

Çiçek, bebek, bebeğimi öpüyorum yemek pişiriyorum (Çocuk 9, 40 aylık).

Resim 11. Resimlerde oyuncak

Araba çizdim, bebeğimi çizdim (Çocuk 3, 40 aylık).

Çocuklar çizimlerinde oyuncakları belirli hatlarla çizememişler çocukların resim görüşlerinden bu çizilen figürlerin araba ve bebek olduğu anlaşılmıştır.

Adak Özdemir ve Ramazan (2012) oyuncağa çocuk, anne, öğretmen bakış açısı araştırmasında çocukların oyuncak denildiğinde genellikle cinsiyete özgü olarak nitelenen bebek ve araba gibi oyuncakları ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Çizme eylemi süreklilik kazanınca çocukların kontrolsüz çizgileri kontrollü çizgilere dönüşür. Ortaya çıkan şekiller yetişkinler için bir anlam ifade etmeyebilir ama çocuklar çizdikleri hakkında uzun uzun öyküler anlatabilirler (Abacı, 2015, s.35).

Ancak bu araştırmada cezaevinde annesi ile beraber kalan çocukların anlatımlarının çok iyi olmamasından kaynaklı çocuklar resimlerini çok kısa anlatmış, üç çocuk ise resmini hiç anlatamamıştır. Çocukların kas gelişimlerinin beklenen düzeyde olmadığı görülmüştür. Cezaevi koğuşlarda resim boyalarının bulundurulmaması çocukların kas gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Cezaevlerinde resim yapma çizim yapma olanaklarının ve ortamının hazırlanması bu çocukların kas gelişimlerine katkı sağlayabilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada cezaevinde yanında çocuğu olan annelerin ve çocuklarının oyun ve oyuncak hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda cezaevinde çocuğu yanında olan annelerin ve yanlarında kalan çocukların mevcut durumları ile çocukların oyun ve oyuncak özellikleri annelerin ve çocukların bakış açısıyla ele alınarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları ile ilgili sonuçlar annelerin ve çocukların cezaevi durumu, annelerin ve çocukların cezaevi yaşantısı, annelerin çocuğun oyun ve oyuncakları ile ilgili görüşleri, cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun oyun ve oyuncak özellikleri, çocuk bakış açısına göre oyun ve oyuncaklar ve cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuğun resimlerine yansıyan oyun ve oyuncak olarak ele alınmıştır.

Cezaevindeki Annelerin ve Çocuklarının Cezaevi Durumuna İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan annelerin sosyo–demografik özellikleri incelendiğinde genelde ilkokul mezunu veya okuryazar olmayan, evli, vasıfsız işlerde çalışan, alt sosyo ekonomik ailelerde yaşayan kadınlar olduğu görülmüştür. Annelerin en fazla işlediği suç türleri hırsızlık ve uyuşturucu ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Annelerin suç işleme nedenleri arasında yoksulluk ve gelir getiren bir işte çalışmamaları dikkati çekmiştir.

Dışarıdaki çocukların bakımı anneler için önemli bir unsur olarak görülmektedir. Çocuklarından haber alamama bu unsurlar arasında yer almaktadır. Anneler için önemli olan başka bir konu ise cezaevinde çocuk bakımına ilişkindir. Annelerin çocuğunun küçük olması dışarda bakacak kimsesinin olmaması gibi nedenlerin cezaevinde çocuk bakımına yol açtığı

görülmektedir. Ayrıca anne ile çocuk arasında oluşan duygusal bağ cezaevinde çocuk bakımını etkilemektedir. Anneler çocuk bakımında en çok beslenme ve giyim ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadırlar. Bununla birlikte annelerin en çok zorlandıkları başka bir durum ise çocukların davranış problemleridir. Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının yaşları ile orantılı olarak arttığı görülmüştür. Annelerin odalarında bulunan oyuncakların yetersizliği ve cezaevinde bulunan kreş saatlerinin kısıtlı olması cezaevinde çocuk büyütmeyi zorlaştıran başka bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cezaevindeki Annelerin ve Çocukların Cezaevi Yaşantısına İlişkin Sonuçlar

Araştırmada incelenen başka bir konu ise annelerin ve çocuklarının cezaevi yaşantısıdır. Çocuğu yanında olan annelerin cezaevi yaşantısında temizlik, uyku, yemek ve çocuklarının öz bakımı gibi rutin işler yer almaktadır. Anneler cezaevinin sunduğu eğitim programlarına ve atölye çalışmalarına katılamamaktadırlar. Çocuğu yanında olan anneler için ceza süresinin daha hızlı geçtiği görülmüştür. Çocukların cezaevinde bir günü ise televizyon izleyerek, uyuyarak ve kurum kreşinde 1-2 saat oyun oynayarak geçmektedir.

Bu çalışmada çocuğun annenin cezaevi yaşantısının merkezinde olduğu tespit edilmiştir. Çocuğun cezaevi ortamında annesinin arkadaşı gibi olduğu ortaya çıkmıştır. Annenin cezaevi yaşantısında çocuğun varlığının daha anlamlı ve değerli olduğu görülmüştür. Ayrıca annelerin cezaevinde çocuk büyütme ile çocuğunun dışarıda olması arasında ikilimler yaşadıkları belirlenmiştir. Anneler dışarıdaki çocuklarının annesiz kalmasından dolayı kendilerini yetersiz anne olarak nitelendirdikleri görülmüştür.

Cezaevindeki Annelerin Çocuk Oyun ve Oyuncakları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Anneler oyun ve oyuncağı eğlenme, rahatlama ve eğitici olarak görmektedirler. Anneler oyun oynama gerekliliğini çocuğu mutlu etmek ve ona annesi olduğunu hissettirmek, arkadaşı olmak ve çocuğa bir şeyler öğretmek olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Anneler oyuncak alırken çocuğa zarar vermeyen sağlıklı oyuncakları tercih etmekte ve anneler çocuğun ilk oyuncağını çocuk 6 aylık olduktan sonra aldıkları anlaşılmaktadır. Bazı

annelerin ise hiç oyuncak alamadıkları tespit edilmiştir. Annelerin çocukları gürültülü, kırıcı ve kendine zarar verdikleri zaman oyunlarına müdahale ettikleri belirlenmiştir.

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Oyun ve Oyuncak Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Çocuğun hayatında oyun ve oyuncağın önemi düşüldüğünde cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların sahip oldukları oyuncak sayısı ve çeşidinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Çocukların hep aynı tür oyuncaklar ile oynadıkları bu oyuncakların eğitici ve işlevsel yönünün olmadığı tespit edilmiştir. Oyuncak yetersizliğinden dolayı annelerin çocukları ile saklambaç, körebe gibi oyunları oynadıkları görülmüştür. Anneler cezaevi ortamında kendilerini çocukları ile oyun oynamaya mecbur hissettikleri saptanmıştır. Anneler çocuklarının cezaevi sıkıntılarını unutturmak için oyun oynamaktadırlar. Çocuklar koğuş arkadaşları ile oyun oynamayı tercih ettikleri ve oyun oynama süresinin 1 saati geçmediği belirlenmiştir. Çocukların arkadaşları ile oyun oynama sürelerinin kısa olmasının oyuncak yetersizliği ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Çocukların oynadıkları oyunlar ise bebekçilik, evcilik, arabacılık gibi oyunlardır. Annelerin gerekli materyallerin olmadığından dolayı oyuncak yapımının sınırlı olduğu söylenebilir. Cezaevi şartlarının çocuklar için uygun olmayışı, çocukların sahip olduğu oyuncak sayısının azlığı ve kısıtlı kreş saatleri çocukların oyun hakkından tam olarak yararlanamama sonucunu ortaya koymaktadır.

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocuğun Bakış Açısına Göre Oyun ve Oyuncaklara İlişkin Sonuçlar

Çocukların sahip olduğu oyuncaklar bebek ve araba ile sınırlıdır. Çocukların sahip olduğu oyun ve oyuncakların çeşidinin az olması çocukların benzer oyunlar oynamasına neden olmaktadır. Cezaevinde çocuğun oyun arkadaşının annesi ve koğuş arkadaşlarının olduğu görülmüştür.

Cezaevinde Annesi İle Birlikte Kalan Çocukların Resimlerinde Oyun ve Oyuncak Algılarına İlişkin Sonuçlar

Çocukların resimlerine yansıyan oyunların evcilik ve arabacılık olduğu görülmüştür. Resimlere bebek, araba, top gibi oyuncaklar çizilmiştir. Çocukların cezaevinde büyümesi onların gelişimini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Çocukların sanatsal gelişiminin karalama döneminde olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

- Çocuğu ile beraber cezaevinde kalan anneler için cezaevlerinde "ev tipi" mekânlar düzenlenerek çocukların cezaevinin olumsuz etkisinden korunması sağlanmalıdır.
- Cezaevindeki annelere çocuklarının gelişimi ve eğitimi konusunda eğitim programları düzenlenebilir. Bu eğitim programlarının kısa ve sık olması annelerin eğitim düzeyleri dikkate alınarak konuların anlatılması bu eğitim programlarına olan katılımı artırabilir.
- Psiko-sosyal servis uzmanları çocuğu yanında olan anneler için ihtiyaç odaklı grup çalışması yapabilir.
- Cezaevlerinde annelerin çocukları ile oynayabilecekleri oyunların öğretildiği ve oynandığı oyun atölyeleri kurulabilir.
- Bu oyun atölyelerinde gerekli malzemelerin sağlanarak farklı oyuncakların yapımı annelere gösterilebilir.
- Anne çocuk ilişkisi temel alınarak ziyaret saatlerinin uzunluğunun artırılması veya konaklama imkânlarının sağlanması, annelerin dışarıdaki çocukları ile olan iletişimlerinin artmasına olanak sağlayabilir.
- Cezaevlerinde oyun ortamları düzenlenerek çocukların gelişimlerinin desteklenmesi adına gerekli olan oyun ve oyuncak materyalleri artırılabilir. Çocukların sahip olduğu oyuncak çeşidinin niteliğinin artırılması ve kreş saatlerinin daha esnek olması sağlanabilir.
- Cezaevi kreşlerinde kadrolu Okul Öncesi Öğretmeni bulundurulabilir. Cezaevi kreşlerinde çocuklar için eğitim programları uygulanabilir.
- Cezaevinde çocukların resim ve boyama yapmasına fırsat sağlanabilir.
- Bu çocuklar için özel ziyaret modelleri geliştirilmelidir. Bu kapsamda ziyaret günlerinin süresi ve niteliği önem taşımaktadır. Cezaevlerinde ziyaret günlerinde kullanılabilecek oyun odalarının kurulması bu çocukların dışarıdaki kardeşleri ve babaları ile olan ilişkilerin devam ettirilebilmesine, ziyaretlerin daha nitelikli geçmesine olumlu katkı sağlayacaktır.
- Ceza İnfaz Kurumlarında annesi ile beraber cezaevinde kalan çocuklar ve anneleri için sosyal hizmet uygulamalarının niteliği geliştirilmeli bu çocuklar için özel sosyal hizmet birimleri oluşturulmalıdır. Bu birimlerde çocukların gelişimleri takip edilmelidir.

- Bu çocukların cezaevinden çıktıktan sonraki hayatı için topluma uyum çalışmaları (okula başlama, ders başarısı, arkadaş ilişkileri, toplum kurallarına uyum) hem ailesi hem de çocuk için planlanmalı ve takibi yapılmalıdır.
- Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocuklar için eğitim programları düzenlenerek bu programların çocukların gelişimine olan etkisi incelenebilir.
- Cezaevindeki çocukların oyunlarının gözlem tekniği ile incelenmesi çocuğun cezaevindeki oyun ve oyuncak özellikleri hakkında daha ayrıntılı bilgiler elde edilebilir.
- Cezaevinde annesi ile birlikte kalan çocukların cezaevi ve cezaevi sonrası gelişimleri boylamsal çalışmalar ile incelenebilir.
- Çocuğu yanında annelerin çocuğu ile olan iletişimi üzerine araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Abacı, O. (2015). Okul öncesinde sanatsal gelişim. İ. Ulutaş (Ed.), *Okul öncesinde görsel sanat eğitimi içinde* (s.31-54). Ankara: Hedef.

Adalı, R. (2010). *Hapishane koşulları ve mahkumlar sivas e tipi kapalı cezaevi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Adak Özdemir, A. , Ramazan, O. (2012). *Oyuncağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı.* Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi 1, 1-16. 14.09.2015 tarihinde http://ebad-jesr. com/images/MAKALEARSIV/C2S1makaleler/2%20(1)%20-%2001.pdf sayfasından erişilmiştir.

Ahioğlu Lindberg, E. N. (2012). Çocuk oyunlarında iki kuşakta görülen değişim. *International Online Journal of Educational Sciences, 4*(2), 395-410.

Akandere, M. (2006). *Eğitici okul oyunları.* Ankara: Nobel.

Akgün, R. , Duyan, V.(2013). Kadın Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumunda Yaşadıkları Sorunlar Ve Başa Çıkma Tarzlarının Belirlenmesi: Eskişehir Çifteler Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği. *Adli Bilimler Dergisi, Sayı:2 15*.12.2014 tarihinde http://seckin.com.tr/kitap/n/827737148/title/adli-bilimler-dergisi-cilt-12-sayi-2-haziran-2013-i-hamit-hanci.html sayfasından erişilmiştir.

Akkoyunlu, B. (2007). *Anne baba öğretmen kaynak kitabı*. Ankara: Ufuk.

Aksoy. A. B. , Çiftçi, H. D. (2014). *Erken çocukluk döneminde oyun.* Ankara*: Pegem.*

Akyüz, E. (2013). *Çocuk hukuku.* Ankara: Pegem .

Allen, S. , Flaherty, C. , Ely, G. (2010). Throwaway moms: maternal ıncarceration and the criminalization of female poverty. *Journal of Women and Social Work, 25 (2),* 160-172. DOI: 10.1177/0886109910364345 http://affilia.sagepub.com

Anaraki, N. , R. Boostani, D. (2014). Mother–child interaction: a qualitative ınvestigation of imprisoned mothers. *Qual Quant* 48, 2447–2461. http://link.springer.com/ article/10. 1007/s11135-013-9900-y

Anderson, J.K. , Bailey, S. (2010). The Importance Of Play in Early Childhood Development, 07.09.2015 tarihinde http://bright-beginnings-folsom.org/wp-content/uploads/ 2012/ 12/The-importance-of-play-in-early-childhood-development-Montana-State-Un.pdf sayfasından erişilmiştir.

Atabay,T.(2008). *Cezaevi müdürleri ve politika yapıcılar için el kitabı*. 18.12.2014 tarihinde http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/UN ODC Women_andImprisonment_Turkish.pdf sayfasından erişilmiştir.

Ayaydın, A. (2011). Çocuk gelisiminde bir oyun olarak sanat ve resim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (37), 303-316. 12.03.2016 tarihinde http://dergipark. ulakbim. gov.tr/esosder/article/view/5000068434/5000063496sayfasından erişilmiştir.

Balcı, A. (2013). S*osyal bilimlerde yöntem teknik ve ilkeler.* Ankara: Pegem.

Balcıoğu, İ. (2002). *Suç ve kadı*n. 18.10.2015 tarihinde http://www.kriminoloji.com /Suc_ve_Kadin. Balcioglu. Htm sayfasından erişilmiştir.

Boudin, K. (1998). Lessons from a Mother's Program in Prison: A Psychosocial Approach Supports Women and Their Children. *Women and Therapy, 21 (1),* 103- 125. http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1300/J015v21n01_01.

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem.

Can, S. Tezel Şahin, F. Güngör, S. (2016). Play and toy preferences based on children's views. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)* 6, (2), Ver. I, 138-148. http://www.iosrjournals.org/iosr-jrme/papers/Vol-6%20Issue-2/Version-1/W060201138148.pdf.

Cevher Kalburan, N. (2014*).* Okul öncesi dönem çocuklarının dış mekânda oyun fırsatları ve ebeveyn görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 32, 113-135*.

Coyle, A. (2002). *Human Rights Approach to Prison Management – Handbook for Prison Staff.* 28.09.2015 tarihinde http://www.prisonstudies.org/sites/default/ files/resources/downloads/human_rights_prison_management.pdf sayfasından erişilmiştir.

Çakır, F.(2012). Kadın Cezaevleri Hakkında Öneriler. *Hukuk Gündemi*, 2, 98-101. 24.12.2014 tarihinde http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/ hgdmakale /2012-2/26.pdf sayfasından erişilmiştir.

Çakmak, A. (2014). Oyuncak ve Oyun Araç Gereçleri. H. G Ogelman (Ed.),*Yaşamın İlk Yıllarında Oyun: Oyuna Çok Yönlü Bakış içinde* (s. 217-227). Ankara: Pegem

Çelen. N. (1999). *Anababaların çocuğun "oyun hakkı"na iliskin tutumları,* Cumhuriyet ve Çocuk, 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresinde sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara

Çoban, B. (2006). *Okul öncesi eğitimde eğitsel oyunlar.* Ankara: Nobel.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, (2013). http://kdkcocuk. gov.trcontentsfilesYasalDuzenlemeler BM_cocuk_Haklari_Komitesi_Genel_Yorumlari_(17).pdf sayfasından erişilmiştir.

Demir, T. , Onur, B. (2004). *Türkiye' de çocukların oyuncak sandığı: ulusal ve kentsel etmenler* 12.03.2016 tarihinde http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/ 371.pdf sayfasından erişilmiştir.

Diğler, M.(2012). Okul öncesinde resim eğitimi. Ankara: Pegem

Dallaire, D. H. (2007). Children With İncarcerated Mothers: Developmental Outcomes, special Challenges and Recommendations. *Journal of Applied Developmental Psychology* 28, 15–24. http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/ S0193397306001092

Doctoroff, S. (2001) .Adapting the Physical Environment to Meet the Needs of All Young Children for Play *Early Childhood Education Journal*, *Vol. 29, No. 2,* 13.10. 2015 tarihinde http://download.springer.com/static/pdf/ sayfasından erişilmiştir.

Dodge, D.T. , Colker, L.J., Heroman, C. (2002). *The creative currıculum for preschool*. Washington: Teaching Strategies.

Dönmez Baykoç, N. (1992).*Üniversite çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü ve kız meslek lisesi öğrencileri için oyun kitabı*. İstanbul: Esin.

Duman, G. (2010). *Türkiye ve Amerika'da anasınıfına devam eden çocukların oyun davranışlarının incelenmesi 'kültürler arası bir çalışma'*. Doktora Tezi *Gazi* Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ecirli, H. (2014). Anne- Baba-Çocuk ve Oyun. H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış* içinde (s.301-302). Ankara: Pegem.

Eliküçük, A. Kandemir, E.M. (2015). Okul öncesi ve birinci sınıf öğrencilerinin oyun/oyuncak hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılması.*1. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun Ve Oyuncakları Kurultayı bildirileri* 1, 300-314.

Eloff, I. , Moen, M. (2003*). An analysis of mother–child interaction patterns in prison* Early Child Development and Care, 173(6), 711-720 http://dx.doi.org/10.1080/ 0300443032000103070

Erbay, F. , Durmuşoğlu Saltalı, N. (2012), Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 13 (2), 249-264

Fogel, C. I. , Martin, S. L. (1992). The mental health of incarcerated women. *Western Journal of Nursing Research, 14, 30 – 47*. http://psycnet.apa.org/psycinfo/1993-15200-001.

Giray, F. , Haznederoğlu, B. (2012). *Türkiye'de Kadın Cezaevlerine Genel Bakış: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri* 20.10.2015 tarihinde http://www.sabancivakfi.org/ files/html/ programlar/tghp/TCYOV_Kitap.pdf sayfasından erişilmiştir.

Glover, J. (2009) *Every Night You Cry: The Realities of Having a Parent in Prison.* 03.02.2016 tarihinde http://testllwcmlw.barnardos.org.uk/everynightyoucry_ briefing _ final_double.pdf sayfasından erişilmiştir.

Goldstein. F. (2012). *Play In Chıldren's Development, Health and Well-Beıng.* 25. 09. 2015 tarihinde http://www.ornes.nl/wp-content/ uploads/ 2010/08 /Play -in- children-s-development- health-and-well-being-feb-2012.pdf sayfasından erişilmiştir.

Greene, S. Haney, C. Hurtado, A. (2000). *Cycles Of Paın: Rısk Factors In The Lıves of Incarcerated Mothers and Theır Chıldren*. DOI: 10.1177/0032885500080001001

Goshin, L.S, Byrne M.W. Lewis, B.B. (2014*), Preschool Outcomes of Children Who Lived as Infants in a Prison Nursery.* The Prison Journa,l Vol. 94(2) 139– 158.

Güler, A. , Halıcıoğlu, M.& Taşğın S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri,* Ankara: Seçkin.

Gümüş, H.(2014). *Cezaevlerinde anne yanında kalan çocuklar: Genelci sosyal hizmet uygulaması vaka sunumu.* Türkiye'de Adalet Sistemi ve Adli Sosyal Hizmet Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri.

Gürtuna, O. (2009). *Cezaevinde kadın olmak ve cezaevinin kadın bakış açısıyla sosyolojik değerlendirmesi: Ankara sincan kadın kapalı cezaevi örneği.* Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güven, G. , Azkeskin, K. (2014). Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. H. İ. Diken (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi içinde* (s.2-12). Ankara: Pegem.

Hamitoğulları, A. Coşkun, İ. (2016, Ocak 10). *Anneleri Mahkûm Çocuklar Mahpus.* http://www.iha.com.tr/haber-anneleri-mahkum-cocuklari-mahpus-531746/ sayfasından erişilmiştir.

Hazar, M. (2000). *Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim*. Ankara: Tutibay.

Hodgin, R. , Newell, P. (1998). *Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama el kitabı. Unicef.*

Hoorn, J. V. , Nourot, P.M. & Scales, B. Alward, K. R. (2007). *Play at the center of the curriculum.* New Jersey: Pearson.

International Children's Center, (2008). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye ilişkin Genel Yorumlar 18*.12.2014 tarihinde http://www.ihop.org.tr/dosya/CHK/chk2.pdf sayfasından erişilmiştir.

International Play Association (2013). 10.12.2015 tarihinde http://ipaworld.org/childs-right-to-play/the-childs-right-to-play/ sayfasından erişilmiştir.

Işıkoğlu, N. Bora İvrendi, A. (2008). Anne babaların oyuna katılımı, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (24) , 47-57.*

İçerde Çocuk Var , (2016). http://www.icerdecocukvar.com/ sayfasından erişilmiştir.

İçağasıoğlu Çoban , A., Akgün, R. (2011). Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psikososyal Durumlarının Saptanması ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22 (2).

Johnson, J. E. , Christie, J. F. & Yawkey, T. D. (1999). *Play and early childhood development.* New York: Addison Wesley Longmans, Inc.

Javeed, S. (2011). *Children accompanying mothers ın jail.* 21 Ekim 2015 tarihinde http://resourcecentre.savethechildren.se/sites/default/files/documents/5874.pdf sayfasından erişilmiştir.

Kamaraj, I. (1996). *Annelerin Okul öncesi eğitim kurumu yönetici ve öğretmenlerin oyuncak seçimleri.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ensitüsü, İstanbul.

Kamaraj, I. (2005). Çocuk hakları. M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar içinde* (42-49). İstanbul: Morpa.

Kandır, A. (2000). *Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncaklar*, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi, (4),77-80.

Karaman, Y. Köksal Akyol, A. (2011). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların yaptıkları resimlerde oyuncak çizimlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20 (3), 277-296.*

Kaya, Ö.M. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne baba görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.*

Kaynak, B. K. (2013*). 2-6 yaşları arasında çocukları olan ceza infaz kurumlarında kalan annelerin benlik saygısı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin ceza infaz kurumunda kalmayan anneler ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kıldan, A. O. (2007). Okul öncesi eğitim ortamları. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 15(2), 501-510. 13.10.2015 tarihinde http://www.kefdergi.com/pdf/15_2/okildan.pdf sayfasından erişilmiştir.*

Kim, M. (2002). Parents' perceptions and behaviors regarding toys for young children's play in Korea. *Education, 122* (4), 29.03.2016 tarihinde 793-807. http://search. proquest.com/openview/0c9962623f2a3e937b82b0a2898db597/1?pq-origsite= gscholar sayfasından erişilmiştir.

Körükçü, Ö. (2014).Okul öncesi dönemde oyunun gelişimi ve çeşitli örnekler H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış* içinde (s.66-80). Ankara: Pegem.

Köseoğlu, S. A. (2015). Child and drawing. *Hasan Ali Yücel Dergisi,12 (23). 109-114.* 28.03.2016 tarihinde http://dergipark. ulakbim.gov.tr/iuayefd/ issue/view File/5000011974/5000003012#page=164 sayfasından erişilmiştir.

Kurt, Ş. H. (2015). *Farklı kültürlerde ebeveyn ve çocukların oyun algısına yönelik bir araştırma.* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Loper, A. B. (2006). How Do Mothers in Prison Differ From Non- Mothers? *Journal of Children and Family Studies, 15 (1), 83- 95.* http://link.springer.com/article/ 10.1007/s10826-005-9005-x#/page-1.

Mazoue, N. (2012). *Children ıncarcerated with their mothers: a crıtıque of the current age-based approach to the separatıon of children from their mothers*. Unıversıty Of Kwazulu-Natal.

McGrath, E. (2012). *Reentry courts: provıdıng a second chance for ıncarcerated mothers and theır chıldren.* famıly court revıew, 50 (1), 113–127.

Megep, (2013). 12.01.2016 tarihinde http://www.megep.meb.gov.tr/ mte_program_modul/ moduller_pdf/Birey%20Geli%C5%9Fimi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Memiş, A. (2006). O*yunun çocuk gelişimine etkisi ve eğitimdeki önemi*. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi, 14-16.

Mignon, S. I, Ransford, P. (2012). *Mothers in prison: maintaining connections with children.* social work in public health, 27(1-2), 69-88. http:// dx.doi.org/10.1080/ 19371918.2012.630965

Miller, E. , Kuhaneck, H. (2008). Children's perceptions of play experiences and play preferences: a qualitative study. *AJOT: American Journal Of Occupational Therapy*, 62 (4), 407-415.

Morsünbül, Ü. , Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. psikiyatride güncel yaklaşımlar-*Current Approaches in Psychiatry* 3 (3),553-570.

Nicolopoulou, A. (2004). Oyun, bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: piaget, vygotsky ve sonrası. (M, Bağlı. Çev.) *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* 37(2), 137-169. 13. 10. 2015 tarihinde http://dergiler.ankara. edu.tr/dergiler/ 40/144/1029.pdf sayfasından erişilmiştir.

Ogelman, H. G. , Körükçü, Ö. , Güngör, H. & Sarıkaya, H. (2014). Oyun etkinliğinde çevre düzenlenmesi ve oyun alanları, H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış* içinde (s.176-188). Ankara: Pegem.

Oktay, A. (1999). *Yaşamın sihirli yılları*. İstanbul: Epsilon.

Ormanlıoğlu Uluğ, M. (1997). *Niçin oyun?*. İstanbul: Göçebe.

Özdemir, N. (2006). *Türk çocuk oyunları*. Ankara: Akçağ.

Özdoğan, B. (2000). *Çocuk ve oyun*. Ankara: Anı.

Özer, Y. E. (2013). *Çocuk hakları, katılım ve yerel düzeyde uygulaması: Türkiye örneği.* C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (1), 245-258. 09.12.2015 tarihinde http://iibfdergi.cumhuriyet.edu.tr/archive/ocukhaklarkatlmveyereldzeydeuygulamastrki yernei.pdf sayfasından erişilmiştir.

Özyeşer Cinel, N. (2006). *Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne-babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkındaki görüşlerinin ve bu yaş grubu çocukların sahip oldukları oyuncak ve oyun materyallerinin incelenmesi*. *Yüksek Lisans Tezi.* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Parlak Rakap, A. , Rakap, S. (2014). Oyun türleri ve çeşitli örnekler. H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış* içinde (s.90-92). Ankara: Pegem.

Pehlivan, H.(2005). *Oyun ve öğrenme*. Ankara: Anı.

Petersilia, J. (2001). Prisoner reentry: Public safety and reintegration shallenges. *The Prison Journal*, 81 (3): 360–375.

Polat, O. (2008). Türkiye'de çocuk haklarının durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2, 149–157. 25.12.2014 tarihinde http://www.toplumvedemokrasi.org.tr/index.php/tdd /article/view/ 45 sayfasından erişilmiştir.

Poyraz, H. (2003). *Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncak.* Ankara: Anı.

Quakers, Frıends World Commıttee For Consultatıon (2004). 13 Avenue Du Mervelet Ch-1209 Geneva Swıtzerland 14.12.2014 tarihinde http://www.bernardvanleer.org /files/crc/3.C%20Friends_World_Committee_for_Consultation(Quakers).pdf sayfasından erişilmiştir.

Robertson, O. (2007) *The ımpact of parental ımprisonment on children*. Quaker United Nations Office, Geneva.

Robertson, O. (2008). *Children imprisoned by circumstance.* Quaker United Nations Office: Human Rights and Refugee Programme; Geneva.

Robertson, O. (2012). *Collateral Convicts: Children of incarcerated parents.* 24.12.2014 tarihinde http://www.quno.org/sites/default/files/resources/ENGLISH _Collateral%20Convicts_Recommendations%20and%20good%20practice.pdf sayfasından erişilmiştir.

Rothlein, Liz. ve Brett, Ariene. (1987). Children's, teachers' and parents' perceptions of play. *Early Childhood Research Quarterly*, 2 (1) , 45-53 Doi: 10.1016/0885-2006(87)90012-3.

Samur Öztürk, A. , Aydoğan ,S.,Tunç,A.(2015). Geleneksel oyun ve oyun materyallerine ilişkin veli görüşleri. *1. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun Ve Oyuncakları Kurultayı bildirileri* 1, 629-637.

Saruç, S.(2013). K*adın hükümlüler: cezaevi yaşantısı ve tahliye sonrası gereksinimler*.

Doktora Tezi, Hacettepe üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sarkar, S. , Gupta , S. (2015). *Life of children in prison: The innocent victims of mothers' imprisonment.* IOSR Journal of Nursing and Health Science, 4 (5), 86-89. DOI: 10.9790/1959-04518689

Scharff-Smith, P. ,Gampell, L.(2011). Children of Imprisoned Parents. European Network for Children of Imprisoned Parents. *University of Ulster and Bambinisenzasbarre, The Danish Institute for Human Rights, Denmark.*

Sevinç, M. (Ed.). (2005). Gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar. İstanbul: Morpa

Shahidi, B. (2010). *Pretend play of young children in north tehran: a descriptive cultural study of children's play and maternal values.* PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates.

Shamai, M., Kochal, R. B. (2008). Motherhood Starts in Prison : The Experience of Motherhood Among Women in Prison. http://onlinelibrary.wiley.com/ doi/10.1111/j.1545- 5300.2008.00256.x/pdf

Sleed, M. Baradon, T. Fonagy, P. (2013). New Beginnings for mothers and babies in prison: A cluster randomized controlled trial. *Attachment & Human Development, (15), 4, 349–367*. http://www.tandfonline. com/doi/pdf/ 10.1080/ 14616734. 2013.782651

Sluss, D. J. (2005). *Supporting play birth through age eight*. Canada: Thomson.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu.(1983). *Resmi Gazete*,18059 24 Mayıs 1983.

Şen, M. (2014). Erken çocukluk eğitiminde oyunun önemi. H. İ. Diken (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi içinde* (s.410-418). Ankara: Pegem.

Şimşek, H. , Yıldırım, A.(2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

Taylor, B. J. (1999). *A child goes forth a curriculum guide for preschool children.* NewJersey: Upper Saddle River.

Tezcan, M.(1994). *Boş zamanların değerlendirilmesi sosyolojisi.* Ankara: Atilla.

Tuğrul, B. (2014). *Oyun temelli öğrenme*. R. Zembat (Ed.), Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri içinde (s.179-188). Ankara: Anı.

Uluğ, E. (2014).*Oyun kuramları.* H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bakış içinde* (56-60). Ankara: Pegem.

Yalçınkaya, T. (2005). *Oyuncak yapımı ve oyuncak yapımında kullanılan birkaç malzeme.* M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar içinde* (483-490). İstanbul: Morpa.

Yavuzer, H. (1999). *Ana- baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (1998).*Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Remzi

Yavuzer, H. (1994). *Yaygın ana-baba tutumları ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi.

Yıldırım Doğru, S.S. (Ed.). (2014). *Yasal Düzenlemeler*. Ankara: Eğiten Kitap.

Yıldırım, A. Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin.

Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk.* İstanbul: Özgür.

Zeytinoğlu, D.(2012). C*ezaevindeki kadınların "annelik" deneyimleri: ankara kadın kapalı ceza infaz kurumu örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1. Araştırma İzni

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.03 -E.1893/181478 07/12/2015
Konu : Selda CAN'ın Araştırma izni

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :Bila tarihli ve 80287700-302.08.01-sayılı yazı.

Üniversiteniz İlköğretim Anabilm Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Selda Can'ın, Doç.Dr. Fatma Tezel Şahin danışmanlığında "Cezaevinde Annesi İle Beraber Kalan Çocukların Oyun ve Oyun Haklarının İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, 03/11/2015-24/11/2015 tarihleri arasında, Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü ve tutuklu annelere ve yanlarında kalan çocuklara anket uygulama talebine ilişkin, ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Talebe konu tez çalışmasının; hükümlü ve tutuklu annelerin rızaları alınarak, Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, 07/12/2015 ile 25/12/2015 tarihleri arasında, kurumun belirleyeceği tarih ve saatler ile kurumun uygun göreceği alanlarda, tez çalışmasına katılacak hükümlü ve tutukluların bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, yapılacak olan tez çalışmasıyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, çalışmayı gerçekleştirecek kişi tarafından Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, çalışma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün izni olmaksızın yayınlanmaması, basın yayın organlarıyla paylaşılmaması koşullarıyla, kurum görevlileri nezaretinde ve psiko-sosyal servis uzmanları gözetiminde gerçekleştirilmesi uygun görülmüş olup, konu hakkında Ankara Cumhuriyet başsavcılığına gerekli talimat verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Ali YILDIZ
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA Ayrıntılı bilgi için irtibat: Yetişkin İyileştirme Bürosu
Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168-1451 Faks: 0 312 223 43 91 Web:www.cte.adalet.gov.

UYAP Bilişim Sisteminde yer alan bu dokümana http://vatandas.uyap.gov.tr adresinden U/tSrjj - EQTmvzt - wrcu+FS - Q4M7J0= kodu ile erişebilirsiniz.

Ek-2. Hükümlü Anne Görüşme Listesi

HÜKÜMLÜ ANNE GÖRÜŞME LİSTESİ

	Yaş	Öğrenim Durumu	Medeni Durum	Medeni Durumda Değişim	Cezaevine Girmeden Önce Çalışma Durumu	Çocuk Sayısı	Suç Türü	Cezaevinde Bulunma Süresi
Görüşme 1	35	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Hayır	5	Uyuşturucu	1-6 ay
Görüşme 2	34	Lise	Resmi nikah	Hayır	Hayır	2	Suç örgütü	7- 12 ay
Görüşme 3	24	İlkokul	Resmi nikah	Hayır	Evet	1	Hırsızlık	1-6 ay
Görüşme 4	34	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Evet	8	Hırsızlık	3 yıl
Görüşme 5	34	Okuryazar değil	Dini nikah	Evet	Hayır	4	Hırsızlık	3 yıl
Görüşme 6	31	Lise	Dini nikah	Hayır	Hayır	1	Alıkoyma	5 yıl
Görüşme 7	32	Okuryazar değil	Dini nikah	Hayır	Hayır	5	Hırsızlık	7- 12 ay
Görüşme 8	24	Okuryazar değil	Dini nikah	Hayır	Hayır	4	Hırsızlık	7- 12 ay
Görüşme 9	26	Okuryazar değil	Dini nikah	Hayır	Hayır	5	Hırsızlık	4 yıl
Görüşme 10	23	Okuryazar değil	Dini nikah	Evet	Hayır	3	Hırsızlık	2 yıl
Görüşme 11	46	İlkokul	Resmi nikah	Hayır	Hayır	6	Uyuşturucu	7- 12 ay
Görüşme 12	25	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Hayır	5	Hırsızlık	1-6 ay
Görüşme 13	21	Okuryazar değil	Dini nikah	Hayır	Hayır	3	Hırsızlık	1-6 ay
Görüşme 14	27	İlkokul	Resmi nikah	Evet	Evet	1	Hırsızlık	1-6 ay
Görüşme 15	26	Okuryazar değil	Resmi nikah	Evet	Hayır	3	Hırsızlık	7- 12 ay
Görüşme 16	23	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Hayır	3	Uyuşturucu	7- 12 ay
Görüşme 17	42	İlkokul	Dini nikah	Evet	Hayır	6	Hırsızlık	2 yıl
Görüşme 18	28	İlkokul	Resmi nikah	Evet	Hayır	7	Hırsızlık	2 yıl
Görüşme 19	31	İlkokul	Boşanma	Hayır	Evet	5	Uyuşturucu	1-6 ay
Görüşme 20	23	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Hayır	1	Uyuşturucu	1-6 ay
Görüşme 21	38	Okuryazar değil	Dini nikah	Hayır	Hayır	2	Hırsızlık	1-6 ay
Görüşme 22	34	Ortaokul	Resmi nikah	Hayır	Evet	2	Cinayet	2 yıl
Görüşme 23	36	İlkokul	Resmi nikah	Hayır	Hayır	5	Uyuşturucu	1-6 ay
Görüşme 24	24	Okuryazar değil	Dini nikah	Hayır	Hayır	1	Hırsızlık	7- 12 ay
Görüşme 25	28	Okuryazar değil	Resmi nikah	Evet	Hayır	4	Yağma	3 yıl
Görüşme 26	32	Ortaokul	Resmi nikah	Hayır	Hayır	2	Hırsızlık	1-6 ay
Görüşme 27	22	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Hayır	4	Uyuşturucu	1-6 ay
Görüşme 28	33	İlkokul	Resmi nikah	Hayır	Hayır	5	Uyuşturucu	1-6 ay
Görüşme 29	28	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Hayır	4	Uyuşturucu	2 yıl
Görüşme 30	22	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Hayır	4	Hırsızlık	1-6 ay
Görüşme 31	39	Okuryazar değil	Resmi nikah	Hayır	Evet	5	Yağma	3 yıl

EK-3. Çocuk Görüşme Listesi

ÇOCUK GÖRÜŞME LİSTESİ

	Cinsiyet	Yaş	Cezaevinde Bulunma Yaşı	Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumu
Çocuk Görüşme 1	Erkek	45 aylık	3 yaş	Hayır
Çocuk Görüşme 3	Kız	40 aylık	3 yaş	Hayır
Çocuk Görüşme 4	Kız	44 aylık	1 yaşından küçük	Evet
Çocuk Görüşme 5	Kız	39 aylık	1 yaşından küçük	Evet
Çocuk Görüşme 7	Kız	40 aylık	2 yaş	Evet
Çocuk Görüşme 8	Kız	41 aylık	2 yaş	Evet
Çocuk Görüşme 9	Kız	40 aylık	1 yaşından küçük	Evet
Çocuk Görüşme 10	Kız	58 aylık	1 yaş	Evet
Çocuk Görüşme 11	Kız	49 aylık	1 yaş	Evet
Çocuk Görüşme 14	Kız	37 aylık	2 yaş	Hayır
Çocuk Görüşme 15	Kız	48 aylık	3 yaş	Evet
Çocuk Görüşme 18	Kız	44 aylık	1 yaş	Hayır
Çocuk Görüşme 17	Erkek	40 aylık	1 yaş	Hayır
Çocuk Görüşme 21	Kız	62 aylık	5 yaş	Hayır
Çocuk Görüşme 24	Erkek	41 aylık	2 yaş	Evet
Çocuk Görüşme 25	Kız	68 aylık	3 yaş	Hayır